

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav českého jazyka a teorie komunikace
Čeština v komunikaci neslyšících

Bakalářská práce

Pavlína Mladová

KOMPOZITA V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE

Compounds in the Czech Sign Language

Praha, 2009

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Alena Macurová, CSc.

Poděkování

Ráda bych poděkovala **prof. PhDr. Aleně Macurové, CSc.** za vedení této práce, především za její připomínky a odborné rady. Dále bych chtěla poděkovat **Mgr. Petru Vysučkovi** za ochotné poskytnutí odborné konzultace a za upřesnění významu některých znaků českého znakového jazyka, **Vladimíru Šimonovi** za jeho pomoc a rady při natáčení, a také všem respondentům, kteří se mnou spolupracovali během vzniku této práce. V neposlední řadě děkuji **Jindřichu Marešovi** za pomoc při technickém zpracování videomateriálu pro tuto práci a za všestrannou podporu.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů uvedených v seznamu. Souhlasím s půjčováním této práce ke studijním účelům.

V Praze dne _____

Podpis _____

Anotace

Bakalářská práce se zabývá kompozity v českém znakovém jazyce. Úvodní kapitoly jsou věnovány stručnému přehledu slovo tvorby v českém jazyce, typům kompozit v českém jazyce a tvoření nových znaků v českém znakovém jazyce. V práci se autorka zaměřila na excerpci kompozit z vybraných tištěných a elektronických slovníků českého znakového jazyka, na jejímž základě popsala charakter jednotlivých typů kompozit v českém znakovém jazyce (kompozita ovlivněna mluveným jazykem vs. kompozita pravá; kompozita koordinační a subordinační; kompozita sekvenční, simultánní a sekvenčně-simultánní). Součástí práce je také výzkum fonologických změn u sekvenčních kompozit, které se vyskytují během jejich artikulace.

Annotation

The present bachelor's thesis analyzes compounds in the Czech sign language. Introductory chapters present a brief summary of word-formation in Czech, of compound types in Czech and the principles of formation of new signs in the Czech sign language. For the purposes of this work, the author made excerpts of Czech sign language compounds from a selected sample of print and electronic dictionaries of the Czech sign language, on the basis of which she described the nature of different types of compounds in the Czech sign language (spoken language-affected compounds vs. true compounds; subordinate and coordinate compounds; sequential, simultaneous and sequential-simultaneous compounds). Also, a part of this work presents a study on phonological processes in sequential compounds that occur during the articulation.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Český znakový jazyk	8
3. Východiska práce.....	10
4. Slovo tvorba a kompozita v českém jazyce	11
4.1 Slovo tvorba v českém jazyce.....	11
4.2 Kompozita v českém jazyce.....	12
4.2.1 Kompozita vlastní	13
4.2.1.1 Kompozita subordinační	13
4.2.1.2 Kompozita koordinační.....	14
4.2.2 Kompozita nevlastní	14
4.2.3 Kompozita hybridní	14
5. Rozšiřování lexikální zásoby ve znakových jazycích.....	15
5.1 Slovník vlastní a nevlastní	15
5.2 Rozšiřování lexikální zásoby ve znakových jazycích.....	17
5.2.1 Vznik produktivních forem ve znakových jazycích a jejich přechod k formám slovníku jádrového.....	19
5.2.2 Skládání	22
5.2.3 Odvozování	22
5.2.4 Lexikální extenze	25
5.2.5 Lexikální výpůjčky	27
5.2.5.1 Hláskování pomocí prstové abecedy	27
5.2.5.2 Inicializace	28
5.2.5.3 Použití mluvních komponentů	29
5.2.5.4 Přeložené výpůjčky (kalky)	29
6. Kompozita v českém znakovém jazyce	30
6.1 Vymezení pojmu <i>kompozitum</i> ve znakových jazycích	30
6.2 Kompozitum v českém znakovém jazyce.....	32
6.3 Historický vývoj kompozit	32
7. Excerpce kompozit z vybraných slovníků českého znakového jazyka a jejich zpracování	35
7.1 Problematika excerpce kompozit z vybraných slovníků českého znakového jazyka.....	35
7.2 Výsledky excerpce	39
8. Typy kompozit ve znakových jazycích a v českém znakovém jazyce a jejich funkce	41
8.1 Kompozita ovlivněná mluveným jazykem	41

8.2 Kompozita subordinační a koordinační	41
8.2.1 Kompozita koordinační.....	42
8.2.2 Kompozita subordinační	43
8.3 Kompozita se specifikátorem tvaru a velikosti (s klasifikátorem).....	43
8.4 Kompozita s mimetickým zobrazením tvaru	44
8.5 Kompozita sekvenční, simultánní a sekvenčně simultánní.....	46
8.5.1 Kompozita sekvenční.....	46
8.5.2 Kompozita simultánní.....	46
8.5.3 Kompozita sekvenčně-simultánní.....	49
8.6 Funkce kompozit.....	50
9. Fonologické změny při artikulaci kompozit ve znakových jazycích.....	51
9.1 Fonologické změny při artikulaci sekvenčních kompozit ve znakových jazycích	51
9.2 Fonologické změny při artikulaci sekvenčních kompozit v českém znakovém jazyce..	53
9.2.1 Východiska výzkumu	53
9.2.2 Sběr materiálu	55
9.2.3 Analýza – fonologické změny při artikulaci vybraných sekvenčních kompozit českého znakového jazyka.....	58
9.2.4 Výsledky analýzy.....	69
9.2.5 Shrnutí výzkumu fonologických změn	70
10. Závěr	71
11. Použitá literatura a zdroje	72
12. Použité slovníky.....	76
13. Seznam obrázků a tabulek	77
14. Seznam příloh	79

1. Úvod

Tématem mé bakalářské práce jsou kompozita v českém znakovém jazyce. Toto téma není dosud v lingvistice českého znakového jazyka zpracováno. Při psaní této práce se budu nejvíce opírat o poznatky zahraničních lingvistů a jejich studií týkajících se především problematiky vzniku nových znaků ve znakových jazycích, procesu skládání a samotných kompozit, dále budu vycházet z vybraných dostupných slovníků českého znakového jazyka. Pokusím se o shrnutí obecných principů tvoření kompozit, o popis charakteristiky a rozdělení kompozit v českém znakovém jazyce. Ve většině případů se zaměřím jen na manuální část kompozit, i když při fonologických změnách při artikulaci kompozit nebo při kompozitech ovlivněných mluvenými jazyky je možné částečně popsat i složku nemanuální, konkrétně mluvní komponenty¹.

Součástí práce bude i krátký výzkum a popis fonologických procesů, které se vyskytují při produkci kompozit v českém znakovém jazyce. Při tomto výzkumu budu spolupracovat s rodilými i nerodilými mluvčími českého znakového jazyka a budu s nimi tuto problematiku konzultovat.

---

¹ Mluvní komponenty jsou pohyby úst odvozené z mluveného jazyka. Mohou rozlišit význam jednotlivých znaků, které mají stejnou manuální složku (Macurová a Nováková, 2006).

2. Český znakový jazyk

Znakový jazyk byl oproti jazykům mluveným uznán za jazyk plnohodnotný a přirozený teprve nedávno. Lingvistickým výzkumem znakového jazyka v 60. letech 20. století, který provedl americký lingvista William Stokoe, bylo dokázáno, že znakové jazyky mají všechny rysy jazyků mluvených (arbitrárnost, dvojí členění, znakovost, systémovost, svébytnost, produktivnost a historický rozměr). Výzkum některých těchto rysů znakových jazyků obohatil lingvistický výzkum jazyků mluvených.

Český znakový jazyk je **přirozeným jazykem**², který vznikl přirozeným vývojem mezi členy komunity Neslyšících³, je jimi užívaný k běžné komunikaci a vykazuje charakteristické rysy přirozených jazyků (např. dvojí členění, systémovost, znakovost, svébytnost, produktivnost a historický rozměr)⁴. Oproti češtině a mluveným jazykům obecně (jazykům nesené zvukem čili jazykům **audio-orálním**) se znakové jazyky odlišují způsobem existence, neboť znakové jazyky jsou jazyky **vizuálně-motorické** – existují v prostoru a využívají manuální a nemanuální nosiče k vyjádření významů. Lexikální významy bývají nesený nosiči manuálními, nemanuální nosiče jsou převážně nosiči gramatických informací (Macurová, 2001). Tyto nosiče znakového jazyka (manuální a nemanuální) jsou produkovány **simultánně**⁵. Znakové jazyky mají vlastní gramatiku a vlastní lexikon, který se v jednotlivých národních znakových jazycích liší.

Co se týče mluvených jazyků, není podle Erharta (1984, s. 84) schopnost spojovat lexikální morfémy⁶ ve větší celky a vytvářet tak kompozita u všech (mluvených) jazyků stejná. Některé jazyky tuto schopnost nemají. Produktivní proces tvoření kompozit, tj. nových lexikálních jednotek, využívá ve velké míře němčina a další germánské jazyky, které podle **strukturní jazykové typologie** Vladimíra Skaličky z roku 1929 patří do skupiny jazyků polysyntetických. Způsob tvoření nových slov skládáním se nevyskytuje téměř vůbec např. u jazyků románských (Erhart 1984, s. 166). Jak je to s kompozity ve znakových jazycích?

Podle Servusové (2008) a podle výše zmíněné strukturní jazykové typologie Vladimíra Skaličky z roku 1929 bychom mohli český znakový jazyk zařadit mezi jazyky **flektivní**,

---

² Podle Černého (1998, s. 13) „slouží každý přirozený jazyk členům příslušného jazykového společenství především k dorozumívání, tj. jinými slovy ke vzájemnému předávání či sdělování informací“.

³ Více o komunitě, kultuře Neslyšících a jazyce Neslyšících v práci Komárkové (2006).

⁴ V souvislosti se vznikem nových znaků ve znakovém jazyce je třeba zdůraznit důležitou roli **produktivnosti**, tzn. „schopnosti z omezeného souboru prostředků za pomoci omezeného počtu pravidel pro jejich kombinování vytvářet nekonečné množství spojení“ (Bímová, 2002, s. 102). Brennanová (1992) uvádí, že díky existenci tzv. produktivních prostředků ve znakovém jazyce se vytváří nové formy přímo v aktuálním projevu mluvčího (viz dále kap. 4).

⁵ O simultánnosti v českém znakovém jazyce např. Motejzíkovej (2007).

⁶ „Morfém je nejmenší významonosná jednotka v jazyce, která má funkci stavební, funkci tvořit vyšší významové jednotky – slova a jejich tvary“ (Čechová, 2000, s. 18).

neboť v něm najdeme prostředky flexe⁷. Český znakový jazyk má také určité rysy jazyka polysyntetického, a to z hlediska způsobu tvoření nových znaků. U jazyků tohoto typu se vytváří často nové znaky skládáním – kombinováním znaků. Podle zahraničních lingvistů (např. Baker-Shenková, 1980; Johnston a Schembri 2007; Fisherová, Hulst, 2003) je skládání ve znakových jazycích vysoce produktivní a využívaný postup tvorby nových znaků.

---

⁷ Bellugiová (1979) popsala pro ASL 6 typů flektivních změn – rozdílů v gramatických kategoriích: indexikální reference, reciprocita, gramatické číslo, distribuční aspekt, temporální aspekt, způsob a stupeň.

3. Východiska práce

Pro potřeby své práce vycházím z obecně jazykovědné literatury a z domácí i zahraniční literatury týkající se lingvistiky znakových jazyků. Kompozita českého znakového jazyka budu excerpovat z vybraných tištěných i elektronických slovníků českého znakového jazyka uvedených v příloze, pro srovnání zpracování kompozit britského znakového jazyka (dále BSL) budu pracovat se slovníkem BSL (Brien, 1992). Kompozita vyskytující se ve slovnících českého znakového jazyka uvedu v seznamu spolu s poznámkami v příloze své bakalářské práce. Pro potřeby výzkumu fonologických změn při artikulaci kompozit v českém znakovém jazyce budu vycházet z vlastního materiálu natočeného na videokameru, kde budou zaznamenána jednotlivá kompozita artikulovaná neslyšícími uživateli českého znakového jazyka různého věku, pohlaví a z různých oblastí České republiky.

K popisu kompozit využiji transkripci uvedenou ve studii kompozit Johnstona a Schembriho (2007), kdy mezi dva znaky tvořící kompozitum psané kapitálkami bude vložen symbol ^, např. kompozitum v australském znakovém jazyce: CHECK (SEE^MAYBE), popř. SEE^MAYBE → CHECK.

4. Slovo tvorba a kompozita v českém jazyce

4.1 Slovo tvorba v českém jazyce⁸

Podle Čechové (2000) v českém jazyce vznikají nové lexémy samy o sobě poměrně zřídka. Většinou nová pojmenování vznikají v českém jazyce na základě slov, která se již v lexikonu češtiny vyskytují. Nejčastějšími způsoby tvoření slov v českém jazyce je proces odvozování (derivace) a proces skládání (kompozice). Nové lexémy se tak ustalují procesem **lexikalizace**, což je podle Encyklopedického slovníku češtiny (2002, s. 242) „*přeměna morfémů či slov v ustálený komplex s jednotným významem, v jednotku lexikonu*“.

Při **derivaci** se tvoří nová slova pomocí slovo tvorných afixů (předpon a přípon), které se připojují ke kořennému morfému (kořeni): prefixace (např. *nést* – *při-nést*), sufixace (např. *venk-u* – *venk-ov*), popř. postfixace (např. *kdo* – *kdo-si*). Speciálním případem derivace je **konverze**, kdy se ke kořeni slova nepřipojuje žádný afix, ale změně se pouze koncovka (flektivní sufix; měně se v průběhu skloňování nebo časování) (např. *dobrý* – *dobro*).

Při **kompozici** vznikají nová slova spojením více než jednoho slova, které je plnovýznamové (autosémantické). Nejčastěji bývají tato slova dvě (např. *strojmistr*), mohou být spojeny samohláskou (konektémem) (např. *vlastivěda*, *velkoměsto*). Kompozita mohou dále podléhat derivaci, kdy se ke kompozitu připojí slovo tvorný afix (např. *dřevorub-/e/c*, *staročeský* → *staročestina*) a vznikají tak kompozita **nepřímá**.

Dalším způsobem tvoření slov v českém jazyce je proces zkracování (**abreviace**), kdy vznikají slova zkratková (např. *Česká dopravní kancelář* → *Čedok*, *Akademie múzických umění* → *AMU*).

Lexikální zásoba českého jazyka může být také obohacována např. **přejímáním** slov z cizích jazyků. Např. přejatá slova z němčiny (*rytíř*, *rychtář*), z francouzštiny (*klavír*, *bujón*), z italštiny (*salát*, *piano*) atd. Podle Příruční mluvnice češtiny (1995) existuje zvláštní případ přejímání slov z cizích jazyků procesem **kalkování**, „*tj. přesným napodobením cizího vzoru s využitím domácích jazykových prostředků*.“ (Příruční mluvnice češtiny, 1995, s. 101). Kalky mohou být např. slovo tvorné (z německého *selbst/verständlich* → *samo/zřejmý*), mohou vznikat z frazému: *im Bilde sein* → *být v obraze*, nebo připojením dalšího významu slova z cizího jazyka: *zámek* → *palác*, kde slovo *zámek* mělo původně v češtině význam jen jako „zařízení na zamykání“, po německém vzoru však nabylo významu i *palác*.

---

⁸ Tato kapitola je zpracována podle Čechové a kol. (2000), pokud není uvedeno jinak.

4.2 Kompozita v českém jazyce

Za **kompozita** v českém znakovém jazyce považujeme podle Encyklopedického slovníku češtiny (2002, s. 428) lexémy vznikající jedním ze slovotvorných procesů – skládáním. Tímto způsobem – spojením dvou nebo více slov – mohou vzniknout kompozita vlastní a nevlastní.

Podle Černého (1998) existují v českém jazyce také **víceslovná pojmenování**, která vznikají obdobným procesem, jako je skládání. Jedná se o víceslovné lexémy (lexikální jednotky). Oproti kompozitům vystupují složky těchto víceslovných pojmenování (**sousloví**) samostatněji, charakter vztahu mezi nimi je však obtížně určitelný. Ze sémantického hlediska mohou některá víceslovná pojmenování vystupovat jako kompozita (př. botanické názvy, technické termíny: *kozí brada luční*, *kuličkové ložisko*), v některých pojmenováních je vztah mezi jednotlivými složkami volnější (př. *hlavní nádraží*, *vodní elektrárna*) (Černý, 1998). Šmilauer (1971, s. 15) se pokusil o charakteristiku rozdílů mezi volným spojením (*prolitá krev*), souslovím (*býčí krev* – druh vína), nevlastním kompozitem (*krveprolití*) a vlastním kompozitem (*krvotok*). Zaměřím se zejména na rozdíl mezi souslovím a nevlastním kompozitem. U kompozit je stálý slovosled jednotlivých komponentů (*krveprolití*, *krvotok*), zatímco sousloví stálý slovosled mít nemusí – *vést válku* vs. *válku vedl*. Dále v sousloví není jednotný přízvuk, zatímco v kompozitech ano, a v sousloví a nevlastním kompozitu není na rozdíl od vlastního kompozita podoba prvního členu změněna.

V angličtině najdeme lexémy, jejichž složky se oddělují spojovníkem (př. *pocket-knife*) a „*tvorí tak přechod od víceslovných pojmenování ke kompozitům*“ (Černý, 1998, s. 29). V češtině existují taková pojmenování (např. *literárně-hudební věda* nebo *ústavně-právní výbor*), kde má spojovník funkci spojit dvě sémanticky rovnocenná slova (*věda literární a hudební*, *výbor ústavní a právní*), některá tato pojmenování jsou již ustálená jako kompozita, např. *sladkokyselý* (a dále viz kap. 3.2.1 Kompozita vlastní). Pokud jeden člen tohoto pojmenování určuje druhý, spojovník nepíšeme: *literárněkritický časopis*, *občanskoprávní předpisy* apod. (Čechová a kol., 2000).

K víceslovným pojmenováním patří podle Příruční mluvnice češtiny (1995) také **frazémy** (frazologismy), např. *usnout na vavřínech* apod.

Zmínit se o existenci víceslovných lexikálních jednotek v jazyce je důležité proto, že také v českém znakovém jazyce se setkáváme s kompozity a víceslovnými pojmenováními, jejichž vzájemné vymezení – zda se jedná o kompozitum, nebo o víceslovný lexém (o spojení více znaků) může být problematické.

4.2.1 Kompozita vlastní⁹

Kompozita **vlastní** (pravá) nelze rozdělit na samostatné lexémy beze změny jejich podoby. Nejčastěji jsou členy kompozit spojeny samohláskou (konektémem) (-o- *pravoúhlý, vysokoškolský, tlakoměr*; -e- *zeměpis*; -i- *lomikámen*), nebo konektém chybí (*knihtisk*). Druhý člen kompozita může mít tvar celého slova (*velko-obchod*), může být opatřen příponou (*tělo-cvič-na*) nebo pouze koncovkou (*kolo-toč*). Kompozita vlastní se mohou dále dělit na kompozita subordinační nebo koordinační. Takto můžeme dělit kompozita podle toho, v jakém syntaktickém vztahu členy kompozita jsou.

4.2.1.1 Kompozita subordinační

V případě kompozit **subordinačních** (podřadných, podřadovacích) jsou členy těchto kompozit ve vzájemném vztahu formální podřadnosti a významové subordinace, tzn. jeden člen je sémanticky i syntakticky nadřazen druhému členu, a ten je na prvním členu kompozita závislý. Jde o vztahy mezi:

- substantivem jeho přívlastkem (*vysoká škola* → *vysokoškolský*) – **přívlastková** kompozita;
- slovesem a předmětem (*nosit listy* → *listonoš*) – **předmětná** kompozita;
- slovesem a příslovecným určením (*létat po horách* → *horolezec*) – **příslovecná** kompozita;
- slovesem, subjektem a doplňkem (*učit se sám* → *samouk*) – **doplňková** kompozita;
- slovesem a podmětem (*voda padá* → *vodopád*) – **podmětná** kompozita;
- složkami celé věty (*mouchysněžtesimě*) – **větná** kompozita.

Podle povahy členů kompozita - určujícího a určovaného – se dělí subordinační kompozita na vnější a vnitřní.

Kompozita **vnější** (exocentrická, posesivní) jsou většinou tvořena spojením přívlastku se jménem (*např. černovlasý, dvoubarevný, stoletý*). Určovaný člen je zde na konci kompozit. **Vnitřní** (endocentrické) kompozitum tvoří ve druhé její části podstatné jméno, které může existovat samostatně (*např. maloměsto, starověk*) (Hauser, 1980, s. 152).

---

⁹ Tato kapitola je zpracována podle Hausera (1980, s. 112, 150 – 155) a Encyklopedického slovníku češtiny (2002, s. 428 – 430).

4.2.1.2 Kompozita koordinační

V kompozitech **koordinačních** (souřadných, přiřadovacích) jsou členy ve vzájemném syntaktickém vztahu koordinačním, dají se rozložit na dva členy, které jsou z hlediska syntaxe i sémantiky rovnocenné, většinou jsou v poměru slučovacím (*černobílý, hlavohrud', časoprostor*). Druhý člen koordinačního kompozita může být vždy samostatným slovem. Kompozity koordinačními mohou být **substantiva** (*jihozápad*) a **adjektiva** (*hluchoněmý*).

4.2.2 Kompozita nevlastní¹⁰

Kompozita **nevlastní** (nepravá, spřežky, juxtapozice) lze rozložit na samostatná slova v jejich původním tvaru (*zemětřesení, pravděpodobný, ziskuchtivý*), kde první člen si ponechává gramatický morfém naznačující vztah obou členů kompozita. Kompozita nevlastní nemají ve své struktuře spojovací samohlásku (konektém). Nevlastními kompozity mohou být kompozita **substantivní** (*sebekritika*), **adjektivní** (*dlouhohrající*) a **přísllovečná** (*víceméně, vcelku, dokola*).

4.2.3 Kompozita hybridní

Podle Hausera (1980, s. 154) existují ještě kompozita **hybridní**, která jsou složena z cizího slova a ze slova původem domácího. V první části bývá morfém *auto-*, *elektro-*, *moto-*, *foto-*, např. *autoškola, elektropotřeby*. „V některých případech se první část kompozita přestává cítit jako základ slova a považuje se za předponu. To se týká slov s *vele-* a *polo-* (např. *polokov, polovodič, velehory*)“. Podle Čechové (kol., 2000) se tento dříve odmítaný způsob tvoření nových pojmenování již prosadil.

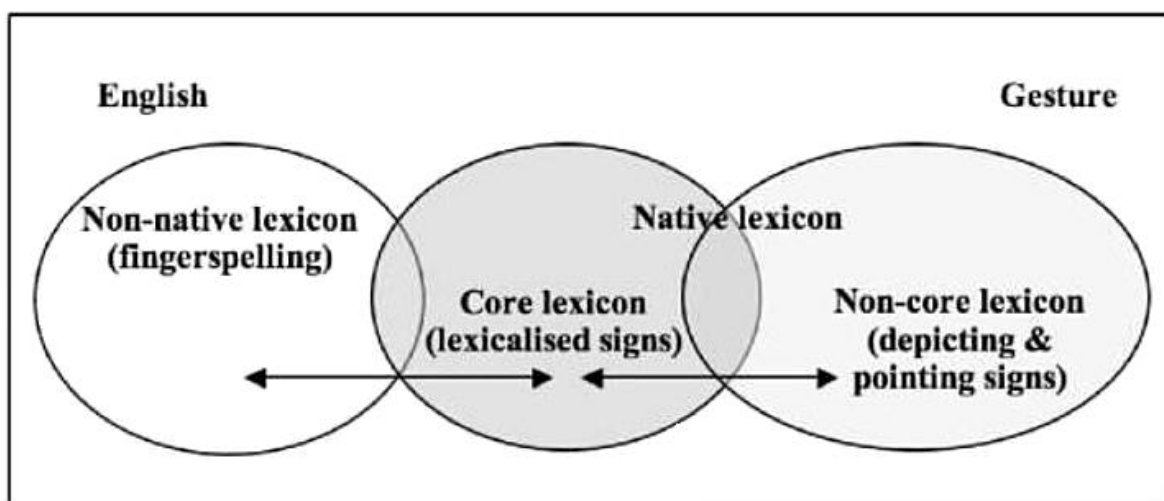
---

¹⁰ Tato kapitola je zpracována podle Hausera (1980, s. 112, 150 – 155) a Encyklopedického slovníku češtiny (2002, s. 428 – 430).

5. Rozšiřování lexikální zásoby ve znakových jazycích

5.1 Slovník vlastní a nevlastní

Podle zahraničních studií (Johnston, Schembri, 2007) mají znakové jazyky lexikální zásobu rozdělenou na **nevlastní slovník** (*non-native lexicon*), který obsahuje znaky ovlivněné mluveným jazykem (znaky využívající prstovou abecedu), a **vlastní slovník** (*native lexicon*). Složkou slovníku vlastního je **jádrový slovník** (*established, core, frozen lexicon*) a **produktivní slovník** (*non-core, productive lexicon*) (obr. 1).

Obr. 1 Struktura lexikální zásoby australského znakového jazyka

Jádrový slovník obsahuje lexémy, které jsou ustálené (tzv. *frozen signs* – zmrazené formy, *finish signs* – konečné formy), prošly tedy procesem lexikalizace a můžeme je najít ve slovnících daného jazyka v citátové podobě (pokud pro daný jazyk slovníky existují). **Produktivní slovník** je velice dynamický systém, jehož výrazy se vytváří a mění během komunikace mezi uživateli daného jazyka. Produktivní formy jsou ty, které slouží k zobrazování předmětů a osob („zobrazující“ a „ukazovací znaky“), jsou tvořeny přímo v konkrétní situaci, jsou to tzv. znaky *do-it-yourself*,¹¹ o kterých se zmiňuje Brennanová (1994), a jsou tvořeny pomocí **produktivních prostředků**. Typickými prostředky využívanými při vytváření produktivních forem jsou podle Brennanové (1992) klasifikátorové

¹¹ *Do-it-yourself* znamená ve volném překladu „vytvoř si sám“. Slovník produktivní je Brennanovou (1992) podle tohoto pojmu nazván „*DIY lexicon*“.

morfémy,¹² specifikátory tvaru a velikosti (*size and shape specifiers*, dále SASS),¹³ metaforické morfémy,¹⁴ nemanuální morfémy¹⁵ a morfémy pohybu a umístění¹⁶.

Podoba nového lexikalizovaného znaku jádrového slovníku musí odpovídat určitým omezením (Servusová, 2008): každý znak má určitá fyzická omezení (např. artikulace znaků ve znakovacím prostoru, fyzická omezení)¹⁷, a musí využívat tvary ruky daného znakového jazyka. Pro dvouruční znaky v jádrovém lexikonu platí dále tzv. Battisonovy podmínky symetrie a dominance z roku 1978 (Lucas, Valli, 2001):

- **podmínka symetrie** – pokud se obě ruce při artikulaci znaku pohybují, mají stejný tvar ruky a typ pohybu
- **podmínka dominance** – pokud má každá ruka při artikulaci jiný tvar ruky, je jedna ruka pasivní a druhá dominantní; dominantní ruka se pohybuje a pasivní ruka bude mít jeden z těchto tvarů ruky (tzv. nepříznakové tvary ruky): B, A, S, O, C, 1 (nebo G), nebo 5 (viz obr. 2). (Pro český znakový jazyk to jsou podle Richterové (2006) tyto tvary ruky: As, B, 5, C, O)¹⁸.

---

¹² **Klasifikátor (KLF)** je jazykový prostředek, jehož definice se u některých lingvistů liší. Pro potřeby mé práce vycházím z definice Macurové a Vysučka (2005, s. 262), že klasifikátor je „jazykový prostředek, který se spojuje se jménem a odkazuje na jisté vlastnosti nebo rysy referenta“. Ve znakovém jazyce se jedná o tvar ruky zastupující osoby, předměty nebo zvířata a řadí je do různých kategorií např. podle tvaru, velikosti, způsobu držení. Svým začleněním do sloves pohybu a umístění se podílí na stavbě přísudku (tamtéž).

¹³ **Specifikátory tvaru a velikosti** (*size and shape specifiers*, dále SASS) jsou klasifikátory, které vyjadřují charakter zobrazovaných objektů – zejména tvar a velikost (Brennanová, 1992). V českém znakovém jazyce se jedná o prostředky, které využívají konvencionalizované tvary ruky pro prezentaci hloubky, šířky nebo výšky předmětu - jedná se o tzv. morfémy obrysů objektů (Macurová a Vysuček, 2005). Zobrazíme tak např. KULATÝ STUĽ, KULATÉ OKNO, tvar místnosti – POKOJ (Tikovská a Nováková, 2008).

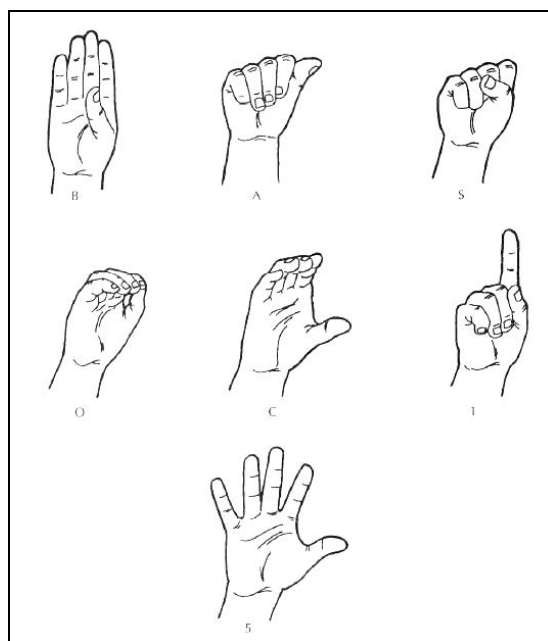
¹⁴ **Metaforické morfémy** jsou podle Bímové (2003, s. 25) „morfémy s obecným významem, které tvoří základ různých metafor. Díky nim se dostávají do blízkosti znaky, jejichž významy jsou od sebe daleko, ale mohou být vyjádřeny pomocí stejné metafory“, např. metaforický morfém v BSL s obecným významem „vysílání, vyznačování“ se objevuje např. ve znacích SLUNCE, LAMPA, SPRCHA (Bímová, 2003).

¹⁵ Za nemanuální morfémy jsou považovány polohy a pohyby hlavy, trupu a mimika.

¹⁶ **Morfémy pohybu a umístění** jsou „pohyby ruky a její umístění v prostoru, které vyjadřují pohyb objektu po určité dráze, nebo jeho výskyt na určitém místě“ (Bímová, 2003, s. 25). Většinou se pojí s klasifikátorovými morfémy (Bímová, 2003).

¹⁷ **Znakovací prostor** je vymezen temenem hlavy, rozpaženými lokty a žaludkem (Macurová, 2001, s. 98). „Toto omezení „existence“ odlišuje znakové jazyky od komunikace neverbální, resp. pantomimy. Její prostředky, na rovině výrazu v podstatě shodné s prostředky znakového jazyka, nijak prostorově omezené nejsou (v pantomimě např. „noha“ = „noha“, ve znakovém jazyce je „noha“, „fyzicky“ existující mimo znakovací prostor, zastoupena hřbetem ruky, resp. předloktí).“ (Macurová, 2001, s. 104). Vzhledem k fyzickým omezením, tvary ruky ani pohyb nesmí být nepříjemné. Není přípustné např. artikulovat znak JABLKO (pravá ruka ve tvaru písmene A) na levé tváři, nebo není možné artikulovat znak pravou rukou ve tvaru písmene A na pravém rameni, apod. (Macurová a Nováková, 2006).

¹⁸ Tvary ruky vyskytující se v českém znakovém jazyce viz Příloha 3.

Obr. 2

Pro znaky jádrového slovníku dále platí **podmínka dvou typů** (Lucas, Valli, 2001, s. 213): v jednom znaku nemohou být více než dva odlišné parametry umístění znaku (znak se může artikulovat na jednom místě a přecházet v pohybu do druhého místa) a ne více než dva tvary ruky (během znaku se první tvar může změnit do druhého odlišného tvaru). Tato podmínka pro kompozita neplatí, neboť zde se mohou vyskytovat tři (popř. více) tvarů ruky a umístění.

Lexikální zásoba jazyků – ať už mluvených nebo znakových – se neustále obměňuje. Jednotlivé lexémy jádrového slovníku znakového jazyka mohou zanikat, zároveň z produktivních forem produktivního slovníku procesem lexikalizace vznikají lexémy slovníku jádrového, takže mezi jádrovým a produktivním slovníkem existuje neostrá hranice a neustálý dynamický vztah.

5.2 Rozšiřování lexikální zásoby ve znakových jazycích

Pro popis procesů rozšiřování lexikální zásoby a vzniku nových znaků ve znakových jazycích a v českém znakovém jazyce použiji model popsany Brenannovou ve slovníku BSL/English (1992) a dále v její studii o produktivní morfologii v BSL (1990), dále studii vzniku nových znaků v novozélandském znakovém jazyce (dále NZSL) (Collins-Alghrenová, 1990) a pokusím se o srovnání se studiemi obohacování znakové zásoby českého znakového jazyka (Řeháková, 1990; Vysuček, 2000; Matušková, 2008).

Na začátku této kapitoly bych však chtěla uvést, že k procesům vzniku nových znaků nemůžeme počítat **ukazování** (deiktické tvoření nových znaků), jak ho popsala Řeháková (1990): jedná se podle ní o „*přímé ukazování na osoby, předměty nebo jevy, o nichž se komunikuje, a jsou bezprostředně v okolí*“. Patří k nim tzv. kontaktní znaky, které navazují komunikaci, a pozdravy ve znakovém jazyce. K procesu ukazování popsaným Řehákovou (1990) se vyjádřil ve své seminární práci Vysuček (2000, s. 6) tak, že z hlediska vzniku nových znaků ve znakových jazycích se jedná o proces nerelevantní, kterým nové znaky nevznikají: „*Znaky ukazovací nepovažuji za znaky, které by byly nějak speciálně vytvořené. Jsou to znaky, které vycházejí z přirozené vlastnosti na něco ukazovat. Stejně tak to dělají slyšící, aniž by používali nějaké znaky. Myslím si, že zmínka o těchto znacích do oddílu tvoření znaků nepatří.*“ Ze stejného důvodu proces ukazování nezahrnuji do procesů tvorby nových znaků ve znakovém jazyce.

Model rozšiřování jednotlivých částí lexikální zásoby znakového jazyka

PRODUKTIVNÍ SLOVNÍK:

- vznik produktivních forem

JÁDROVÝ SLOVNÍK:

- skládání
- odvozování
- lexikální extenze
- lexikální výpůjčky:
  - výpůjčky z cizích znakových jazyků
  - výpůjčky z mluveného jazyka:
    - hláskování pomocí prstové abecedy
    - inicializace
    - využití mluvních komponentů
    - přeložené výpůjčky (kalky)

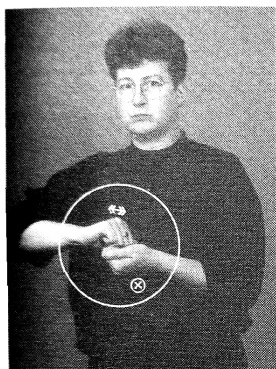

5.2.1 Vznik produktivních forem ve znakových jazycích a jejich přechod k formám slovníku jádrového

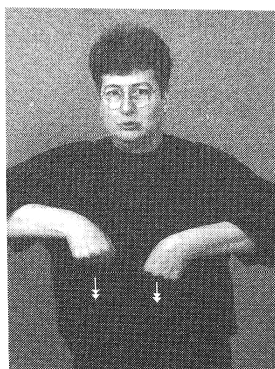
Ve slovníku BSL (Brien, 1992) jsou popsány znaky nejen jádrového slovníku, ale i některé znaky slovníku produktivního.¹⁹ Jak jsem již uvedla výše, do produktivního slovníku zařazují autoři slovníku BSL znaky, které se vytvářejí nově podle potřeby a požadavků uživatelů a obměňují se podle aktuální situace.

Podle Brennanové (1994) lze ale produktivní znaky najít především v projevech, kde je vyžadována určitá kreativita – např. klasifikátorové morfémy se hojně vyskytují v příbězích, v anekdotách, ve vyprávěních a popisech; metaforické morfémy jsou užívány ve více abstraktních typech projevu.

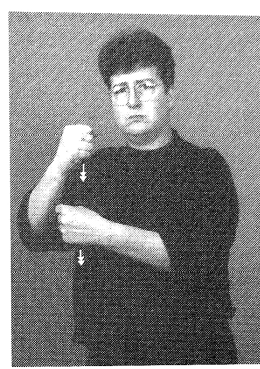
Vzhledem k tomu, že klasifikátory (včetně SASS) jsou prostředky, které zobrazují dané objekty vizuálně, vznikají tak znaky vizuálně motivované (neboli ikonické). Příkladem znaků z BSL, které zobrazují vizuálně pomocí klasifikátorového morfému různé způsoby praní prádla v uplynulém století (např. praní prádla ručně, na valše, v automatické pračce apod.), jsou znaky WASH CLOTHES (PRÁT PRÁDLO) (obr. 3). Tyto znaky jsou vizuálně motivované (ikonické) právě tím, že nově vzniklá forma znaku odkazuje k významu znaku – s použitím klasifikátorů držení a klasifikátorů zastupujících bubnu automatické pračky s určitým pohybem „napodobuje“ určitý způsob praní prádla.

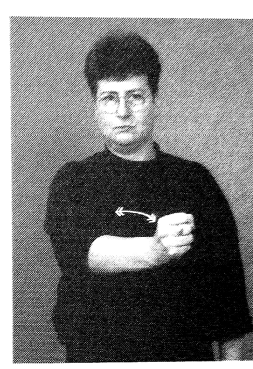
401. wash clothes

402. wash clothes

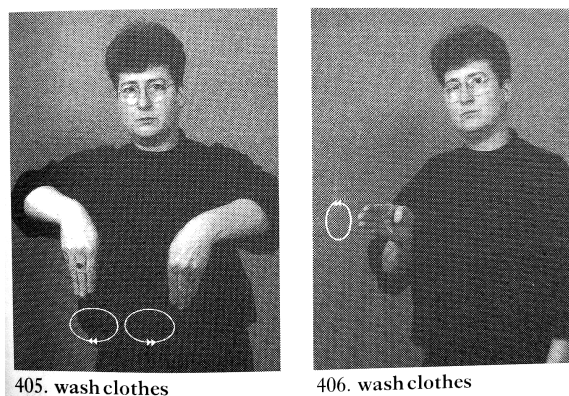

403. wash clothes

404. wash clothes

¹⁹Bímová (2003) jako příklad slovníku českého znakového jazyka, kde najdeme i pojednání i o klasifikátorech v českém znakovém jazyce jako o produktivních formách, uvádí Slovník křesťanských pojmů pro neslyšící (Bort a kol., 2001).

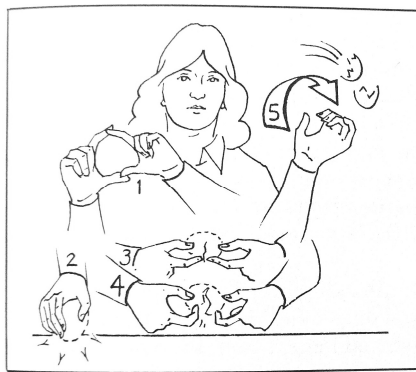

Obr. 3 WASH CLOTHES (BSL)

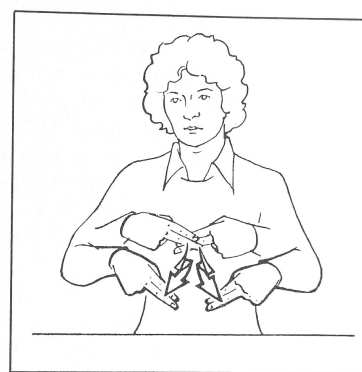
Podle Klimy a Bellugiové (1979), kteří zkoumali americký znakový jazyk (dále ASL), jsou znaky, které popisují předměty a osoby, původně vytvářeny v určité situaci jako nové znaky „ukazovací“ a „zobrazovací“ – charakterizují vzhled nebo nějaký jiný výrazný rys daného objektu. Takto vznikají znaky ikonické využívající klasifikátory (včetně SASS) jako znaky produktivního slovníku, které se postupem času ustalují ve slovníku jádrovém a mohou se stát arbitrárními – obtížněji čitelnými. Příkladem je znak VOTE (VOLIT, obr. 4) jako „dávat hlasovací lístek do krabice“ nebo znak EGG (VEJCE, obr. 6), který vznikl „zobrazením“ otevření rozbité skořápky vejce (obr. 5).

Obr. 4 VOTE (ASL)

Obr. 5 Rozevření skořápky vejce

Obr. 6 EGG (ASL)

V souvislosti s tím uvádím dva způsoby tvoření nových znaků v českém znakovém jazyce popsany Řehákovou (1990) – způsob tvoření nových znaků **napodobováním** a **symbolizováním**. Napodobováním vznikají znaky ikonické, u nichž lze často vyčíst jejich původ (např. znak AUTO; KOUŘIT – obr 7). Postupem doby se z nich mohou stát znaky

arbitrární (jejich „míra ikoncity“ klesá), a jejich původ je už hůře rozeznatelný (např. MLÉKO, obr. 8).²⁰

Obr. 7 KOUŘIT

Obr. 8 MLÉKO

Při procesu symbolizování (naznačování) je podle Řehákové (1990, s. 109 – 110) „osoba, předmět nebo jev charakterizován (symbolizován) podle jedné z vlastností (...). Často je symbol volen (...) spíše podle nápadných než podstatných rysů osoby, předmětu nebo jevu. Hranice mezi napodobovacími a symbolizujícími znaky není zřetelná. Obě skupiny spolu úzce souvisí.“ V pojetí lingvistickém je však u symbolu vztah mezi nosičem a objektem čistě arbitrární (libovolný), ničím nemotivovaný (Slánská Bímová a Okrouhlíková, 2008).

V souvislosti s tématem mé bakalářské práce – s kompozity v (českém) znakovém jazyce, je nutné zmínit funkci produktivních prostředků (zvláště klasifikátorů) při vytváření nových znaků. Podle Klimy a Bellugiové (1979, s. 225 – 242) existuje v ASL velice málo ustálených lexémů z podřazené roviny kategorizace²¹. Jedná se o znaky, které jsou podřazené určitému pojmu ze základní roviny. Např. podle Macurové a Novákové (2007a) i v českém znakovém jazyce chybí znaky pro některé květiny nebo ptáky (SASANKA, TULIPÁN, HVOZDÍK; ŠPAČEK, PĚNKAVA), ale neznamená to, že je neslyšící nemohou ukázat. Pokud je potřeba pojmenovat nějaký objekt, pro který dosud ustálený znak neexistuje, lze k tomu využít právě produktivní prostředky – klasifikátory včetně specifikátorů tvaru a velikosti a také tzv. mimetické zobrazení, kterým je zobrazují („vykreslují“) vizuálně dané objekty na základě jejich vzhledu a charakteristických rysů (Půlpánová, 2007). Na rozdíl od klasifikátorů a specifikátorů tvaru a velikosti, nejsou prostředky mimetického zobrazení konvenční. Tím mohou být nové objekty v českém znakovém jazyce vyjádřeny konkrétněji, než nám to dovoluje čeština.

²⁰ Více o tzv. znacích transparentních (průhledných) a translucidních (průsvitných) např. Slánská Bímová a Okrouhlíková (2008, s. 15).

²¹ O kategorizaci světa podrobněji viz kapitola 8.2 Kompozita subordinační a koordinační.

5.2.2 Skládání

Proces tvorby nových znaků ve znakových jazycích a v českém znakovém jazyce bude popsán v dalších kapitolách této práce. Zde však stručně zmíním popis procesu skládání, který ve své studii uvedla Řeháková (1990, s. 111): „Skládáním se tvoří a tvořily se i v historii znakových jazyků nové znaky výrazně nejčastěji. Vytvářejí se ustálená spojení znaků pro jednotlivé pojmy, i pro ty, které jsou v češtině vyjádřeny jedním slovem např. KOZAČKY = znak „koza“ + usekávání předloktí ukazující výšku kozaček, JEČMEN = znak „kočka“ + znak „obilí“.“ Podle Vysučka (2000, s. 12) zde Řeháková zvolila špatné příklady znaků – tyto znaky podle něj neslyšící vůbec nepoužívají, sám osobně je nezná a domnívá se, že tyto znaky vytvořili slyšící (tlumočníci). Pro dané znaky (KOZAČKY a JEČMEN) uvádí znaky, které jsou neslyšícími používány. Za velice nešťastný považuje Vysuček (2000) vznik znaku AEROBIC uvedený dále Řehákovou (1990): znak AEROBIC byl vytvořen slyšícím tlumočníkem, který znak kalkoval („přeložil“ z češtiny) jako AERO (letadlo) + BIČ. Souhlasím s názorem Vysučka, že se jedná o nesmyslné kompozitum, jehož složky nemají s původním významem znaku nic společného. V českém znakovém jazyce však podle mého názoru existují i kompozita, jejichž komponenty jsou kalky a které neslyšící běžně používají – např. znak TVRDOHLAVÝ, LEHKOMYSLNÝ.

5.2.3 Odvozování

Podle Brennanové (1990) lze odvozovat nové znaky připojením afixu (tj. prefixu nebo sufixu) ke kmenovému (kořennému) morfému. Ovšem ve znakovém jazyce se podle ní připojují afixy **sekvenčně pouze** zřídka. Častější bývá odvozování **simultánní**.

V BSL se objevují afixy **sekvenčního odvozování** jako indikátory negace, např. forma NOT YET (JEŠTĚ NE) v př. SEE_NOT YET → HAVEN'T SEEN YET (VIDĚT_JEŠTĚ NE → DOSUD/JEŠTĚ NEVIDĚT). Při artikulaci tohoto znaku je patrné nemanuální chování (znak je doprovázen mluvním vzorcem „vee“ nebo povystrčeným jazykem) (obr. 9).

Obr. 9 HAVEN'T SEEN YET (BSL)

Podobný případ sekvenční afixace existuje v izraelském znakovém jazyce, pro který se Mairová (2004, s. 115) snažila dokázat, že sufix -NOT-EXIST (-NENÍ/NEEXISTUJE) (opět negativní indikátor) není druhým komponentem kompozita, např.:

SUCCESS_NOT-EXIST → UNSUCCESSFUL (ÚSPĚŠNÝ_NENÍ → NEÚSPĚŠNÝ)

SHAME_NOT-EXIST → SHAMELESS (STYDLIVÝ_NENÍ → OPOVÁŽLIVÝ)

Mairová (2004, s. 117) zjistila, že všechny znaky, které mají sufix -NOT-EXIST, jsou adjektivy a pojí se (na rozdíl od jednotlivých znaků v kompozitech) s mnoha znaky (podobně jako anglické sufixy *-less* a *-able* se pojí s mnoha slovy a pokaždé je výsledným slovem adjektivum). Navíc je tento sufix -NOT-EXIST (oproti jednotlivým morfémům kompozit) vázaným morfémem, který nevyskytuje samostatně (více o volných a vázaných morfémech v kap. 6.1).

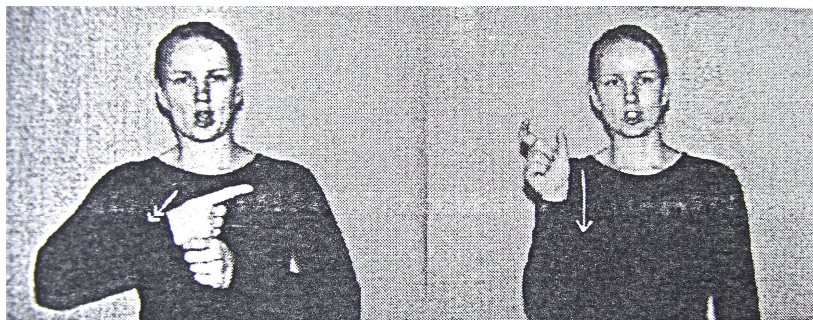
Další příklady sekvenčního odvozování najdeme v NZSL (Collins-Alghrenová, 1990, s. 295). V tomto jazyce se vyskytuje malý počet odvozovacích afixů, pomocí nichž se slovesa mění na podstatná jména: PAY (PLATIT) a PERSON (OSOBA) (sufixy) a JOB (ZAMĚSTNÁNÍ) (prefix):

PAINTER → PAINT_PAY (MALÍŘ → MALOVAT_PLATIT)

INTERPRETER → SPEAK_PERSON (TLUMOČNÍK → MLUVIT_OSOBA)

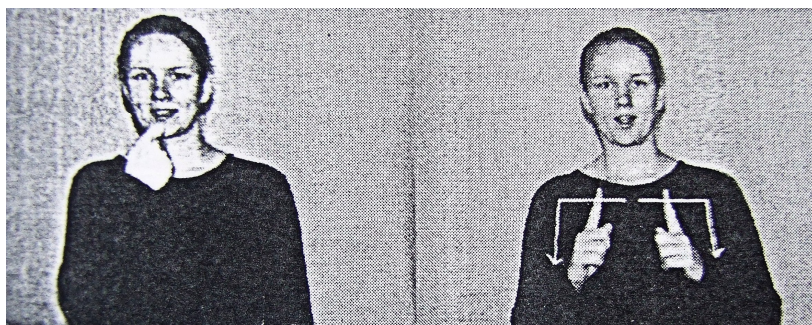
GARDENER → JOB + GARDEN (ZAHRADNÍK → ZAMĚSTNÁNÍ_ZAHRADA)

Ke znakům, které v českém znakovém jazyce vznikly sekvenčním odvozováním, řadí Matušková (2008, s. 11) ty znaky, jejichž součástí je tzv. „klasifikátor osobní personifikující“, který od sebe odlišuje znaky PRODÁVAT a PRODAVAČKA (obr. 10) nebo klasifikátor (tvaru) místnosti odlišující znaky JÍST a JÍDELNA (obr. 11):

Obr. 10 PRODAVAČKA

Obr. 11 JÍDELNA

Je nutné podotknout, že ve Slovníku křesťanských pojmů pro neslyšící (Bort a kol., 2000) jsou znaky s klasifikátorem „osobním personifikujícím“ uvedeny jako kompozita (označeny jako „slož.“). Podle Tikovské a Novákové (2008, s. 15 – kap. 3/59 Teoretická část: Klasifikátory v českém znakovém jazyce) je klasifikátor označující osobu obecně prostředkem slovotvorným: „*Pokud tento klasifikátor přidáme k určitým slovesům, vytvoříme znak pro osobu konající tuto činnost (UČIT + KLF: osoba obecně → UČITEL/KA). Můžeme jím však i umisťovat osoby do prostoru.*“ Dalšími zde uváděnými příklady s tímto klasifikátorem jsou znaky OSOBA, UČITEL, STUDENT a PSYCHOLOG.

Na druhé straně podle Novákové (Macurová a Nováková, 2007b) artikulace klasifikátoru „osobního personifikujícího“ nebo klasifikátoru označující místnost není při komunikaci povinná, význam znaku a celé výpovědi bude pochopen z kontextu. Podle mého názoru, který se opírá o práci Bímové (2003), bývají znaky s tímto klasifikátorem označující osobu uvedeny ve slovníku českého znakového jazyka (stejně tak, jako v češtině názvy činitelské) pro odlišení významu slovesa/činnosti právě od osoby, která tuto činnost vykonává. Navíc ve slovnících českého znakového jazyka (jak tištěných, tak na CD-ROM) nebývá klasifikátor osobní personifikující systematicky uveden (chybí u některých znaků označující osobu, naopak u některých se vyskytuje). Není tedy jasné, zda se jedná o kompozita, nebo znaky odvozené podle vzoru v češtině.

Nicméně Macurová (Macurová a Nováková, 2007b) uvádí, že odvozování v českém znakovém jazyce je také jako v BSL spíše **simultánní** než sekvenční. K výroku Řehákové (1990): „*Za odvozené znaky je možno považovat varianty znaků ve smyslu znázornění velikosti (např. zdrobnělina od „les“ = „lesík“), pokud se neslyšící rozhodne vyjádřit velikost provedením znaku v jeho zmenšeném, popř. zvětšeném provedení. (Obvyklejší bývá vyjádření spíše přidáním dalšího upřesňujícího znaku, „lesík“ = „les“ + „malý“).*“ připojuje Vysuček (2000) poznámku, že při odvozování v českém znakovém jazyce hrají důležitou roli klasifikátory, specifikátory tvaru a velikosti a při vyjadřování zdrobnělin nemanuální složka znaku (především mimika) – např. při artikulaci znaku SKLENIČKA (Vysuček, 2000, s. 10):

„není nutné ukazovat dvě slova, ale mohu ukazovat jen jedno slovo, a pomocí mimiky vyjádřit to, co je třeba (např. nafouknuté tváře → signalizují, že se jedná např. o velkou sklenici.“ (...) „nemusím ukazovat „sklenice“ + „malý“, ukazuji jen přímo „sklenička“. Dalším příkladem je: „obrázek“, neukazuji jako „obraz“ + „malý“. Ale přímo ukazuji to, co chci říci“ (s použitím mimiky a klasifikátoru/specifikátoru tvaru a velikosti – pozn. P. M.).

Problematické odvozování v českém znakovém jazyce jakožto slovotvornému procesu je třeba se věnovat v dalších výzkumech.

5.2.4 Lexikální extenze

Proces lexikální extenze (rozšíření významu) v sobě zahrnuje více různých typů procesů. Během nich přibírají již existující znaky nové významy a může se tak lehce pozměnit jejich forma (Brennanová, 1990), např. změny v umístění znaku v souvislosti s posunem významu znaku HIEROGLYPHICS (HIEROGLYFICKÝ) z BSL: v případě, že je tento znak ukazován v neutrálním prostoru²² s pohybem dolů, má tento znak význam CHINESE SCRIPT (ČÍNSKÉ PÍSMO); při artikulaci tohoto znaku v neutrálním prostoru s pohybem vpravo, znamená tento znak UNREADABLE PRINTOUT (NEČITELNÝ TISK), při artikulaci tohoto znaku na hlavě doprovázené povystrčením jazyka, mění se význam na GOBBLEDYGOOK (KECY/BLAFY).

Lexikální význam znaků se může modifikovat také připojením tzv. *regular aspekt* (aspekt pravidelnosti, opakování)²³ s významem „dělat něco pravidelně“, který je v BSL vyjádřen krátkým opakovaným pohybem (Brennanová, 1990):

SELL + *regular aspect* → MARKET(ING) (PRODAT + *aspekt pravidelnosti/opakování* → TRH)

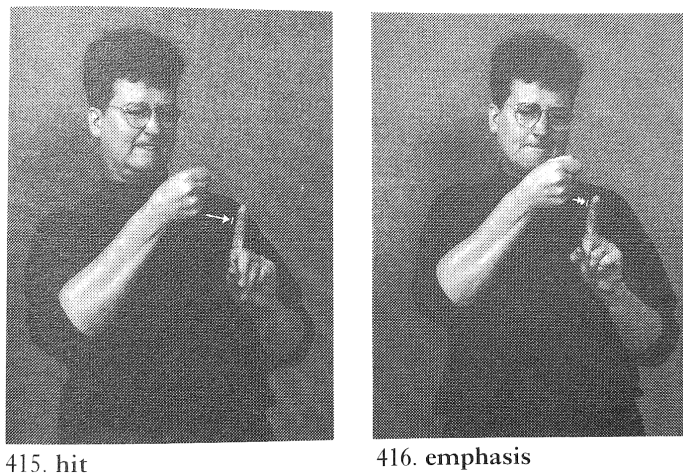
PAY + *regular aspect* → MORTGAGE (PLATIT + *aspekt pravidelnosti/opakování* → HYPOTÉKA)

Ke změnám lexikálního významu v BSL se využívají podle Brennanové (1992, s. 89) také nemanulární prostředky (změny postavení těla, orální komponenty atd.) nebo metaforické znázornění, např. „fyzická akce se využívá k vyjádření více abstraktního pojmu“ u znaku HIT („udeřit někoho rukou“, obr. 12) nabývá nového významu „narazit, udělat náraz“, nebo ve znaku EMPHASIS (obr. 12) se původní význam „udeřit osobu“ (podobný jako u znaku předchozího – HIT) rozšiřuje o další významy, např. „zdůrazňovat“, „vyvíjet tlak na někoho“

²² Neutrální prostor je místo, kde je znak artikulován. Je to „prostor před tělem, kde ruce pohybují volně a přirozeně“ (Slánská Bímová a Okrouhlíková, 2008).

²³ V češtině se podle Mluvnice češtiny (2) (Komárek a Kořenský, 1986) vyskytují tzv. **iterativa** – slovesa, u nichž se objevuje význam násobenosti. Jsou to nedokonavá slovesa odvozená od sloves dokonavých, např. *Odhazoval nedopalky na podlahu.* (význam násobenosti) a *Viděl jsem ho, jak odhazuje pistoli.* (nenásobenost).

a „lobby“. V tomto případě se u znaku s novým významem mění i nemanuální chování – hlava se nakloní mírně dopředu (Brannanová, 1992).

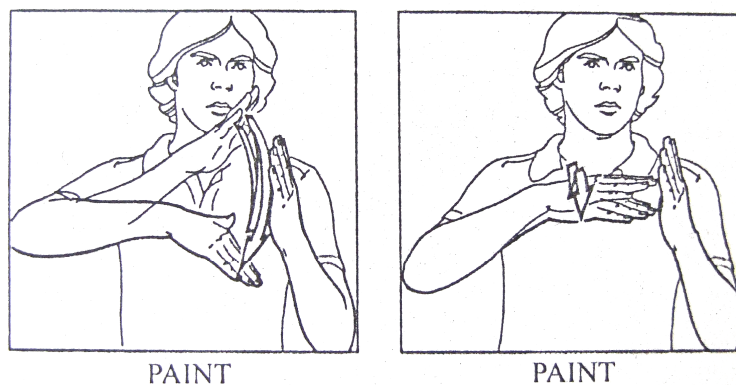

Obr. 12 HIT, EMPHASIS (BSL)

V souvislosti s lexikální extenzí je třeba zmínit také nepřímá pojmenování v českém znakovém jazyce (lexikální metafory), kterými se podrobněji zabývala Nováková (2008, s. 4 – kap. 4/5 Uvedení do problematiky): „*Nepřímé pojmenování vzniká užitím již existujícího pojmenování v nové souvislosti, která s původně pojmenovanou skutečností souvisí. Nepřímým pojmenováním dochází k přenesení významu na základě vnitřní nebo vnější podobnosti.*“, např. znak NEMOC má v českém znakovém jazyce význam „nemoc“ (např. *Má vážnou nemoc, rakovinu.*), ale používá se také v přeneseném významu (např. *být blázen do počítačů, být filmový maniak, zbožňovat čokoládu*) (Nováková, 2008, s. 11).

Brenannová (1990) se v této souvislosti dále zmiňuje o procesu **konverze**, kdy dochází ke změně slovního druhu (např. substantivum se změní na sloveso, sloveso na adjektivum atd.). Podle Brennanové (1992) se jedná často o případy, kdy se stejným znakovým vyjadřuje předmět, akce/děj s daným předmětem a osoba, která daný děj vykonává, např. jeden znak v BSL tak může mít tři významy: TORCH (BATERKA), „TO SHINE A TORCH“ (SVÍTIT BATERKOU) a „USHERETTE“ (UVADĚČKA, např. v kině, tzn. osoba, která využívá při své činnosti baterku) (Brennanová, 1992, s. 90). Brennanová (1992) však dodává, že v některých případech jsou patrné drobné změny v artikulaci jednotlivých znaků. V ASL popisuje příklady konverze Emmoreyová (2002, s. 15 – 16): CALL-BY-PHONE → PHONE (VOLAT TELEFONEM → TELEFON) nebo PAINT (sloveso) → PAINT (substantivum) (MALOVAT → MALBA, obr. 13). Zde dochází k určitým změnám v pohybu, kdy znak PAINT (MALBA) je artikulován s umírněnějším pohybem, který je opakován.

Obr. 13 PAINT (ASL)

5.2.5 Lexikální výpůjčky

Znaky určitého znakového jazyka mohou být vypůjčeny ze znakových jazyků cizích. Brennanová (1992) uvádí, že v BSL se vyskytují znaky vypůjčené z jiných znakových jazyků, a to z velké části znaky pro státy a města. Často jsou znaky BSL vypůjčené z ASL nebo ze švédského znakového jazyka. Stejně tak mohou být vypůjčeny i znaky v českém znakovém jazyce, jak například uvádí Kuchařová (2006) ve své bakalářské práci: v českém znakovém jazyce se užívá znak BELGIE, který je vypůjčen z belgického znakového jazyka. Další příklady vypůjčených znaků zmiňuje Vysuček (2000, s. 14): např. AIDS, GAY a KLASIFIKÁTOR, ovšem bohužel neuvádí, ze kterých znakových jazyků jsou dané znaky převzaty.

Dále mohou být znaky znakového jazyka ovlivněny jazykem mluveným a psaným, se kterým je daný znakový jazyk denně ve styku. Brennanová (1992) rozlišuje čtyři způsoby tvorby nových znaků BSL, které jsou ovlivněny angličtinou: **hláskování pomocí prstové abecedy, inicializaci, využití mluvních vzorců z angličtiny a doslovné výpůjčky (kalky).**

5.2.5.1 Hláskování pomocí prstové abecedy

Způsob prezentace písmen psaného jazyka hláskováním pomocí prstové abecedy je využíván velkým počtem uživatelů BSL (Brennanová, 1992). Tento systém je v BSL založen na dvouruční prstové abecedě, ale hláskování v BSL bývá ovlivněno také jednoruční prstovou abecedou. Podle Brennanové (1992) byly u BSL i ASL popsány procesy, kdy dochází při artikulaci jednotlivých písmen daného slova k asimilaci (zejména asimilaci pohybů mezi artikulací jednotlivých písmen, dochází často k vynechání písmen prostředních nebo jsou vynechány samohlásky a mění se orientace ruky či parametr umístění dalších písmen), např. znaky BSL: PROJECT (PROJEKT), CLUB (KLUB) (Brennanová, 1992, s. 93). V BSL se

také využívá mnoho „zkratek“ převzatých z mluvené angličtiny, např. B-B-C a znaky, které jsou artikulovány pouze počátečním a koncovým písmenem prstové abecedy, např. BIRMINGHAM (B-M) a GLASGOW (G-W) (Brennanová, 1992, s. 94).

V českém znakovém jazyce se používá jednoruční prstová abeceda, u dospělých neslyšících však častěji prstová abeceda dvouruční. Podle Hudákové (2008, s. 73) slouží k „přenášení či zavádění nových slov z mluvené češtiny do českého znakového jazyka, u cizích slov, vlastních jmen a odborných termínů“. V českém znakovém jazyce se vyskytují také znaky, v nichž se jednotlivá písmena jednoruční prstové abecedy artikulují zároveň, nikoliv za sebou, např. znak WC (artikulace písmene W a C), RIO DE JANEIRO (artikulace R, I a O), ale podle Hudákové (2008, s. 74 – 75) jsou tyto znaky pravděpodobně přejaté z cizích znakových jazyků.

5.2.5.2 Inicializace

Inicializace také využívá písmen prstové abecedy – jak jednoruční, tak dvouruční. Jedná se o proces, kdy se ve znaku vyskytuje tvar ruky písmene prstové abecedy, kterým začíná příslušné slovo jazyka mluveného. Ve slovníku BSL Brennanová (1992, s. 93 – 94) vysvětluje, že v BSL existují inicializované znaky (*initial letter handshape signs*), kde tvar ruky je ve tvaru písmene z prstové abecedy a ruka/ruce artikuluje/í pohyb tak, že znak má formu jako jiné znaky tohoto jazyka s „jednotlivým pohybem“.

K inicializovaným znakům v BSL patří znaky WALES (tvar ruky písmene W, obr. 13) nebo QUALIFICATION (ruce ve tvaru písmene Q) (Brennanová, 1992, s. 93).

Inicializovaným znakem v českém znakovém jazyce je podle Hejlové (2008, s. 5) např. znak ABSENCE (obr. 14), KILOGRAM, REKORD.

Obr. 14 ABSENCE

Všechny tyto znaky jsou jednoruční, ruka je ve tvaru písmene jednoruční prstové abecedy. Hudáková (2008, s. 75) uvádí, že je problematické rozhodnout, zda znaky, jejichž

artikulace je totožná s artikulací počátečního písmene slova, jsou inicializované, nebo nikoli (např. znak JOGURT je artikulován stejně jako písmeno jednoruční prstové abecedy J).

5.2.5.3 Použití mluvních komponentů

Mluvní komponenty (mluvní vzorce; *word pictures, spoken components*) jsou součástí nemanuální složky projevu ve znakovém jazyce a jsou produkovány simultánně se složkou manuální. Jedná se o neslyšnou (bezhlasou) artikulaci celého slova z mluveného jazyka nebo jeho části (Brennanová, 1992). Hlavní funkcí mluvních komponentů ve znacích BSL, které mají stejnou manuální složku, je odlišení významu těchto znaků. V českém znakovém jazyce nejsou prozatím mluvní komponenty dostatečně prozkoumány, ale můžeme tvrdit, že stejně tak jako v BSL specifikují významy dvou znaků se shodnou manuální složkou (Macurová a Nováková, 2006): např. znaky ZELENÝ a ZELENINA, kde mluvní komponent prvního znaku je „z“ a druhého „zel“ nebo znaky INŽENÝR a PLÁN, kde mluvní komponent prvního znaku je „ž“ a druhého „á“. Mluvními komponenty jsou v tomto případě ty části českého slova, které jsou při artikulaci více „viditelné“.

5.2.5.4 Přeložené výpůjčky (kalky)

Ve znakových jazycích se vyskytují také kalky vzniklé vlivem mluveného jazyka. Kalk je v tomto případě znak, který vznikl přeložením slova mluveného jazyka za pomoci prostředků znakového jazyka.

Kalky v českém znakovém jazyce ovlivněnými češtinou se zabývala Matušková (2008), uvádí tyto příklady: ZEMĚ^KOULE → ZEMĚKOULE, METRO^POLE → METROPOLE, TEPLICE (TEPLO). Některé znaky, které vznikly jako kalky, mohou být podle Matuškové (2008) pro komunitu neslyšících akceptovatelné a běžně se v komunikaci českých neslyšících vyskytují – např. KRKONOŠE (KRK), CHEB (CHLÉB), s některými kalky se komunita neslyšících plně neztotožnila (např. POHLEDNICE → POHLED^OBDÉLNÍK_{KLF}, SAMOOBSLUHA → SÁM^OBSLUHA).

6. Kompozita v českém znakovém jazyce

6.1 Vymezení pojmu *kompozitum* ve znakových jazycích

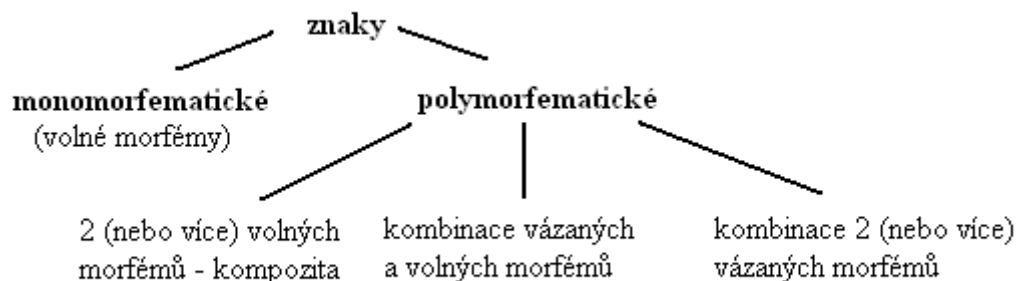
Podle zahraničních lingvistů (Brennanová, 1992; Baker-Shenková, 1980; Wallin, 1983; Emmoreyová, 2002 a další) je skládání ve znakových jazycích velice produktivní způsob tvoření nových znaků. Nové znaky vznikají ve znakových jazycích skládáním nejčastěji. Z hlediska sémantického se jedná o proces, při kterém se spojí dva nezávislé znaky (lexémy), a tím se vytvoří nový znak s novým významem (Baker-Shenková, 1980). Tento nový znak vystupuje jako samostatný lexém, např. v ASL znak BRUISE (modřina) → BLUE[^]SPOT, který je složen ze znaku BLUE (modrý) a SPOT (skvrna). Kompozitum BLUE[^]SPOT se používá i v tom významu, když hovoříme o modřině, která je fialová nebo červená (Klima, Bellugiová, 1979, s. 204). Stejně tak to funguje v angličtině, kde najdeme kompozitum *blackboard* (tabule) složené z lexémů *black* (černý) a *board* (deska, prkno). Avšak v angličtině nazveme tabuli slovem *blackboard*, i když je tabule, o které mluvíme, zelená.

Podle Brennanové (1992, s. 40) můžeme za kompozita považovat takové znaky, které zahrnují kombinaci dvou (nebo více) lexémů (znaků), ty jsou samy schopné se vyskytovat jako nezávislé samostatné znaky. Pokud tyto znaky nemůžeme izolovat, pak daný znak nemůžeme považovat za kompozitum. V pojetí Sutton-Spenceové a Wollové (1998) jsou kompozita polymorfematické znaky²⁴ vytvořené spojením dvou volných (*free*) morfémů (znaků). **Volné morfémy** (např. znaky RED, TRUE, SAY, v angličtině např. *kitchen*, *bath*, *room*) mohou stát samostatně, nezávisle. Naproti tomu tzv. **vázané** (*bound*) **morfémy** nemohou stát samostatně a musí být navázány na jiný vázaný nebo volný morfém, např. vázaný morfém – *er* v anglickém slově *smaller*, v BSL vázaný morfém CASUALLY (UVOLNĚNĚ) ve znaku DRIVE-CASUALLY (ŘÍDIT UVOLNĚNĚ) nebo vázaný morfém číslovky THREE (TŘI) má specifickou podobu ve znacích THREE-POUNDS (TŘI PENCE), THREE-YEARS-OLD (TŘI ROKY STARÝ), shodová slovesa: I-ASK-YOU, YOU-ASK-ME (JÁ SE PTÁM TEBE, TY SE PTÁŠ MĚ) (Sutton-Spenceová a Wollová, 1998, s. 103). Podobné příklady polymorfematických znaků (kombinace volného a vázaného morfému) najdeme i v českém znakovém jazyce. Např. existují zde také shodová slovesa pojící se s určitým morfémem pohybu (např. sloveso DÁT), který se mění podle toho, co chceme vyjádřit (JÁ DÁVÁM TOBĚ, TY DÁVÁŠ MNĚ apod.). Dále znaky pro číslovky bývají jako v BSL inkorporovány do dalších znaků podle významu, např. TŘI-ROKY, TŘI-HODINY,

---

²⁴ **Znaky polymorfematické** = znaky složené z více morfémů. **Znaky monomorfematické** = znaky s jedním morfémem (volným).

TŘI-KORUNY apod.²⁵. Tyto případy polymorfematických znaků však za kompozita nepovažujeme. Pro lepší přehlednost připojuji schéma (obr. 15) tak, jak jej vytvořily Sutton-Spenceová a Wollová (1998, s. 101, překlad z angličtiny P. M.):

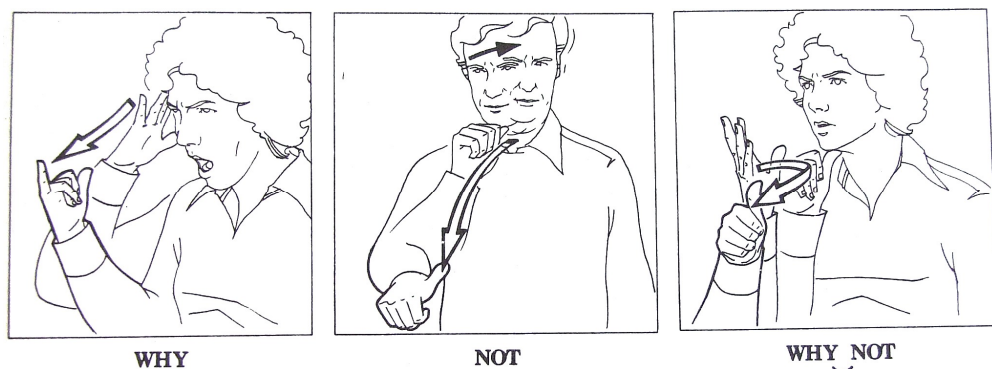

Obr. 15 Morfologie v BSL

Podle Klimy a Bellugiové (1979) není v ASL často jednoduché odlišit kompozitum od syntaktického spojení více znaků. Charakteristickým rysem kompozit bývá kromě toho, že se vytvoří spojením dvou znaků (morfémů) nový (polymorfematický) znak s novým významem, i to, že při jejich artikulaci dochází ke specifickým fonologickým změnám – k asimilaci tvaru ruky, pohybu atd. Přejít mezi jednotlivými znaky obsaženými v kompozitu je tak plynulejší, a tím i rychlejší. Toto se týká ovšem zejména kompozit sekvenčních. Podrobnější popis fonologických procesů při artikulaci sekvenčních kompozit ve znakových jazycích bude následovat v kapitole 9.

Baker-Shenková (1980) však v souvislosti s fonologickými změnami při artikulaci kompozit upozorňuje na také rozdíl mezi tzv. *contractions* (znaky vzniklé procesem stahování) a kompozity. *Contractions* nazývá ty znaky, které jsou zkrácené a spojené dohromady, ale oproti kompozitům jejich význam zůstává stejný: v angličtině např. *can not* = *can't*, *she is* = *she's*, v ASL např. znaky WHY a NOT = WHY_NOT (obr. 16) (Baker-Shenková, 1980, s. 113). Výskyt těchto typů znaků v českém znakovém jazyce nebyl dosud popsán.

²⁵ Více o číslovkách v českém znakovém jazyce v bakalářské práci Šebkové (2005).

Obr. 16 WHY_NOT (ASL)

6.2 Kompozitum v českém znakovém jazyce

Kompozita v českém znakovém jazyce lze podle mého názoru definovat jako v BSL (Brennanová, 1992, Sutton-Spenceová a Wollová, 1998): Jsou to polymorfematické znaky skládající se z hlediska struktury ze dvou volných morfémů (znaků), ty mohou být produkovány sekvenčně, ale i simultánně. V kompozitech můžeme pozorovat obdobně jako v BSL určité fonologické změny při jejich artikulaci (viz kap. 9).

Z hlediska sémantického se jedná o proces spojení dvou znaků, z nichž každý nese určitý význam, do jednoho znaku s novým významem. Nemusí se nutně jednat o kompozita s významem odlišným, než mají znaky, které kompozitum tvoří. Půlpánová (2007) ve své diplomové práci zmínila např. znaky SLUNCE a BRÝLE, které tvoří kompozitum SLUNEČNÍ BRÝLE. (Více o tzv. subordinačních kompozitech v kapitole 8.2.2).

V českém znakovém jazyce ale najdeme i taková kompozita, u kterých není význam předvídatelný z jejich složek (znaků, ze kterých se skládají), např. znaky KVĚTINA a JARO tvoří kompozitum KVĚTEN.

Kompozita v českém znakovém jazyce mohou být také ovlivněna mluveným jazykem – tedy češtinou, se kterou je český znakový jazyk často ve styku (viz kap. 8.1).

6.3 Historický vývoj kompozit

V mluvených i ve znakových jazycích dochází k historickému vývoji lexikálních jednotek. Také kompozita ve znakových jazycích prošla a procházejí historickými změnami²⁶. Vycházím z výzkumu Wallina (1983), který porovnával Österbergův starý slovník švédského znakového jazyka *Teckenspraket* z roku 1916 s novější lexikální zásobou švédského

²⁶ O historických změnách ve znakových jazycích a v českém znakovém jazyce více Henkrichové (2007). Uvádí zde tři hlavní rysy historických změn, tak jak je popsala pro BSL Wollová (1985): 1. přechod od ikoničnosti k arbitrárnosti, 2. přechod od periferie k centru a 3. redukce formy dvouručního znaku na znaky jednoruční.

znakového jazyka. Zjistil například, že původní znak RODINA, který se ukazoval kompozitem MUŽ^ŽENA^ŽENATÝ^DĚTI^DOHROMADY se dnes ukazuje znakem DOHROMADY s opakovaným pohybem. V podobných případech se navíc objevily i změny v místě artikulace znaku a další fonologické změny, díky nimž se artikulace tohoto znaku v čase zkracuje.

Při nahlédnutí do Slovníku znakového jazyka terminologie z období těhotenství, porodu a péče o novorozence (Dingová a kol., 2002) je možné najít u termínů kompozita složená z více znaků. Např. znak BILIRUBIN je ukazován jako KREV^BARVA^ČERVENÝ^POSTUPNÝ ÚBYTEK^ZMĚNA^ŽLUTÝ, ANTIBIOTIKA jako LÉK^PRO^ZÁNĚT^PŘESTAT, znak PLAZMA jako KREV^V TOM^VODA^ŽLUTÁ, ANTIKONCEPCE jako RŮZNÝ^ZABRÁNIT^TĚHOTENSTVÍ.

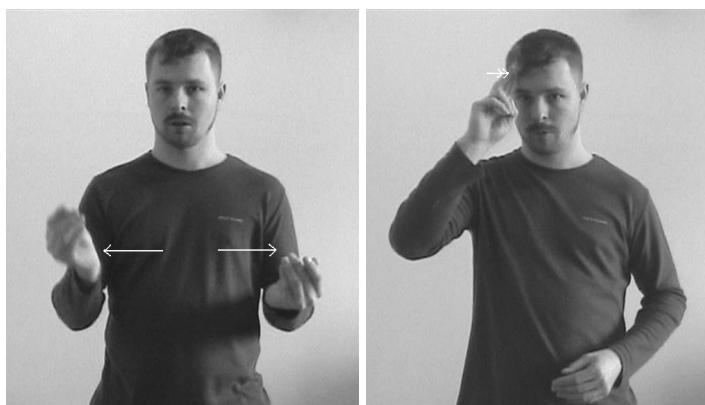
Dalším slovníkem českého znakového jazyka, kde je možné najít podobný typ kompozit, je Slovník český jazyk – český znakový jazyk. Školská jazykovědná terminologie pro 1. a 2. stupeň ZŠ (Nováková a Vysuček, 2007). Zde najdeme např. znaky RECENZE (OBSAH^POPIS^ZÚŽENÝ^STEJNÝ^DOPLNIT^KRITIKA^TEXT) (obr. 17) a BIBLIOGRAFIE (KNIHA^ŘÁDEK_{KLF}^JMÉNO^JEHO^KDO^NAPSAL^KDY^KDE^VYTISK-NOUT^„hláskovat“) nebo ANOTACE (TEXT^OBSAH^ZÚŽIT^KRATŠÍ TEXT).

Obr. 17 RECENZE (upravila P. M.)

V těchto poměrně mladých slovnících je seskupeno mnoho nově vytvořených odborných termínů pro dané tematické oblasti. Jak uvádí Slánská Bímová a Okrouhlíková (2008, s. 186) v publikaci o slovnících českého znakového jazyka u výše zmíněného slovníku porodnické terminologie: „*Znaky odpovídají lingvistickým principům českého znakového jazyka, jejich nevýhodou však je, že se často jedná o znaky složené ze dvou i více znaků, takže jejich využití v komunikaci je někdy zdlouhavé.*“ Podle studie Machové (1995) však vznikají nové odborné termíny nejčastěji jako víceslovná pojmenování složená především ze substantiva (člena řídícího) a jeho atributů (přívlastků). V terminologických slovnících jsou proto „dlouhé“ termíny běžné.

Co se týče výše uvedených znaků ANTIBIOTIKA nebo ANTIKONCEPCE, jedná se o znaky z nadřazené roviny kategorizace, které mají určitou strukturu (více viz kap. 8.2.1). Podle mého názoru je možné, že se spolu s běžným používáním těchto termínů neslyšícími uživateli českého znakového jazyka bude doba artikulace těchto kompozit zkracovat, dojde k redukci pohybu, asimilaci tvaru ruky a dalším fonologickým změnám, popř. dojde k odstranění (deleci) některých znaků daného kompozita. Z tohoto důvodu také není možné u některých znaků současné lexikální zásoby českého znakového jazyka určit, zda se jedná o kompozitum, z jakých znaků je složeno, nebo zda jde o znak nesložený, např. znak BEZDOMOVEC je kompozitem znaků BEZ^DOMOV (obr. 18), ale také se může vyskytovat pouze jako znak DOMOV s příslušným mluvnickým komponentem, který určuje, že se jedná o znak BEZDOMOVEC.

Obr. 18 BEZ^DOMOV → BEZDOMOVEC

Podle Slánské Bímové a Okrouhlíkové (2008) bohužel neexistují historické ani etymologické slovníky českého znakového jazyka (ani žádných jiných znakových jazyků), tedy často nelze dohledat etymologii znaků vzniklých před 1. polovinou 20. století a tímto způsobem historické změny v českém znakovém jazyce zkoumat.

7. Excerpce kompozit z vybraných slovníků českého znakového jazyka a jejich zpracování

Cílem mého výzkumu bylo excerpovat z vybraných knižních i elektronických slovníků českého znakového jazyka kompozita a popsat typy těchto kompozit. Pracovala jsem s těmito tištěnými a elektronickými slovníky českého znakového jazyka:

BORT, J; HOUDKOVÁ, G.; LEŠKOVÁ, I.; PETEROVÁ, R.; SAUTER, V. D.; WIESNER, M.; ŽAMPACH, J. a kol. *Slovník křesťanských pojmů pro neslyšící*. Praha : Naděje, 2000. ISBN 80-902292-9-8.

LANGER, J., PTÁČEK, V., DVOŘÁK, K. Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl. [CD-ROM]. Olomouc : PedF UP, 2004.

POTMĚŠIL, M. a kol. *Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N*. Praha : Fortuna, 2002. ISBN 80-7168-800-2.

POTMĚŠIL, M. a kol. *Všeobecný slovník českého znakového jazyka O – Ž*. Praha : Fortuna, 2004. ISBN 80-7168-917-3.

7.1 Problematika excerpce kompozit z vybraných slovníků českého znakového jazyka

Na začátku této kapitoly uvádím pro přehlednost jednotlivá označení znaků ve vybraných slovnících. Tyto slovníky totiž obsahují u některých znaků více variant. Příklady jednotlivých znaků z těchto slovníků označuji v této práci stejně. Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N a O – Ž (Potměšil, M. a kol., 2002 a 2004) označuje regionální rozrůzněnost znaků takto: Praha – znaky s písmenem A, X, Y, Z, Plzeň – P, R, S, T, Olomouc – O, L, M, N a Brno – B, C, D, E. Ve Slovníku křesťanských pojmů pro neslyšící (Bort a kol., 2000) je také u některých znaků uvedeno více variant (označeny velkými písmeny A, B,...). Bývá také uvedeno, z jaké oblasti tyto znaky pocházejí (Praha, Brno). Znaky, které je možné vidět i na videokazetě, která je součástí slovníku, jsem označila [V]. Ve Znakové zásobě českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl není původ jednotlivých variant znaků (varianty označené číslicí 1, 2) blíže určen.

Při excerpci kompozit z těchto slovníků se objevilo několik úskalí. Problémem bylo např. určit, zda znaky uvedené zde jako kompozita skutečně kompozity jsou. Ve slovnících, které obsahují u jednotlivých znaků notaci (Všeobecný slovník českého znakového jazyka

A – N, O – Ž, Potměšil a kol., 2002 a 2004), jsou kompozita (složené znaky) označeny v notačním zápise značkou „_“. Ale ne všechny znaky s tímto notačním zápisem lze považovat za kompozita, neboť některým znakům chybí na fotografii příslušné parametry uvedené v notačním zápise. Například znak DROGERIE/A má být kompozitem složeným ze třech znaků, ale na fotografii je uveden pouze jeden z nich (obdobně znak VEŘEJNÝ/A, VÝZNAM/O apod.). Opačným jevem je znak zachycený na fotografii jako kompozitum (vyskytuje se v něm více různých tvarů ruky, více typů pohybů), ale v notačním zápise je popsán pouze jeden znak např. s jedním parametrem tvaru ruky u znaku VÍZUM/A, VIRUS/O.

Velkým problémem Všeobecného slovníku českého znakového jazyka je ten, že vychází z hesláře českých slov a překládá je do znaků českého znakového jazyka (Slánská Bímová a Okrouhlíková, 2008). Také je často patrná snaha vycházet z českých vět uvedených ve slovníku pod každým znakem, které mají ilustrovat užití znaků v kontextu. Tím, zda věty tuto funkci plní, nebo ne, se zde nebudu zabývat, důležité je však to, že některé znaky zde uvedené mylně jako složené, často vycházejí z překladu těchto vět, např.: PODNIKAT/A = ROZHODNOUT + PODNIK („Bratr se rozhodl podnikat.“), PŘEDMĚT/B = PŘED + MATEMATIKA („Matematika je můj oblíbený předmět“), ZOOLOGICKÝ/B = Z^O^O^ + KNIHA („Chci koupit zoologický atlas“). Některé znaky jsou zde nevhodně doplněny dalším znakem, který určuje konkrétní pojem: PÁSMOVÝ/A = PÁSMO + METR, STROM/A = STROM + specifikátor tvaru listnatého stromu. Toto se netýká některých znaků ve Slovníku křesťanských pojmů pro neslyšící, kde jsou seskupeny pojmy z konkrétní oblasti (náboženství), takže zde najdeme kompozita typu DAVID (král David) → D^KRÁL, JONÁŠ (jméno knihy Starého zákona) → J^RYBA^ODDÍL V KNIZE_{KLF} apod., jejichž jednotlivé znaky upřesňují, že se nejedná o klasická mužská jména.

Dalším nedostatkem některých slovníků je velký výskyt kalků, např. BŮH^ŽEL → BOHUŽEL, DOBRÝ^VOLNÝ → DOBROVOLNÝ (Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl), KRÁSNÝ^BRUSLIT → KRASOBRUSLENÍ (Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N, O – Ž, Potměšil a kol., 2002 a 2004). Některé z nich se podle Matuškové (2008) běžně ve znakovém jazyce neužívají, např. POHLEDNICE/A → POHLED^OBDÉLNÍK_{SASS}, SAMOOBSLUHA/A → SÁM^OBSLUHA. Při svém výzkumu slovníků českého znakového jazyka jsem se setkala s mnoha kompozity, která jsou zároveň kalky. Taková kompozita jsem zařadila do seznamu excerpovaných kompozit s označením „KALK“, ovšem nejsem schopna určit, zda se tyto znaky v českém znakovém jazyce opravdu používají. Některé mohli vytvořit

pro potřeby slovníků jejich slyšící tvůrci nebo neslyšící tvůrci, kteří se chtěli přiblížit spíše znakované češtině.

Ve slovnících českého znakového jazyka se dále vyskytuje mnoho znaků, které mají charakter sousloví, např. ve slovníku Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl se vyskytují dvouslovná pojmenování DRŠŤKOVÁ POLÉVKA, DOMÁCÍ ÚKOL, KOUPELNOVÁ SKŘÍŇKA, SÝROVÁ ROLÁDA, jejichž vznik a pořadí znaků ekvivalentu v českém znakovém jazyce bylo ovlivněno mluvenou češtinou. Jedná se navíc o spojení znaků, která by se podle mého názoru v obecných slovnících vyskytovat neměla, neboť se jedná o zcela konkrétní pojmenování. Je navíc obtížné určit, zda jsou tato „spojení znaků“ již kompozity, nebo pouze znaky artikulovanými za sebou. Půlpánová (2007, s. 33) takové znaky ke kompozitům řadí: *„Ve znakových jazycích je význam „složenina“ chápán trochu jinak, než jak je chápána složenina v termínu lingvistickém teorii tzv. mluvených jazyků (např. nevlastní/spřežky, vlastní, slučovací apod.) – v češtině by pro ně byl patrně nejlepší název sousloví. (...) Pro nás je však důležité, že ve znakovém jazyce plní tyto složeniny funkci pojmenovavací. (...) Je velmi pravděpodobné, že se v ZJ v těchto případech setkáváme s vlivem mluveného jazyka – často dochází pouze k „překladu“ českých slov do znakového jazyka (např. „hudební nástroje“ = HUDBA + NÁSTROJ).“* Půlpánová (2007, s. 106) tak tedy zařazuje mezi kompozita i znaky z podřazené roviny kategorizace, např. SLUNCE^BRÝLE → SLUNEČNÍ BRÝLE, BAVLNA^PONOŽKY → BAVLNĚNÉ PONOŽKY, BĚŽNÁ KYTARA → NORMÁLNÍ^KYTARA, kde pořadí jednotlivých znaků těchto kompozit je ovlivněno mluveným jazykem. Heslo bavlenné ponožky bychom např. v překladovém slovníku češtiny a angličtiny jistě nenašli. Těchto podobných příkladů však najdeme např. ve slovníku Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl velmi mnoho. Nejsem však schopna rozhodnout, zda se opravdu jedná o kompozita, proto je v seznamu excerpovaných kompozit neuvádím. Výjimkou mohou být víceslovné lexémy např. ve Slovníku křesťanských pojmů pro neslyšící znaky NOVÝ ZÁKON a KŘÍŽOVÁ CESTA, jejichž ekvivalenty v českém znakovém jazyce jsou také ovlivněny češtinou a jejich jednotlivé znaky se artikulují za sebou podle slovosledu češtiny (NOVÝ^ZÁKON, KŘÍŽ^CESTA). K lexému KŘÍŽOVÁ CESTA však najdeme i ekvivalent (kompozitum) v českém znakovém jazyce na mluveném jazyce nezávislý: OBRAZ^VÝSTAVA^JEŽÍŠ^AŽ^ZEMŘÍT.

Mezi excerpovaná kompozita českého znakového jazyka neřadím:

1. **kalky českých slov s prefixem NĚ-**: NĚKAM/A, NĚJAKÝ/A, NĚKDY/A apod. (Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N, O – Ž; Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl). Tyto znaky jsou v těchto slovnících sice popsány jako kompozita, ale podle mého názoru se jedná o znaky, které vznikly přesným překladem (kalkováním) českého prefixu NĚ- a příslušného příslovce KDE, KAM atd. a jejich následným spojením. K těmto znakům řadím také znaky s kalkovaným českým prefixem **NEJ-** (např. NEJVĚTŠÍ/A, NEJVÝZNAMĚJŠÍ/A, NEJMODERNĚJŠÍ/A), na jejichž artikulaci se v českém znakovém jazyce podle mého názoru spíše podílí jako složka významu „nej-“, mimika.;
2. znaky, ve kterých je rozlišeno femininum a maskulinum přidáním znaku **ŽENA** nebo **MUŽ** (např. PÍSAŘKA/BO = ŽENA + PSÁT, MANŽELKA/A = ŽENA + MANŽEL, POKLADNÍ/A = POKLADNA + ŽENA, ÚŘEDNÍK/A = MUŽ + ÚŘAD) (Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N, O – Ž; Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl).;
3. znaky, ve kterých se vyskytuje **klasifikátor označující osobu** (tzv. klasifikátor „osobní personifikující“ – viz s. 24), např. KUPEC/A = KOUPIT + OSOBA_{KLF}, SPORTOVEC/A = SPORT + OSOBA_{KLF}, TECHNIK/A = TECHNIKA + OSOBA_{KLF}, ÚŘEDNÍK/O = ÚŘAD + OSOBA_{KLF} a **specifikátor tvaru místnosti** (např. KOUPELNA/A = KOUPAT SE + MÍSTNOST/OBDÉLNÍK_{SASS}, OPRAVNA/PO = OPRAVOVAT + MÍSTNOST/OBDÉLNÍK_{SASS}, ČAJOVNA/A = ČAJ + MÍSTNOST/OBDÉLNÍK_{SASS}) (Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N, O – Ž). Nejsem schopna rozhodnout, zda tyto znaky řadit ke kompozitům, či nikoliv – zda nejsou „uměle“ odvozeny pomocí příslušných klasifikátorů od určitých „základních“ znaků.;
4. znaky vzniklé spojením **základního znaku a specifikátoru tvaru a velikosti, který pouze upřesňuje vlastnost/tvar** daného předmětu, ale nerozlišuje význam, např. znak ČOKOLÁDA/A = ČOKOLÁDA + OBDÉLNÍK_{SASS}, SEŠIT/A = OBDÉLNÍK_{SASS} + SEŠIT, KUFR/A = KUFR + OBDÉLNÍK_{SASS} (Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N, O – Ž).;

5. **zdrobnělé znaky** (KRABIČKA/A, KUFŘÍK/A, RÁMEČEK/O, PROVÁZEK/A (Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N, O – Ž).
6. **znaky pro číslovky**. Radím ke kompozitům ale takové znaky, v nichž je číslovka součástí kompozita, např. GARSONIÉRA → JEDINÝ^ MÍSTNOST_{SASS} (Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl), DESATERO → základní číslovka DESET^ZÁKON (Slovník křesťanských pojmů pro neslyšící). Ve Slovníku křesťanských pojmů pro neslyšící jsou ale některé pojmy uvedeny **v množném čísle** (připojuje se klasifikátor označující množné číslo), např. BOŽSTVO (C) → UMĚLÝ^BŮH + MNOŽNÉ ČÍSLO_{KLF}. Ani znaky tohoto typu do seznamu excerpovaných kompozit neřadím.;
7. **znaky pro státy světa**, protože některé mohou být přejaté ze znakového jazyka dané země (např. DOMINIKÁNSKÁ REPUBLIKA, NOVÝ ZÉLAND apod. – Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl).

7.2 Výsledky excerptce

Jednotlivá kompozita excerptovaná ze slovníků českého znakového jazyka jsou uvedeny v tabulkách v příloze 1. U každého kompozita je označena jeho varianta podle značení daného pro jednotlivé slovníky. Dále jsem se pokusila u kompozit ze Všeobecného slovníku českého znakového jazyka A – N, O – Ž a ze Znakové zásoby českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl pro přehlednost určit jednotlivé komponenty kompozit – znaky, které kompozitum tvoří²⁷. Vzhledem k tomu, že nejsem rodilým mluvčím českého znakového jazyka, konzultovala jsem některé nejasné znaky s českými neslyšícími. Problémem však zůstává fakt, že mluvčí českého znakového jazyka často sami nevědí zcela přesně, z jakých znaků původně kompozita vznikla. V případech, kdy jsem si nebyla jistá a kdy mi neslyšící nebyli schopni říci, které znaky dané kompozitum tvoří, je v seznamu kompozit místo znaku otazník (?), např. LETNICE [V] → CÍRKEV^?. Předpokládám také, že v tomto poměrně rozsáhlém výzkumu (excerptci) může dojít z mé strany při určování jednotlivých znaků kompozit k nepřesnostem či chybám. Proto

²⁷ Ve Slovníku křesťanských pojmů pro neslyšící (Bort a kol., 2000) autoři většinou u popisů jednotlivých kompozit již uvádějí, ze kterých znaků se tato kompozita skládají (kromě znaků, které jsou zaznamenány jen na videokazetě). Vycházím proto z popisů zde uvedených, pouze upřesňuji u některých klasifikátorů, zda se jedná o specifikátory tvaru a velikosti (SASS).

je třeba mít na paměti, že zápisy znaků, které tvoří daná kompozita (viz Příloha 1), jsou pouze orientační a slouží zejména pro potřeby této práce.

Kompozita jsem seřadila podle abecedy, rozdělila podle jejich způsobu artikulace a struktury na kompozita sekvenční a simultánní, popř. sekvenčně simultánní (viz kap. 8.5). U některých kompozit jsem doplnila další informace (kalk, užití prstové abecedy, užití číslovky).

8. Typy kompozit ve znakových jazycích a v českém znakovém jazyce a jejich funkce

8.1 Kompozita ovlivněná mluveným jazykem

Kompozita ve znakových jazycích bývají lingvisty tříděna do skupin podle různých hledisek. Prvním hlediskem je jejich závislost/nezávislost na mluveném jazyce. Švédský lingvista Wallin (1983) rozdělil ve své studii kompozita podle tohoto hlediska na kompozita závislá na mluveném jazyce, druhou skupinu označil za **pravá, ryzí** kompozita (*genuine compounds*, podle Brennanové, 1992 – *true compounds*), jejichž význam nebývá lehce odvoditelný z významů jednotlivých komponentů těchto kompozit. Ve svém výzkumu jsem se zabývala oběma typy těchto kompozit, neboť se ve slovnících českého znakového jazyka vyskytují kompozita obou typů. Ke kompozitům v českém znakovém jazyce ovlivněným mluveným jazykem (češtinou) jsem zařadila taková kompozita, jejichž znaky byly přeloženy z mluveného jazyka – doslovné výpůjčky (kalky), a kompozita, ve kterých se vyskytují písmena prstové abecedy.²⁸ Kompozita druhého typu, ve kterých je jedním z komponentů písmeno prstové abecedy a druhým plnovýznamový znak, označuji jako **hybridní**.

8.2 Kompozita subordinační a koordinační

Kompozita znakových jazyků lze také rozlišovat obdobně jako u jazyků mluvených podle vzájemné závislosti obou znaků v kompozitu na kompozita **koordinační** a **subordinační**.

Toto dělení souvisí s již zmíněnou kategorizací světa, kterou se zabývala kognitivní lingvistka Roshová (Půlpánová 2007). Roviny, do kterých lze kategorizovat svět, rozdělila Roshová ve své studii z roku 1978 takto: na rovinu nadřazenou (př. nábytek), rovinu základní (př. židle, stůl, skříň) a na rovinu podřazenou – (př. barová židle, kuchyňská židle). Jak ve své diplomové práci doložila Půlpánová (2007), toto rozdělení funguje i v českém znakovém jazyce, a popsala jednotlivé způsoby tvoření nových pojmenování pro jednotlivé roviny českého znakového jazyka.

Znaky ze **základní úrovně** jsou v ASL podle Klimy a Bellugiové (1979) primárními znaky tohoto znakového jazyka, na základní úrovni je lexikální zásoba ASL největší. Podle Půlpánové (2007) jsou znaky z této úrovně základními znaky, které se mohou dále využívat pro tvorbu znaků úrovně podřazené i nadřazené. Kompozita se mezi znaky na základní úrovni

---

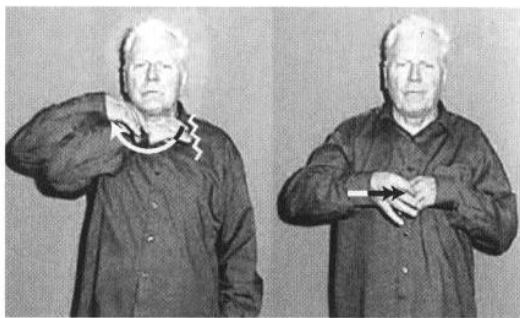
²⁸ Jak jsem uvedla v úvodu své práce, nezabývala jsem se nemanuální složkou kompozit, tedy ani mluvními komponenty. Také jsem ve slovnících nenašla znaky, které by byly pouze vyhláskované prstovou abecedou.

nevyskytují. K základním znakům v českém znakovém jazyce patří např. MRKEV, ŠVESTKA, BROSKEV (Půlpánová, 2007, s. 53).

8.2.1 Kompozita koordinační

V koordinačních (souřadných) kompozitech jsou jednotlivé znaky ve vzájemném vztahu koordinačním – oba tyto znaky jsou si z hlediska sémantiky rovnocenné. Jsou to kompozita sekvenční, která mají zejména funkci pojmenovávat znaky **nadřazené roviny** kategorizace (Půlpánová, 2007). Pro tvoření těchto kompozit z nadřazené roviny existují určitá pravidla. Podle Klimy a Bellugiové (1979) bývá často koordinační kompozitum tvořeno ze znaků prototypických pro danou skupinu znaků a dalšího kategorizačního znaku (např. ATD.). Klima a Bellugiová (1979) uvádějí příklad znaku OVOCE, pro jehož artikulaci se vybírají prototypické druhy ovoce ze základní roviny. Znak se tedy ve výsledku artikuluje jako kompozitum JABLKO^POMERANČ^BANÁN^ATD., kdy jednotlivé znaky kompozita (vybrané znaky prototypů ovoce) jsou ve vzájemném koordinačním vztahu. Podobné příklady najdeme v českém znakovém jazyce. Např. znak NÁŘADÍ se ukazuje KLADIVO^ŠROUBOVÁK^KLEŠTĚ^RŮZNÝ, ovšem znak OVOCE se ukazuje jako OVOCE^RŮZNÝ nebo má již svůj samostatný znak OVOCE (Půlpánová, 2007, s. 63).

Ve Všeobecném slovníku českého znakového jazyka O – Ž jsem našla např. toto koordinační kompozitum: ŠPERKY/A → NÁHRDELNÍK^PRSTEN (obr. 19).

ŠPERKY /A

Obr. 19 ŠPERKY/A

Zajímavostí koordinačních kompozit je to, co uvádí ve svém příkladu Klima a Bellugi (1979, s. 234): Pokud chceme v americkém znakovém jazyce vyjádřit, že jsme si koupili novou soupravu nářadí (NÁŘADÍ → KLADIVO^ŠROUBOVÁK ^FRANCOUZSKÝ KLÍČ^ATD.), ale ne ŠROUBOVÁK, vypadá tato výpověď a ASL takto:

(JÁ) KOUPIT NOVÝ KLADIVO^ŠROUBOVÁK^ FRANCOUZSKÝ KLÍČ^ATD., ALE NE ŠROUBOVÁK. (Koupil jsem si novou sadu nářadí, ale ne šroubovák).

Z tohoto příkladu je patrné, že se v dané výpovědi opravdu jedná o koordinační kompozitum NÁŘADÍ, nikoliv o výčet znaků pro jednotlivé „kusy“ nářadí.

8.2.2 Kompozita subordinační

Kompozita subordinační (podřadná) jsou taková kompozita, jejichž jednotlivé komponenty jsou ve vztahu podřazeném – jeden znak kompozita je podřazený druhému. Podle Půlpánové (2007) plní tato kompozita funkci přívlastku nebo příslovečného určení. Jejich funkcí je tvořit formy pro významy z podřazené roviny kategorizace. Ke znakům subordinačním řadí Klima a Bellugiová (1979, s. 237) např. tyto znaky pro jednotlivé typy židlí: COOK^CHAIR → KITCHEN CHAIR (VAŘIT^ŽIDLE → KUCHYŇSKÁ ŽIDLE), FOOD^CHAIR → DINING ROOM CHAIR (JÍDLO^ŽIDLE → ŽIDLE Z JÍDELNY). V těchto příkladech jsou jednotlivými komponenty kompozit plnovýznamové znaky. V českém znakovém jazyce najdeme např. tato kompozita, jejichž jednotlivé komponenty jsou plnovýznamovými znaky: HODINY^OBCHOD → HODINÁŘSTVÍ/A, UČIT^KNIHA → UČEBNICE/A (Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N a O – Ž), JEŽÍŠ^KNIHA → BIBLE/A (Slovník křesťanských pojmů pro neslyšící).

Půlpánová (2007, s. 57) pro český znakový jazyk dále popsala několik kategorizačních znaků pro podřazenou úroveň, které jsou součástmi kompozit: např. SKUPINA, TYP, PRO, HODÍ, SPECIÁL.

Znaky **z podřazené roviny** mohou být také tvořeny spojením základního znaku ze základní roviny se specifikátory tvaru a velikosti nebo základního znaku a mimetického zobrazení tvarů (Klima a Bellugiová, 1979).

8.3 Kompozita se specifikátorem tvaru a velikosti (s klasifikátorem)

Ve slovnících českého znakového jazyka je možné najít mnoho kompozit, jejichž jedním komponentem je specifikátor tvaru a velikosti nebo obecně nějaký klasifikátor. Definice klasifikátorů a specifikátorů tvaru a velikosti není v zahraničních studiích jednotné. Pro potřeby této práce vycházím z toho, že klasifikátory zastupují celý předmět, jeho část nebo se jedná o klasifikátory držení. V seznamu excerpovaných kompozit označuji klasifikátory jako KLF. Těžké je ale rozhodnout, kdy se jedná o plnovýznamový znak a kdy o klasifikátor předmětu, např. v případě znaku ŠTETEC/A a BARVIT (papír)/A štětcem (Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N a O – Ž).

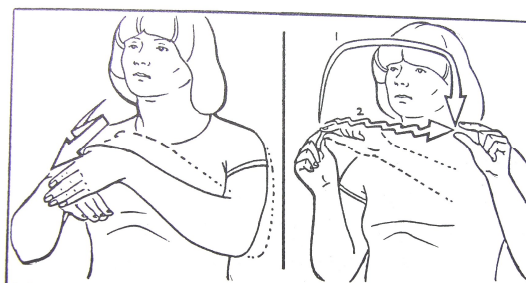
Jedním typem klasifikátorů jsou specifikátory, které využívají konvencionalizované tvary ruky²⁹ pro prezentaci tvaru a velikosti daného předmětu. Zkratku pro specifikátory tvaru a velikosti užívám SASS (viz str. 16).

Příklady kompozit se specifikátory tvaru a velikosti z ASL uvedli Klima a Bellugiová (1979, s. 238 – 239); u těchto příkladů je součástí kompozita specifikátor pro obdélník: RED^RECTANGULAR → BRICK (ČERVENÝ^OBDÉLNÍK → CIHLA), PICTURE^RECTANGULAR → PHOTOGRAPH (OBRAZ^OBDÉLNÍK → FOTOGRAFIE), GLASS^RECTANGULAR → TILE (SKLO^OBDÉLNÍK → DLAŽDICE).

V českém znakovém jazyce existují také kompozita, která jsou tvořena tímto způsobem, např. DOPIS^OBDÉLNÍK_{SASS} → OBÁLKA (Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl), SMRKAT^OBDÉLNÍK_{SASS} → KAPESNÍK/A (Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N a O – Ž).

8.4 Kompozita s mimetickým zobrazením tvaru

Klima a Bellugiová (1979) používají pro tento způsob vykreslování výraz *mimetic description* (mimetické zobrazení). Jak jsem již uvedla v kapitole 5.2.1, nejsou prostředky mimetického zobrazování na rozdíl od specifikátorů tvaru a velikosti konvenční. Připojením mimetického zobrazení k základnímu znaku se tvoří ve znakových jazycích pojmenování pro objekty, které dosud svůj znak nemají a využívá se tak vlastnost znakových jazyků zobrazovat vizuálně dané objekty na základě jejich vzhledu (Půlpánová, 2007). Jedná se o produktivní proces tvorby nových pojmenování. Na obrázku 20 je vidět, jakým způsobem je v ASL „zobrazena“ RÁMOVÁ PILA – SAW^sacksaw-shaped (mimetic) → HACKSAW (PILA^tvar rámové pily (mimeticky) → RÁMOVÁ PILA) (Klima a Bellugiová, 1979, s. 241):

Obr. 20 HACKSAW (ASL)

²⁹ K těmto tvarům ruky patří tvar ruky D (obrys místnosti, pokoje, papíru), D''' (obrys např. kulatého, hranatého předmětu), P (obrys místnosti), Y (obrys pole) (Macurová a Vysuček 2005). Obrys a tvar objektů válcovitého tvaru znázorníme tvarem ruky ɿO, O nebo C (Tikovská a Nováková, 2008), na obdélníkové tvary použijeme tvar ruky D₀, který se při oddálení obou rukou s tímto tvarem mění na tvar ruky D^.

Mimetické zobrazení najdeme také v českém znakovém jazyce. Potřebujeme-li vyjádřit tvar nebo typ určitého předmětu, např. křišťálový lustr, ukážeme nejprve základní znak LUSTR a vykreslíme přesně jeho tvar do prostoru. Obdobně tomu je i u znaku SANDÁLY či MOKASÍNY – u obou znaků ukážeme nejprve znak BOTY a poté následuje vykreslení jejich tvaru a vzhledu (Macurová a Nováková, 2007). Ve slovnících českého znakového jazyka takové znaky najdeme pouze zřídka, neboť se jedná většinou o konkrétní pojmenování pro konkrétní předměty s určitým tvarem, velikostí atd. Půlpánová (2007) potvrzuje, že se s tímto způsobem tvoření nových znaků z podřazené roviny pomocí mimetického zobrazení během svého výzkumu nesetkala. Na obrázku 21 je provedení znaku SANDÁLY/O (Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N a O – Ž):

SANDÁLY /O

Obr. 21 SANDÁLY/O

8.5 Kompozita sekvenční, simultánní a sekvenčně simultánní

Z hlediska způsobu artikulace a struktury jednotlivých kompozit vydělila Brennanová (1990) tři typy kompozit – sekvenční, simultánní a sekvenčně simultánní.

8.5.1 Kompozita sekvenční

K sekvenčním kompozitům patří všechna kompozita, o kterých jsem se zmínila v předchozích čtyřech kapitolách (8.1 – 8.4). Sekvenční kompozita vznikají spojením dvou i více morfémů (znaků) za sebou. Tyto znaky během artikulace kompozita vykazují určité změny ve své struktuře: Podle Brannanové (1990) bývá zřetelná změna v parametru pohybu prvního znaku kompozita, druhý znak většinou ztrácí opakování pohybu, u kompozit, ve kterých je druhý znak dvouruční se mění se uspořádání rukou, přechod mezi oběma znaky kompozita bývá plynulý – délka artikulace kompozita je srovnatelná s dobou artikulace nesloženého znaku.

V sekvenčních kompozitech v BSL často vyskytují jako první znaky s parametrem TAB (umístění) na hlavě nebo na obličeji (znaky THINK – myslet, SEE – vidět, SAY – říkat) (Brennanová, 1992, s. 36-37): THING[^]ADD → EXAGGERATE (MYSLET[^]PŘIPOJOVAT → ZDŮRAŽŇOVAT³⁰), SEE[^]VALUE → TEND (VIDĚT[^]HODNOTA → DÁVAT POZOR), SAY[^]TALK → RUMOUR (ŘÍCT[^]POVÍDAT → FÁMA).

Totéž lze pozorovat i u znaků v českém znakovém jazyce, mnoho kompozit má jako první komponent kompozita znak VIDĚT, VĚDET, HLAVA/PŘEMYŠLET, SLYŠET, např.: VĚDĚT[^]JISTÝ → VĚŘIT (Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N a O – Ž), VIDĚT[^]SKRZ → PRŮHLEDNÝ, SLYŠET[^]NOVÝ/DOSTAT → DOZVĚDĚT SE (Znaková zásoby českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl). Tento první znak bývá často redukován tak, že jej v kompozitu obtížně určíme.

8.5.2 Kompozita simultánní

Podle Brennanové (1992) jsou simultánní kompozita charakteristická tím, že dochází během jejich artikulace k simultánní produkci dvou volných morfémů. Tento způsob skládání se nevyskytuje v mluveném jazyce. Je to specifický případ skládání, který je dán povahou znakových jazyků, jejich existencí v prostoru a schopností tvořit simultánní struktury. Může se jednat o současnou artikulaci dvou znaků, přičemž každá ruka artikuluje jiný plnovýznamový znak, např. znak VISTEL, VISTEL (PSACÍ TELEFON), který se tvořen tak,

---

³⁰ U tohoto příkladu kompozita Brennanová uvádí, že znak ADD podléhá flexi – jedná se o přidání vidového aspektu s významem KEEP OF ADDING (vytrvávat v přidávání) (Brennanová, 1992, s. 37).

že levá ruka artikuluje znak TELEPHONE (TELEFON) a je pasivní, zatímco pravá – aktivní – ruka provádí původně dvouruční znak TYPE (PSÁT) (Brennanová, 1990) (obr. 22):

TELEPHONE (TYPE) → VISTEL

Obr. 22 VISTEL (BSL)

Zde si lze povšimnout, že u tohoto znaku neplatí podmínka dominance – pasivní ruka (levá) nemá tvar ruky v nepříznakovém tvaru, ale ve tvaru ruky Y. Pro oba znaky, které tvoří simultánní kompozitum, je tedy specifické nové uspořádání a vzájemná poloha rukou. Dvouruční znaky jsou zde produkovány jako jednoruční.

Častěji jsou však podle Brennanové (1992) simultánní kompozita znaky s klasifikátorovými formami, kde je nedominantní (levá) ruka pasivní, nepohybuje se (nebo je její pohyb omezen) a slouží jako místo artikulace ruce dominantní (pravé), aktivní, která se pohybuje. Tyto klasifikátory mají v BSL tvar ruky B pro ploché předměty nebo roviny, tvar ruky V pro nohy, tvar ruky G³¹ pro dlouhé úzké předměty.

V simultánních klasifikátorových kompozitech se může vyskytovat klasifikátor jeden (*simultaneous single classifier compounds* – **simultánní kompozita s jedním klasifikátorem**) nebo dva (*simultaneous double classifier compounds* – **simultánní kompozita se dvěma klasifikátory**).

Příkladem simultánního kompozita s jedním klasifikátorem je v BSL znak BARBER (HOLIČ) (obr. 23), který je složen ze znaku PERSON_{KLF}^CUT (OSOBA_{KLF}^STRŽÍHAT), kde pro znak PERSON je použit klasifikátor zastupující osobu ve tvaru ruky D (Brennanová, 1992, s. 39).

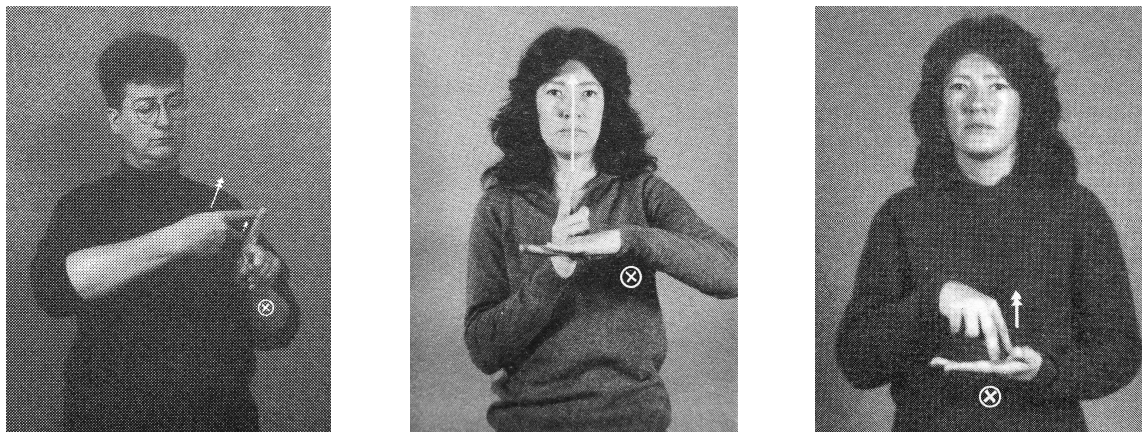
U simultánních kompozit se dvěma klasifikátory zastupují klasifikátorové morfémy dva objekty. Tyto morfémy jsou produkovány opět simultánně, např. znak z BSL: TOSS AND TURN (PŘEVALOVAT SE)³² využívá klasifikátor zastupující rovnou plochu (FLAT SURFACE) ve tvaru ruky B a klasifikátor pro končetiny osoby (LEGS) ve tvaru ruky V.

³¹ V českém znakovém jazyce tomuto tvaru odpovídá tvar ruky D.

³² Význam tohoto znaku je „převalovat se na posteli“, „nemoci usnout/spát“.

Tento znak se ve stejné formě používá i v českém znakovém jazyce (obr. 26), ale může se jednat o přejatý znak z jiného znakového jazyka.

Dalšími příklady těchto kompozit z BSL jsou znaky SPACECRAFT (KOSMICKÁ LOĎ, obr. 24) a TRAMPOLINE (TRAMPOLÍNA, obr. 25).

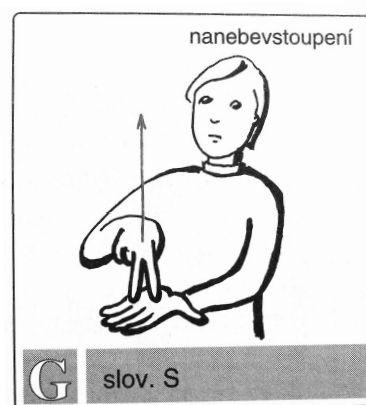

Obr. 23 BARBER (BSL) Obr. 24 SPACECRAFT (BSL) Obr. 25 TRAMPOLINE (BSL)

Ve slovnících českého znakového jazyka jsem našla pouze simultánní kompozita se dvěma klasifikátory, např. ZAHNUTÁ PLOCHA_{KLF}^ÚZKÝ DLOUHÝ PŘEDMĚT_{KLF} → METRO/A, ROVNÁ PLOCHA_{KLF}^OSOBA (NOHY)_{KLF} → RADOST/A (Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N a O – Ž), ROVNÁ PLOCHA_{KLF}^OSOBA (NOHY)_{KLF} → NANEBEVSTOUPENÍ (obr. 27) (Slovník křesťanských pojmů pro neslyšící).

Obr. 26 PŘEVALOVAT SE (nemoci spát)

Obr. 27 NANEBEVSTOUPENÍ

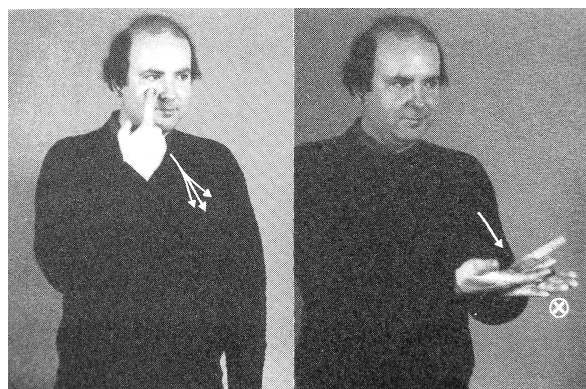
Při svém výzkumu jsem dále zjistila, že některé znaky, které pojmenovávají jednotlivé sporty, využívají právě simultánních kompozit tohoto typu. Jedná se znaky pro pohybovou činnost, a proto jsou tyto znaky vyjadřovány klasifikátory zastupující osoby spojenými s konkrétním morfémem pohybu, např. některé znaky kapitoly SPORT ve slovníku Znakové zásoby českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na

znakový jazyk 1. – 4. díl: GYMNASTIKA, PARAŠUTISMUS. Z tohoto důvodu jsem nahlédla také do Slovníku pojmů znakového jazyka pro oblast tělesné výchovy a sportu (Langer, 2006), kde jsem skutečně našla pojmenování pomocí simultánních kompozit se dvěma klasifikátory pro některá sportovní odvětví a činnosti, např. POTAPĚČ, SKOK DALEKÝ, SKOK VYSOKÝ, BUNGEE-JUMPING, STOJKA, OBRÁTKA (v plavání) apod.

Otázkou, která se nabízí v souvislosti se simultánními kompozity, je rozdíl mezi lexikální simultánností (simultánní kompozita) a gramatickou simultánností. Tuto otázku nastínila ve své studii Brennanová (1986, s. 13) při popisu výpovědi CLIMB THE TOWER (LÉZT NA VĚŽ), která je příkladem gramatické simultánnosti, přestože se formou podobá simultánnímu kompozitu (složení znaku ve tvaru levé ruky G, který v BSL zastupuje úzké dlouhé předměty – v tomto případě VĚŽ – a znaku představujícím pomocí tvaru pravé ruky V NOHY osoby lezoucí na věž). V lingvistice českého znakového jazyka nebyla dosud tato problematika simultánních konstrukcí vs. simultánní kompozita zkoumána.

8.5.3 Kompozita sekvenčně-simultánní

Kombinací sekvenčního a simultánního skládání je skládání sekvenčně-simultánní. Výsledkem tohoto procesu je kompozitum, jehož jeden komponent může být sám simultánním kompozitem, a tím se výsledné kompozitum skládá ze tří morfémů (znaků). V BSL se jedná o velmi malou skupinu kompozit tohoto typu (Brennanová, 1992, s. 39), příkladem je znak EVIDENCE (DŮKAZ/SVĚDECTVÍ) (obr. 28), kde se vyskytuje klasifikátorový tvar ruky B pro PAPER (PAPÍR): SEE^PAGE^INDICATE → EVIDENCE (VIDĚT^PAPÍR^NAZNAČOVAT/ SIGNALIZOVAT → DŮKAZ/SVĚDECTVÍ).

Obr. 28 EVIDENCE (BSL)

Přítomnost sekvenčně-simultánních kompozit v českém znakovém jazyce nemohu s jistotou potvrdit ani vyvrátit. Je obtížné totiž jednotlivé složky takového kompozita určit. Spíše jsem během excerpcí našla taková kompozita, jejichž jednou složkou je simultánní

kompozitum. Například znak NÁSTUP, kde lze rozeznat simultánní kompozitum ROVNÁ PLOCHA_{KLF}^OSOBA (NOHY)_{KLF}, po němž následuje klasifikátor LIDĚ_{KLF} (uspořádání osob při nástupu) (Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl). Celé kompozitum lze zapsat jako (ROVNÁ PLOCHA_{KLF}^OSOBA (NOHY)_{KLF})^LIDĚ_{KLF} → NÁSTUP.

8.6 Funkce kompozit

Jak jsem již uvedla v úvodu této práce, je skládání ve znakových jazycích produktivní a velmi využívaný postup tvorby nových znaků, kterými se obohacuje lexikální zásoba. V BSL mají kompozita především dvě funkce (Wollová a Kyle, 1994): tvoří znaky po pojmy nadřazené, např. MOTHER^FATHER → PARENTS (MÁMA^TÁTA → RODIČE), TABLE/CHAIR → FURNITURE (STŮL^ŽIDLE → NÁBYTEK), nebo mohou tvořit znaky pro některé abstraktní pojmy, např. THINK^TRUE → BELIEVE. Podle Půlpánové (2007) najdeme v českém znakovém jazyce kompozita pojmenovávající konkrétní objekty jak z roviny nadřazené, tak z roviny podřazené. Kompozita českého znakového jazyka se vyskytují také na rovině základní, např. KIWI → ZELENÝ^KULATÝ TVAR_{SASS}, simultánní kompozitum METRO → ZAHNUTÁ PLOCHA_{KLF}^ÚZKÝ PŘEDMĚT_{KLF}. Vznikají také kompozita pro abstraktní pojmy: PRŮHLEDNÝ → VIDĚT^SKRZ, DOZVĚDĚT SE → SLYŠET^DOSTAT apod.

Společným rysem simultánních kompozit, která jsem našla ve slovnících českého znakového jazyka, je užití klasifikátorů pojících se s morfémem pohybu. Simultánními kompozity jsou tedy často pojmenovány některé sporty, popř. objekty související s pohybem.

9. Fonologické změny při artikulaci kompozit ve znakových jazycích

Při procesu skládání dochází ke změně v artikulaci jednotlivých komponentů, které kompozitum tvoří. To platí jak pro znakové jazyky, tak i pro některé jazyky mluvené. Fischerová a Hulst (2003, s. 319) uvádí příklad anglického kompozita „*breakfast*“, které je složeno ze slov „*break*“ a „*fast*“. U obou těchto komponentů dochází v kompozitu k redukci výslovnosti samohlásek. Našli bychom i další příklady změny artikulace kompozit: podle Baker-Shenkové (1980) u slova „*blackboard*“ je kladen důraz jen na první část kompozita – *black*. V češtině přízvuk může odlišovat význam, např. u kompozita [‘*zelenomodrý*’] se jedná o odstín barvy, ale [‘*zeleno,modrý*’] znamená *zelený* a *modrý* (Karlík, Nekula, Pleskalová, 2002, s. 361).

Obdobné změny v artikulaci najdeme také u kompozit ve znakových jazycích. Brennanová (1990) uvádí, že tvoření sekvenčních i simultánních kompozit má svá specifika. O specifikách tvoření simultánních kompozit jsem se zmínila již v kapitole 8.5.2. V dalších kapitolách se budu podrobněji zabývat změnami v artikulaci sekvenčních kompozit. Procesy, které jsou pro tvoření sekvenčních kompozit charakteristické, popsala Brennanová (1990) při svém výzkumu BSL. Podobné procesy popsal také Wallin (1983), který se zabýval kompozity ve švédském znakovém jazyce. Jedná se o změny na úrovni fonologické, kdy se při artikulaci kompozit mění jednotlivé komponenty kompozita: parametr pohybu, umístění, tvar ruky, popř. orientace ruky, a vzájemné umístění obou rukou. Výsledkem těchto změn je tzv. **fonologická asimilace** (Emmoreyová, 2002), která je průvodním jevem procesu lexikalizace kompozit.

9.1 Fonologické změny při artikulaci sekvenčních kompozit ve znakových jazycích

Podle Brennanové (1990) dochází při artikulaci sekvenčních kompozit, které se skládají ze dvou znaků, k těmto fonologickým změnám:

- změna v parametru pohybu prvního znaku – pohyb prvního znaku kompozita se zkracuje, případný opakovaný pohyb se redukuje,
- druhý znak může ztratit opakování pohybu,
- v případě, že druhý znak využívá jako místo artikulace levou ruku, bývá již tato ruka připravena na začátku artikulace celého kompozita ve správném umístění a ve správném tvaru,

- přechod mezi oběma znaky v kompozitu je plynulejší a jemnější než při artikulaci jednotlivých znaků za sebou (oba znaky v kompozitu jsou tak časově i prostorově „stlačený“, že výsledné kompozitum vypadá jako nesložený znak),
- celková doba artikulace kompozita se přibližuje době artikulace znaku nesloženého.

Wallin (1983) rozlišuje změny v artikulaci u prvního a druhého znaku kompozita zvlášť. Uvádím ty jeho poznatky o fonologických změnách v artikulaci kompozit, které nebyly zmíněny výše:

1. znak kompozita:

- **regresivní asimilace** ve tvaru ruky – tvar ruky prvního znaku je ovlivněn tvarem ruky druhého znaku kompozita,
- změna v umístění artikulace jednotlivých komponentů – počáteční znak se přibližuje pozici artikulace následujícího znaku (**progresivní asimilace**).

2. znak kompozita:

- druhý znak kompozita většinou bývá artikulován na rozdíl od prvního znaku bez větších změn,
- v některých případech je artikulace druhého znaku kompozita rychlejší než artikulace znaku prvního.

Wallin (1983) dále popsal změnu v pořadí jednotlivých znaků kompozita na následujícím příkladě. V kompozitu při artikulaci znaků, které mají rozdílné místo artikulace (např. hlava a ruka) určuje pořadí vyšší místo artikulace (tzv. pravidlo „*highest sign first*“ – „vyšší znak dříve/první“, tzn. prvním znakem kompozita je ten znak, který má místo artikulace hlavu. Příkladem je znak neodvozený z mluveného jazyka (pravé kompozitum): TOOTH^YELLOW → RAT (ZUB^ŽLUTÝ → KRYSA), kde znak YELLOW je artikulován níže než znak TOOTH, který přímo odkazuje k zubu. Výsledné kompozitum je TOOTH^YELLOW. Wallin (1983) totiž popsal, že většina znaků barev ve švédském znakovém jazyce je jednoručních a je artikulována na obličeji nebo na jeho úrovni, proto je v kompozitech znak barvy většinou na prvním místě. Znak ŽLUTÝ je ale ve švédském znakovém jazyce výjimkou – je artikulován v neutrálním prostoru, proto se vyskytuje v tomto kompozitu až na místě druhém. Pravidlo „*highest sign first*“ může podle Wallina (1983) také platit pro kompozita vypůjčená z mluveného jazyka (pro kalky). Například švédské město BOLLNAS je kompozitem znaků BOLL a NASA (ve švédštině MÍČ a NOS). Kdyby se jednalo o přesný překlad ze švédštiny,

ukazoval by se tento znak BOLL^NASA. Ve švédském znakovém jazyce se však ukazuje znak NOS výše než MÍČ a jen jednou rukou, proto celkové kompozitum BOLLNAS se ukazuje NASA^BOLL. Mluvní komponent tohoto kompozita má však stále podobu artikulace slova „Bollnas“. Tento jev, kdy je mluvní komponent švédského slova „Bollnas“ artikulován zároveň s kompozitem NASA^BOLL, Wallin srovnává s jevem, který popsali Klima a Bellugiová (1979) jako *slips of the hand*³³.

Pro potvrzení platnosti pravidla „highest sign first“ u kompozit v českém znakovém jazyce bude třeba dalších výzkumů této problematiky. Ve své práci jsem se tímto jevem v českém znakovém jazyce nezabývala.

9.2 Fonologické změny při artikulaci sekvenčních kompozit v českém znakovém jazyce

9.2.1 Východiska výzkumu

Pro výzkum fonologických procesů při artikulaci sekvenčních kompozit jsem vycházela z elicitací metody, kdy měli jednotliví neslyšící respondenti na základě zadání v českém znakovém jazyce, obrazového materiálu a slovního zadání v češtině ukázat na videokameru jednotlivé znaky. Na výzkumu se podílelo celkem 7 respondentů různého pohlaví a z různých oblastí České republiky. Jeden respondent má neslyšící rodiče a všichni jsou uživateli českého znakového jazyka, ten je jejich hlavním komunikačním prostředkem. Bohužel se mi v době určené pro natáčení nepodařilo natočit více respondentů z různých věkových skupin. Oslovila jsem také respondenta, jehož věk je kolem 50 let, ale tento respondent natáčení odmítl.

Pohlaví	3 ženy, 4 muži
Místo bydliště	Cheb, Hradec Králové, Kutná Hora, Praha, Olomouc, Blansko, Ústí nad Labem
Věk	20, 24, 26, 27, 28, 30, 40

Pro výzkum jsem vybrala takové znaky, které jsou podle mého názoru sekvenčními kompozity pravými (neodvozenými z mluveného jazyka) a skládají se ze dvou znaků (zastoupeny jsou jak kombinace znaků jednoručních, tak dvouručních). Pro natáčení jsem měla ovšem připraveno několik znaků, o kterých se domnívám, že jsou kompozity, např.

³³ Termín *Slips of the hand* je ekvivalentem k *slips of the tongue* (chyby v řeči), které popsala podle Klimy a Bellugiové (1979) pro mluvené jazyky Fromkinová (1973). *Slips of the hand* jsou „přeřeky“ ve znakových jazycích, které vznikají např. díky předjímání tvaru ruky – jeden znak převezme parametr tvaru ruky znaku, který po něm ve výpovědi následuje, nebo se zamění parametry pohybu dvou znaků apod.

EVROPA → BÍLÝ[^]OBLAST, ASIE → ŠIKMÉ OČI[^]OBLAST, LOUKA → ZELENÝ[^]PLOCHA_{KLF}, MOUKA → BÍLÝ[^]SYPAT, MODŘINA → MODRÝ[^]SKVRNA (na těle), VĚŘIT → VĚDĚT[^]JISTÝ. Během výzkumu jsem ale zjistila, že pro některé znaky bych obtížně hledala obrazový materiál, slovní zadání v češtině nebylo často jednoznačné nebo mu někteří respondenti neporozuměli (OBLAST, SYPAT, PLOCHA_{KLF}, SKVRNA (na těle), JISTÝ), rozhodla jsem se tato kompozita pro výzkum fonologických změn nepoužít. Kompozita, které jsem nakonec vybrala pro výzkum:

ČERVEN → ČERVENÝ[^]JAHODA

KNIHKUPECTVÍ → KNIHA[^]NAKUPOVAT

KVĚTEN → KVĚTINA[^]JARO

RODIČE → MÁMA[^]TÁTA

ÚNOR → MASKA[^]TANEC

Z tohoto natočeného materiálu (postup získávání materiálu viz kap. 9.2.2) jsem vybrala jednotlivá kompozita a jednotlivé plnovýznamové znaky, ze kterých se daná kompozita skládají, a porovnávala jsem rozdíly v artikulaci kompozita a těchto znaků tvořící dané kompozitum. Jednotlivé fonologické změny jsem zaznamenala do tabulky pro každý znak zvlášť a na závěr sesbíraná data analyzovala.

U každého kompozita jsem zkoumala změny v artikulaci jak prvního, tak druhého znaku. Vycházela jsem z těchto fonologických změn popsané Brennanovou (1990) a Wallinem (1983):

1. změna v parametru pohybu prvního znaku – pohyb prvního znaku kompozita se zkracuje, případný opakovaný pohyb se redukuje,
2. druhý znak může ztratit opakování pohybu,
3. v případě, že druhý znak využívá jako místo artikulace levou ruku, bývá již tato ruka připravena na začátku artikulace celého kompozita ve správném umístění a ve správném tvaru³⁴,
4. **regresivní asimilace** ve tvaru ruky – tvar ruky prvního znaku je ovlivněn tvarem ruky druhého znaku kompozita,
5. **progresivní asimilace** – počáteční znak se přibližuje pozici artikulace následujícího znaku.

³⁴ Toto pravidlo zanechávám v tomto znění, protože všichni respondenti jsou praváci, mají pravou ruku jako dominantní a levou ruku pasivní.

Další fonologické změny podle Brennanové (1990) a Wallina (1983) uvedené v kapitole 9.1 jsem nezkoumala. Měření a porovnávání doby artikulace jednotlivých znaků v kompozitu s dobou artikulace celého kompozita (nebo porovnávání rychlosti artikulace prvního znaku v kompozitu s rychlostí artikulace druhého znaku) by vyžadovalo kvalitnější a přesnější technické vybavení (příp. speciální počítačový program), které by naměřilo tyto hodnoty vyskytující se pravděpodobně v milisekundách.

9.2.2 Sběr materiálu

Při natáčení jsem se snažila nejprve získat znaky pojmenovávající jednotlivé měsíce v roce, dále znaky pro roční období, pro jednotlivé členy rodiny a pro základní barvy. Elicitace těchto znaků nebyla podle mého názoru složitá – nebylo třeba použít obrazového materiálu, zadání pro ukazování těchto znaků jsem vysvětlila v českém znakovém jazyce: požádala jsem respondenty, aby v českém znakovém jazyce vyjmenovali jednotlivé měsíce, roční období, základní barvy a členy rodiny. Tímto způsobem jsem natočila tyto znaky potřebné pro výzkum: ÚNOR, KVĚTEN, ČERVEN, JARO, ČERVENÝ, MÁMA, TÁTA.

Dále jsem měla připravený obrazový materiál (fotografie) pro znaky KNIHKUPECTVÍ, KNIHA, MASKA, TANEC, KVĚTINA, JAHODA, RODIČE (viz Příloha 2). Znak NAKUPOVAT byl získán na základě slovního zadání, ale nakonec nebyla jeho nahrávka (a také pro znak KNIHA) pro výzkum potřeba, neboť žádný z respondentů kompozitum KNIHKUPECTVÍ jako KNIHA^NAKUPOVAT neukázal (viz s. 56).

Během natáčení se vyskytl také problém při určování daných objektů podle obrázků. Respondenti podle některých obrázků nepoznali, co mají ukázat a popisovali do detailu daný obrázek, místo toho, aby ukázali obecný znak. Například pro natočení znaku KVĚTINA, který byl potřebný pro analýzu kompozita KVĚTINA^JARO → KVĚTEN, jsem použila fotografii kopretiny, aniž bych si předem uvědomila, že by se respondenti mohli snažit přímo tuto květinu pojmenovat. Ukazovali tak často BÍLÁ KVĚTINA. V tomto případě jsem se snažila respondenty v českém znakovém jazyce navést na obecnější znak, aniž bych tento znak předem prozradila.

Při výzkumu jsem respektovala jednotlivé varianty znaků v případech, kdy neslyšící respondent uvedl, že používá/zná dvě varianty téhož znaku, popř. více variant. Pozorovala jsem odlišnost jednotlivých variant znaku KVĚTEN – dva respondenti použili při natáčení jinou variantu tohoto kompozita, která se mírně odlišuje v parametru orientace dlaně a v pohybu. Předpokládám však, že tato varianta kompozita je složena taktéž ze znaků KVĚTINA a JARO. Znak RODIČE se vyskytl ve dvou variantách – u dvou respondentů jako

znak nesložený a u pěti respondentů jako kompozitum MÁMA^TÁTA (popř. TÁTA^MÁMA). Nesložený znak RODIČE nebyl pochopitelně do výzkumu fonologických změn při artikulaci kompozit zahrnut.

Co se týče znaku KNIHKUPECTVÍ, zjistila jsem, že je toto kompozitum v natočeném materiálu ve většině případů složeno z více než dvou znaků, než jak je uvedeno např. ve slovníku Znakové zásoby českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl. Navíc jsou tyto znaky, které se vyskytují v kompozitu KNIHKUPECTVÍ, u každého respondenta jiné nebo následují v jiné sekvenci za sebou (viz tab. 1). Z tohoto důvodu nebylo toto kompozitum zařazeno do závěrečné analýzy fonologických změn. Na CD, které je součástí této práce, dokládám pouze nahrávku tohoto kompozita KNIHKUPECTVÍ, nikoliv už znaků KNIHA a NAKUPOVAT.

Respondent	Složky kompozita
1	KNIHA^PRODÁVAT
2	OBCHOD^TYP^PRODÁVAT^KNIHA
3	KNIHA^RŮZNÝ^OBCHOD^VEJÍT/DOVNITŘ
4	OBCHOD^KNIHA^KNIHA _{KLF}
5	KNIHA^VEJÍT/DOVNITŘ^KOUPIT
6	OBCHOD^KNIHA
7	KNIHA^PRODÁVAT nebo OBCHOD^PRO^KNIHA

Tab. 1 KNIHKUPECTVÍ

Celkem bylo tedy pro výzkum fonologických změn použito u každého respondenta 13 nahrávek znaků (5 kompozit a 8 jednotlivých znaků), v případě výskytu více variant jednoho znaku u jednoho respondenta připojuji k materiálu i tyto varianty. Nahrávky všech znaků a kompozit jsou přiloženy na již zmíněném CD (Příloha 4).

Ve výzkumu fonologických změn při artikulaci kompozit jsem analyzovala tedy celkem čtyři kompozita českého znakového jazyka. U jednoho respondenta bohužel nebyl z technických důvodů natočen znak TANEC, proto nemohu tento znak doložit, ani u tohoto respondenta (č. 2) analyzovat kompozitum ÚNOR.

U několika respondentů se vyskytla kompozita složená z plnovýznamového znaku českého znakového jazyka a ze znaku pro písmeno prstové abecedy, např. kompozitum ČERVEN bylo často artikulováno jako ČERVENÝ^N. Totéž jsem mohla pozorovat u kompozita ČERVENEC, kdy jeden respondent použil pro tento měsíc kompozitum

ČERVENÝ^N^C (kompozitum ČERVENEC není ve výzkumu zařazeno).³⁵ Taková kompozita bych nazvala **hybridními kompozity** (viz kap. 8.1), neboť se v nich vyskytují jak prvky českého znakového jazyka, tak prvky ovlivněné mluveným jazykem (použití prstové abecedy). U některých takových kompozit užívajících písmeno prstové abecedy nebylo možné hodnotit některé změny v jejich artikulaci (v tabulkách – „NEHODNOCENO“).

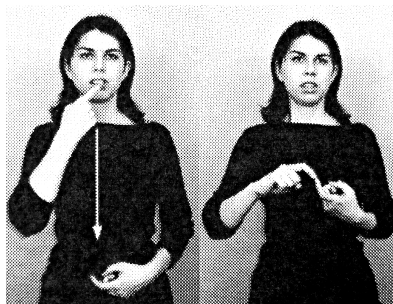
Výskyt daného typu fonologické změny je označen slovem „ANO“ a dále upřesněn. Pokud fonologická změna u kompozita není patrná, je v tabulce uvedeno „NE“.

---

³⁵ Zajímavostí je u jednoho respondenta (č. 1) artikulace kompozita ČERVEN jako Č^N a ČERVENEC jako Č^C, ovšem znak pro první písmeno Č se podobá pomocnému artikulačnímu znaku (PAZ) „Č“. **Pomocné artikulační znaky** (PAZ) jsou podle Hudákové (2008) pomocným fonemickým systémem, který byl vytvořen zejména pro potřeby výuky výslovnosti jednotlivých hlásek. Výskyt pomocného artikulačního znaku „Č“ v kompozitech ČERVEN a ČERVENEC u tohoto respondenta může být důsledkem používání PAZ na školách pro sluchově postižené, kde se PAZ při výuce mohou používat dodnes (Hudáková, 2008).

9.2.3 Analýza – fonologické změny při artikulaci vybraných sekvenčních kompozit českého znakového jazyka

1. KOMPOZITUM: ČERVEN → ČERVENÝ^JAHODA

Obr. 29 ČERVEN

Kompozitum je složeno z jednoručního a dvouručního znaku. První znak je artikulován před obličejem pravou rukou ve tvaru D (nebo D'', D₀), jejíž dlaň směřuje k tělu a prst doleva nahoru; prst pravé ruky se opakovaně dotýká brady (rtů) s mírným opakovaným pohybem doprava. Druhý znak je artikulován v neutrálním prostoru; obě ruce jsou ve tvaru D (nebo D''), dlaň pravé ruky směřuje dolů, dlaň levé ruky nahoru; prsty pravé ruky směřují od těla, prsty levé ruky doprava; pravá ruka (aktivní) provádí opakovaný krátký pohyb dolů s opakovaným kontaktem na špičce prstu (e) levé ruky.

	1. resp.	2. resp.	3. resp.	4. resp.
Kompozita (+ parametry tvaru ruky jednotlivých izolovaných znaků, které kompozitum tvoří)	„Č“^N N (P, B ₀)	ČERVENÝ^N ČERVENÝ (D ₀), N (P, B ₀)	ČERVENÝ^N ČERVENÝ (D), N (P, B ₀)	ČERVENÝ^JAHODA ČERVENÝ (D), JAHODA (obě D'')
1. Změna v parametru pohybu prvního znaku – pohyb prvního znaku kompozita se zkracuje, případný opakovaný pohyb se redukuje.	NEHODNOCENO – prvním znakem je zřejmě pomocný artikulací znak „Č“, v kompozitu se znak ČERVENÝ nevyskytuje	ANO – u znaku ČERVENÝ se pohyb opakuje 3x → v kompozitu redukce pohybu na 1 kontakt	ANO – u znaku ČERVENÝ se pohyb opakuje 3x → v kompozitu redukce na pohyb bez opakování	ANO – u znaku ČERVENÝ se pohyb opakuje 3x → v kompozitu redukce pohybu na 1 kontakt
2. Druhý znak může ztratit/ztrácí opakování pohybu.	NEHODNOCENO – artikulace písmene dvouruční prstové abecedy N bez opakovaného pohybu	NEHODNOCENO – artikulace písmene dvouruční prstové abecedy N bez opakovaného pohybu	NEHODNOCENO – artikulace písmene dvouruční prstové abecedy N bez opakovaného pohybu	NE – ve znaku JAHODA se pohyb opakuje 4x → v kompozitu také 4x
3. V případě, že druhý znak využívá jako místo artikulace levou ruku, bývá již tato ruka připravena na začátku artikulace celého kompozita ve správném umístění a ve správném	ANO – levá ruka je připravena na začátku artikulace kompozita ve tvaru ruky B ₀ (písmena dvouruční prstové abecedy N)	ANO – levá ruka je připravena na začátku artikulace kompozita ve tvaru ruky B ₀ (písmena dvouruční prstové abecedy N)	ANO – levá ruka je připravena na začátku artikulace kompozita ve tvaru ruky B ₀ (písmena dvouruční prstové abecedy N)	ANO – levá ruka je připravena na začátku artikulace kompozita ve tvaru ruky D, který se vyskytuje ve dvouručním znaku JAHODA

tvary.				
4. Regresivní asimilace ve tvaru ruky – tvar ruky prvního znaku je ovlivněn tvarem ruky druhého znaku kompozita.	NEHODNOCENO – kompozitum se skládá z písmen dvouruční prstové abecedy C a N	ANO – znak ČERVENÝ má již tvar ruky P, který se vyskytuje při artikulaci písmene N z dvouruční prstové abecedy	ANO – znak ČERVENÝ má již tvar ruky P, který se vyskytuje při artikulaci písmene N z dvouruční prstové abecedy	NE – spíše naopak: tvar ruky D znaku ČERVENÝ zůstává stejný, ale mění se tvar ruky u druhého znaku JAHODA (D'' → D)
5. Progresivní asimilace – počáteční znak se přibližuje pozici artikulace následujícího znaku.	NEHODNOCENO – využití písmena C z dvouruční prstové abecedy, písmeno je artikulováno u nosu	NE – znak ČERVENÝ má místo artikulace u brady → v kompozitu také	NE – znak ČERVENÝ má místo artikulace u brady → v kompozitu také	NE – znak ČERVENÝ má místo artikulace u brady → v kompozitu také
Poznámky				

	5. resp.	6. resp.	7. resp.
Kompozita (+ parametry tvaru ruky jednotlivých izolovaných znaků, které kompozitum tvoří)	ČERVENÝ^N ČERVENÝ (D), N (P, B ₀)	ČERVENÝ^JAHODA A ČERVENÝ (D ₀), JAHODA (obě D)	ČERVENÝ^N ČERVENÝ (D), N (P, B ₀)
1. Změna v parametru pohybu prvního znaku – pohyb prvního znaku kompozita se zkracuje, případný opakovaný pohyb se redukuje.	ANO – u znaku ČERVENÝ se pohyb opakuje 4x → v kompozitu redukce pohybu na 1 kontakt	ANO – u znaku ČERVENÝ se pohyb opakuje 2x → v kompozitu redukce na pohyb bez opakování	ANO – u znaku ČERVENÝ se pohyb opakuje 4x → v kompozitu redukce pohybu na 1 kontakt
2. Druhý znak může ztratit/ztrácí opakování pohybu.	NEHODNOCENO – artikulace písmene dvouruční prstové abecedy N bez opakovaného pohybu	NE – ve znaku JAHODA se pohyb opakuje 2x → v kompozitu také 2x; navíc druhý znak JAHODA vypadá sám jako kompozitum ČERVEN	NEHODNOCENO – artikulace písmene dvouruční prstové abecedy N bez opakovaného pohybu

3. V případě, že druhý znak využívá jako místo artikulace levou ruku, bývá již tato ruka připravena na začátku artikulace celého kompozita ve správném umístění a ve správném tvaru.	ANO – levá ruka je připravena na začátku artikulace kompozita ve tvaru ruky B ₀ (písmena dvouruční prstové abecedy N)	NE – levá ruka není připravena na začátku artikulace kompozita, ale vyskytuje se až v druhém znaku	ANO – levá ruka je připravena na začátku artikulace kompozita ve tvaru ruky B ₀ (písmena dvouruční prstové abecedy N)
4. <u>Regresivní asimilace</u> ve tvaru ruky – tvar ruky prvního znaku je ovlivněn tvarem ruky druhého znaku kompozita.	NE – oba parametry tvaru ruky (ČERVENÝ – tvar ruky D a písmeno dvouruční prstové abecedy N) zůstávají beze změny	NE – ve znaku JAHODA se vyskytuje parametr tvaru ruky D, v kompozitu ČERVEN je to parametr tvaru ruky D ₀ , který se vyskytuje u samostatného znaku ČERVENÝ	ANO – znak ČERVENÝ má již parametr tvaru ruky P, který se vyskytuje při artikulaci písmene N dvouruční prstové abecedy
5. <u>Progresivní asimilace</u> – počáteční znak se přibližuje pozici artikulace následujícího znaku.	NE – znak ČERVENÝ má místo artikulace u brady → v kompozitu také	NE – znak ČERVENÝ má místo artikulace u brady → v kompozitu také	NE – znak ČERVENÝ má místo artikulace u spodního rtu/brady → v kompozitu také
Poznámky		Znak JAHODA vypadá formálně jako kompozitum ČERVEN.	

2. KOMPOZITUM: KVĚTEN → KVĚTINA^JARO

Obr. 30 KVĚTEN

Kompozitum je složeno z jednoručního a dvouručního znaku. První znak je artikulován před obličejem pravou rukou ve tvaru $\gamma^{\wedge}$, jejíž dlaň směřuje k tělu a prsty nahoru; ruka se opakovaně otvírá, její tvar se mění na 5 (nebo $5''$). Druhý znak je artikulován v neutrálním prostoru; obě ruce jsou ve tvaru P, jejich dlaně směřují k tělu; prsty pravé ruky směřují doleva nahoru, prsty levé ruky doprava nahoru; pravá ruka (aktivní) vykoná pravouhle vertikální půlkruhový pohyb dopředu pod levou rukou, který končí kontaktem obou rukou.

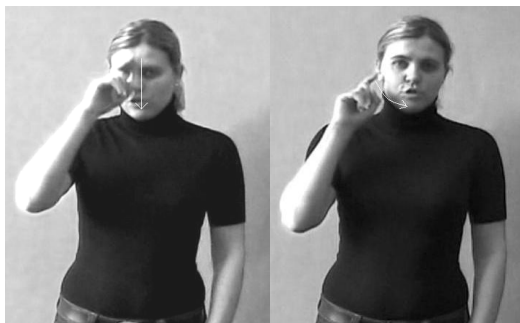
	1. resp.	2. resp.	3. resp.	4. resp.
Kompozita (+ parametry tvaru ruky jednotlivých izolovaných znaků, které kompozitum tvoří)	KVĚTINA^JARO KVĚTINA (O), JARO (obě P)	KVĚTINA^JARO KVĚTINA ($\gamma^{\wedge}$), JARO (obě P)	KVĚTINA^JARO KVĚTINA (O), JARO (obě P)	KVĚTINA^JARO KVĚTINA (O), JARO (obě P)
1. Změna v parametru pohybu prvního znaku – pohyb prvního znaku kompozita se zkracuje, případný opakovaný pohyb se redukuje.	ANO – u znaku KVĚTINA se pohyb opakuje 2x → v kompozitu redukce pohybu na 1 kontakt	ANO – u znaku KVĚTINA se pohyb opakuje 4x → v kompozitu redukce pohybu na 1 kontakt	ANO – u znaku KVĚTINA se pohyb opakuje 3x → v kompozitu redukce pohybu na 1 kontakt	ANO – u znaku KVĚTINA se pohyb opakuje 3x → v kompozitu redukce na pohyb bez opakování
2. Druhý znak může ztratit/ztrácí opakování pohybu.	NEHODNOCENO – znak JARO bez opakovaného pohybu	NEHODNOCENO – znak JARO bez opakovaného pohybu	NEHODNOCENO – znak JARO bez opakovaného pohybu	NEHODNOCENO – znak JARO bez opakovaného pohybu
3. V případě, že druhý znak využívá jako místo artikulace levou ruku, bývá již tato ruka připravena na začátku artikulace celého kompozita ve správném umístění a ve správném tvaru.	ANO – částečně – levá ruka se během artikulace prvního znaku dostává ve tvaru ruky P do správné pozice	ANO – levá ruka je připravena ve tvaru P, ale s jiným parametrem orientace dlaně, než u znaku JARO	ANO – částečně – levá ruka se během artikulace prvního znaku dostává ve tvaru ruky P do správné pozice	ANO – levá ruka je však připravena ve stejném tvaru ruky jako u prvního znaku (O), postupně se tvar této ruky v druhém znaku mění na P
4. Regresivní asimilace ve tvaru ruky – tvar ruky prvního znaku je ovlivněn tvarem ruky druhého znaku	ANO – v prvním znaku se již vyskytuje tvar ruky P, parametr tvaru ruky tohoto znaku je tedy ovlivněn tvarem ruky znaku	ANO – v prvním znaku se již vyskytuje tvar ruky P, parametr tvaru ruky tohoto znaku je tedy ovlivněn tvarem ruky znaku	ANO – v prvním znaku se již vyskytuje tvar ruky P, parametr tvaru ruky tohoto znaku je tedy ovlivněn tvarem ruky znaku	NE – v prvním znaku se vyskytuje parametr tvar ruky prvního znaku KVĚTINA (O)

kompozita.	JARO	JARO	JARO	
5. <u>Progresivní asimilace</u> – počáteční znak se přibližuje pozici artikulace následujícího znaku.	NE – znak KVĚTINA má místo artikulace u nosu → v kompozitu také	NE – znak KVĚTINA má místo artikulace u nosu → v kompozitu také (ale na rozdíl od znaku KVĚTINA je v kompozitu u prvního znaku jiný parametr orientace ruky)	NE – znak KVĚTINA má místo artikulace u nosu → v kompozitu také	NE – znak KVĚTINA má místo artikulace u nosu → v kompozitu také
Poznámky				

	5. resp.	6. resp.	7. resp.
Kompozita (+ parametry tvaru ruky jednotlivých izolovaných znaků, které kompozitum tvoří)	KVĚTINA^JARO KVĚTINA (γ^), JARO (obě P)	KVĚTINA^JARO KVĚTINA (γ^), JARO (obě P)	KVĚTINA^JARO KVĚTINA (γ^), JARO (obě P)
1. Změna v parametru pohybu prvního znaku – pohyb prvního znaku kompozita se zkracuje, případný opakovaný pohyb se redukuje.	ANO – u znaku KVĚTINA se pohyb opakuje 3x → v kompozitu redukce pohybu na 1 kontakt	ANO – u znaku KVĚTINA se pohyb opakuje 2x → v kompozitu redukce pohybu na 1 kontakt	ANO – u znaku KVĚTINA se pohyb opakuje 4x → v kompozitu redukce na pohyb bez opakování
2. Druhý znak může ztratit/ztrácí opakování pohybu.	NEHODNOCENO – znak JARO bez opakovaného pohybu	Znak JARO je artikulován s opakovaným vertikálním kruhovým pohybem → v kompozitu redukce pohybu (bez opakování)	NEHODNOCENO – znak JARO bez opakovaného pohybu
3. V případě, že druhý znak využívá jako místo artikulace levou ruku, bývá již tato ruka připravena na začátku artikulace celého kompozita ve správném umístění	ANO – částečně – levá ruka se během artikulace prvního znaku dostává ve tvaru ruky P do správné pozice	ANO – levá ruka je připravena ve tvaru P, ale s jiným parametrem orientace dlaně, než u znaku JARO	ANO – částečně – levá ruka se během artikulace prvního znaku dostává ve tvaru ruky P do správné pozice

a ve správném tvaru.			
4. Regresivní asimilace ve tvaru ruky – tvar ruky prvního znaku je ovlivněn tvarem ruky druhého znaku kompozita.	NE – v prvním znaku se vyskytuje tvar ruky prvního znaku KVĚTINA ($\gamma^{\wedge}$)	ANO – v prvním znaku se již vyskytuje tvar ruky P, parametr tvaru ruky tohoto znaku je tedy ovlivněn tvarem ruky znaku JARO	NE – v prvním znaku se vyskytuje tvar ruky prvního znaku KVĚTINA ($\gamma^{\wedge}$)
5. Progresivní asimilace – počáteční znak se přibližuje pozici artikulace následujícího znaku.	NE – znak KVĚTINA má místo artikulace u nosu → v kompozitu také	NE – znak KVĚTINA má místo artikulace u nosu → v kompozitu také (ale na rozdíl od znaku KVĚTINA je v kompozitu u prvního znaku jiný parametr orientace ruky)	NE – znak KVĚTINA má místo artikulace u nosu → v kompozitu také
Poznámky			

3. KOMPOZITUM: RODIČE → MÁMA[^]TÁTA

Kompozitum je složeno ze dvou jednoručních znaků, oba jsou ve tvaru ruky D nebo D^{'''}. Pohyb prvního znaku začíná na čele, dlaň ruky směřuje doleva, prsty nahoru; ruka se přesouvá se dolů na bradu. Pohyb druhého znaku začíná na pravé tváři, dlaň ruky směřuje od těla, prsty nahoru; ruka se přesouvá se dolů na bradu.

Obr. 31 RODIČE

	1. resp.	2. resp.	3. resp.	4. resp.
Kompozita (+ parametry tvaru ruky jednotlivých izolovaných znaků, které kompozitum tvoří)	nesložený znak RODIČE	MÁMA [^] TÁTA MÁMA(D), TÁTA (D ^{'''})	TÁTA [^] MÁMA TÁTA (D), MÁMA(D)	MÁMA [^] TÁTA MÁMA(D), TÁTA (D)

1. Změna v parametru pohybu prvního znaku – pohyb prvního znaku kompozita se zkracuje, případný opakovaný pohyb se redukuje.	-----	ANO – ve znaku MÁMA je v kompozitu zkrácený pohyb (původní pohyb z pravé tváře na levou se zkracuje → z pravé tváře na bradu); nehodnocen opakovaný pohyb - znak MÁMA nemá opakovaný pohyb	NEHODNOCENO – první znak TÁTA nemá opakovaný pohyb	ANO – ve znaku MÁMA je v kompozitu zkrácený pohyb (původní pohyb z pravé tváře na levou se zkracuje → z pravé tváře na bradu); nehodnocen opakovaný pohyb - znak MÁMA nemá opakovaný pohyb
2. Druhý znak může ztratit/ztrácí opakování pohybu.	-----	NEHODNOCENO – druhý znak TÁTA bez opakovaného pohybu	NEHODNOCENO – druhý znak MÁMA bez opakovaného pohybu	NEHODNOCENO – druhý znak TÁTA bez opakovaného pohybu
3. V případě, že druhý znak využívá jako místo artikulace levou ruku, bývá již tato ruka připravena na začátku artikulace celého kompozita ve správném umístění a ve správném tvaru.	-----	NEHODNOCENO – druhý znak (TÁTA) není dvouruční	NEHODNOCENO – druhý znak (MÁMA) není dvouruční	NEHODNOCENO – druhý znak (TÁTA) není dvouruční
4. <u>Regresivní asimilace</u> ve tvaru ruky – tvar ruky prvního znaku je ovlivněn tvarem ruky druhého znaku kompozita.	-----	NE – oba znaky v kompozitu si zachovávají parametry tvaru ruky stejné	ANO – ale sledujeme asimilaci u obou znaků – v obou znacích MÁMA a TÁTA je parametr tvaru ruky D → v kompozitu se u obou znaků mění na D'''	ANO – ale sledujeme asimilaci u obou znaků – v obou znacích MÁMA a TÁTA je tvar ruky D → v kompozitu se u obou znaků mění na D'''
5. <u>Progresivní asimilace</u> – počáteční znak se přibližuje pozici artikulace následujícího znaku.	-----	ANO – zkrácením pohybu ve znaku MÁMA (původní pohyb z pravé tváře na levou se zkracuje → z pravé tváře na bradu) se oba znaky v kompozitu navzájem přibližují	NE – asimilace je patrná pouze u druhého znaku MÁMA (původní pohyb z pravé tváře na levou se zkracuje → z pravé tváře na bradu)	ANO – zkrácením pohybu ve znaku MÁMA (původní pohyb z pravé tváře na levou se zkracuje → z pravé tváře na bradu) se oba znaky v kompozitu přibližují
Poznámky		Pohyb celého kompozita RODIČE je artikulován výrazně rychleji než u samostatných znaků MÁMA a TÁTA.		

	5. resp.	6. resp.	7. resp.
Kompozita (+ parametry tvaru ruky jednotlivých izolovaných znaků, které kompozitum tvoří)	nesložený znak RODIČE	MÁMA^TÁTA MÁMA (D), TÁTA (D'')	MÁMA^TÁTA MÁMA (D'''), TÁTA (D''')
1. Změna v parametru pohybu prvního znaku – pohyb prvního znaku kompozita se zkracuje, případný opakovaný pohyb se redukuje.	-----	ANO – ve znaku MÁMA je v kompozitu zkrácený pohyb (původní pohyb z pravé tváře na levou se zkracuje a mění se z brady na pravou tvář); nehodnocen opakovaný pohyb - znak MÁMA nemá opakovaný pohyb	NE – ve znaku MÁMA není v kompozitu parametr pohybu redukován; nehodnocen opakovaný pohyb - znak MÁMA nemá opakovaný pohyb
2. Druhý znak může ztratit/ztrácí opakování pohybu.	-----	NEHODNOCENO – druhý znak TÁTA bez opakování pohybu	NEHODNOCENO – druhý znak TÁTA bez opakování pohybu
3. V případě, že druhý znak využívá jako místo artiklace levou ruku, bývá již tato ruka připravena na začátku artiklace celého kompozita ve správném umístění a ve správném tvaru.	-----	NEHODNOCENO – druhý znak (TÁTA) není dvouruční	NEHODNOCENO – druhý znak (TÁTA) není dvouruční
4. <u>Regresivní asimilace</u> ve tvaru ruky – tvar ruky prvního znaku je ovlivněn tvarem ruky druhého znaku kompozita.	-----	NE – oba znaky v kompozitu si zachovávají parametry tvaru ruky stejné	NE – oba znaky v kompozitu si zachovávají parametry tvaru ruky stejné
5. <u>Progresivní asimilace</u> – počáteční znak se přibližuje pozici artiklace	-----	ANO – zkrácením pohybu ve znaku MÁMA (původní pohyb z pravé tváře na levou se zkracuje → z pravé tváře na	NE – oba znaky v kompozitu si zachovávají stejnou pozici

následujícího znaku.		bradu) se oba znaky v kompozitu navzájem přibližují	
Poznámky			Pohyb celého kompozita RODIČE je artikulován výrazně rychleji než u samostatných znaků MÁMA a TÁTA.

4. KOMPOZITUM: ÚNOR → MASKA^TANEC

Kompozitum je složeno z jednoručního a dvouručního znaku. První znak je artikulován před obličejem pravou rukou ve tvaru 5, její dlaň směřuje k tělu a prsty nahoru; ruka vykonává krátký pohyb k tělu, který může být opakován. Druhý znak je artikulován v neutrálním prostoru; obě ruce jsou ve tvaru B[^], dlaň levé ruky směřuje doprava, dlaň pravé ruky doleva; prsty obou rukou směřují od těla; ruce vykonávají alternativní horizontálně vertikální kruhový pohyb ve směru hodinových ručiček. (podle Okrouhlíkové, 2008, s. 69)

Obr. 32 ÚNOR

	1. resp.	2. resp.	3. resp.	4. resp.
Kompozita (+ parametry tvaru ruky jednotlivých izolovaných znaků, které kompozitum tvoří)	MASKA^TANEC MASKA (5), TANEC (_τ O)	MASKA^TANEC <i>nelze hodnotit, chybí videonahrávka pro znak TANEC</i>	MASKA^TANEC MASKA (5), TANEC (_τ O)	MASKA^TANEC MASKA (5), TANEC (_τ O)
1. Změna v parametru pohybu prvního znaku – pohyb prvního znaku kompozita se zkracuje, případný opakování pohyb se redukuje.	ANO – u znaku MASKA se pohyb opakuje 2x → v kompozitu redukce pohybu na 1 kontakt	-----	ANO – u znaku MASKA se nepatrný pohyb opakuje 2x → v kompozitu redukce pohybu na 1 kontakt	ANO – znak MASKA je artikulován s nepatrným pohybem → v kompozitu se redukuje pohyb na 1 kontakt
2. Druhý znak může ztratit/ztrácí opakování pohybu.	ANO – znak TANEC se kruhový horizontální pohyb opakuje se 2x → v kompozitu se kruhový pohyb artikuluje jen jednou a je spíše vertikální	-----	NEHODNOCENO – druhý znak TANEC bez opakování pohybu	NE – u znaku TANEC se kruhový pohyb opakuje 2x → v kompozitu se kruhový pohyb také 2x opakuje

3. V případě, že druhý znak využívá jako místo artikule levou ruku, bývá již tato ruka připravena na začátku artikule celého kompozita ve správném umístění a ve správném tvaru.	ANO – částečně – levá ruka se během artikule prvního znaku dostává ve tvaru ruky B [^] (jako u ruky pravé) do správné pozice	-----	ANO – částečně – levá ruka se během artikule prvního znaku dostává do správné pozice ve tvaru 5, poté se tvar ruky změní na B [^] (jako u ruky pravé)	ANO – částečně – levá ruka se během artikule prvního znaku dostává do správné pozice ve tvaru 5, poté se tvar ruky změní na B [^] (jako u ruky pravé)
4. Regresivní asimilace ve tvaru ruky – tvar ruky prvního znaku je ovlivněn tvarem ruky druhého znaku kompozita.	ANO – částečně – přizpůsobení parametrů tvaru ruky u obou znaků: parametr tvaru ruky prvního znaku (MASKA) se mění (5 → B ₀), parametr tvaru ruky druhého znaku (TANEC) se mění (τO → B [^])	-----	ANO – částečně – u druhého znaku se mění parametr tvaru ruky (τO → B [^]), tvarem ruky B [^] se přizpůsobuje artikule kompozita prvnímu znaku (MASKA) s původním parametrem tvaru ruky 5	ANO – částečně – u druhého znaku se mění parametr tvaru ruky (τO → B [^]), tvarem ruky B [^] se přizpůsobuje artikule kompozita prvnímu znaku (MASKA) s původním parametrem tvaru ruky 5
5. Progresivní asimilace – počáteční znak se přibližuje pozici artikule následujícího znaku.	ANO – mění se orientace ruky a umístění prvního znaku (MASKA) – z původní orientace ruky dlaní k tělu se orientace dlaně posouvá doleva, umístění se posouvá níže	-----	ANO – umístění prvního znaku (MASKA) se posouvá níže (obličej → nos)	ANO – umístění prvního znaku (MASKA) se posouvá níže (obličej → nos), u tohoto znaku se mění vlivem druhého znaku také parametr orientace ruky (k tělu → od těla)
Poznámky				

	5. resp.	6. resp.	7. resp.
Kompozita (+ parametry tvaru ruky jednotlivých izolovaných znaků, které kompozitum tvoří)	MASKA [^] TANEC MASKA (5), TANEC (D)	MASKA [^] TANEC MASKA (5), TANEC (D)	MASKA [^] TANEC MASKA (5), TANEC (D)

1. Změna v parametru pohybu prvního znaku – pohyb prvního znaku kompozita se zkracuje, případný opakovaný pohyb se redukuje.	ANO – u znaku MASKA se nepatrný pohyb opakuje 4x → v kompozitu redukce pohybu na 1 kontakt	ANO – u znaku MASKA se nepatrný pohyb opakuje 2x → v kompozitu redukce pohybu na 1 kontakt	NEHODNOCENO – znak MASKA bez opakovaného pohybu
2. Druhý znak může ztratit/ztrácí opakování pohybu.	ANO – u znaku TANEC se kruhový pohyb opakuje 3x → v kompozitu se kruhový pohyb artikuluje dvakrát	ANO – u znaku TANEC se kruhový pohyb opakuje 2x → v kompozitu se kruhový pohyb artikuluje jednou	ANO – u znaku TANEC se kruhový pohyb opakuje 4x → v kompozitu se kruhový pohyb artikuluje jednou
3. V případě, že druhý znak využívá jako místo artikulace levou ruku, bývá již tato ruka připravena na začátku artikulace celého kompozita ve správném umístění a ve správném tvaru.	ANO – částečně – levá ruka se během artikulace prvního znaku dostává do správné pozice ve tvaru 5, poté se tvar ruky změní na B [^] (jako u ruky pravé)	ANO – částečně – levá ruka se během artikulace prvního znaku dostává do správné pozice ve tvaru B ₀ , poté se tvar ruky změní na B [^] (jako u ruky pravé)	ANO – částečně – levá ruka se během artikulace prvního znaku dostává do správné pozice ve tvaru 5, poté se tvar ruky změní na B [^] (jako u ruky pravé)
4. Regresivní asimilace ve tvaru ruky – tvar ruky prvního znaku je ovlivněn tvarem ruky druhého znaku kompozita.	ANO – částečně – u druhého znaku se mění parametr tvaru ruky (D → B [^]), tvarem ruky B [^] se přizpůsobuje artikulace kompozita prvnímu znaku (MASKA) s původním parametrem tvaru ruky 5	ANO – částečně – u druhého znaku se mění parametr tvaru ruky (D → B [^]), tvarem ruky B [^] se přizpůsobuje artikulace kompozita prvnímu znaku (MASKA) s původním parametrem tvaru ruky 5	ANO – částečně – u druhého znaku se mění parametr tvaru ruky (D → B [^]), tvarem ruky B [^] se přizpůsobuje artikulace kompozita prvnímu znaku (MASKA) s původním parametrem tvaru ruky 5
5. Progresivní asimilace – počáteční znak se přibližuje pozici artikulace následujícího znaku.	NE – umístění prvního znaku (MASKA) se v kompozitu nemění	ANO – mění se orientace ruky a umístění prvního znaku (MASKA) – z původní orientace ruky dlaní k tělu se orientace dlaně posouvá doleva/dolů; umístění se posouvá níže (obličej → nos)	ANO – umístění prvního znaku (MASKA) se posouvá níže (obličej → nos)
Poznámky			

9.2.4 Výsledky analýzy

	ČERVEN		KVĚTEN		RODIČE		ÚNOR	
1. typ změny	6 – 1 – 0 ³⁶	100 % ³⁷	7 – 0 – 0	100 %	3 – 2 – 2	60 %	5 – 2 – 0	100 %
2. typ změny	0 – 5 – 1	0 %	0 – 7 – 0	-	0 – 7 – 0	-	4 – 2 – 1	80 %
3. typ změny	6 – 0 – 1	85 %	7 – 0 – 0	100 %	0 – 7 – 0	-	6 – 1 – 0	100 %
4. typ změny	3 – 0 – 3	50 %	4 – 0 – 3	57 %	2 – 2 – 3	40 %	6 – 1 – 0	100 %
5. typ změny	0 – 1 – 6	0 %	0 – 0 – 7	0 %	3 – 2 – 2	60 %	5 – 1 – 1	83 %

Tab. 2 Výsledky analýzy

Z výsledků analýzy (tab. 2) je patrné, že u respondentů byl při artikulaci daných znaků nejvíce pozorovatelný **1. typ fonologické změny** – změna parametru pohybu u prvního znaku v kompozitu (zkrácení pohybu a redukce/ztráta opakování pohybu).

Méně pozorovatelný však byl **2. typ fonologické změny** (druhý znak kompozita ztrácí opakování pohybu) – ztrátu opakování pohybu druhého znaku bylo možné pozorovat u většiny respondentů pouze u kompozita ÚNOR, neboť u ostatních kompozit neměl druhý znak, je-li artikulován izolovaně mimo kompozitum, opakovaný pohyb.

3. typ fonologické změny (levá ruka, která je využívána ve druhém znaku kompozita jako základna pro artikulaci, bývá již připravena na začátku artikulace celého kompozita ve správném umístění a ve správném tvaru) bylo možné pozorovat u kompozita ČERVEN, RODIČE a ÚNOR. Většinou se levá ruka, která figuruje v druhém znaku daných kompozit, objevila během artikulace prvního znaku ve správném tvaru, ale do správné pozice se však dostávala po celou dobu trvání prvního znaku. Nebyla tedy ještě připravena na začátku artikulace celého kompozita. Navíc u kompozita ÚNOR se plynule mění tvary ruky obou komponentů kompozita (u znaku MASKA většinou tvar ruky 5, u znaku TANEC tvar ruky τO nebo D) do jednoho stejného tvaru ruky – u všech respondentů do tvaru ruky B^Λ. Tato fonologická změna – asimilace tvarů ruky – souvisí i s regresivní asimilací (se **4. typem fonologické změny**), kdy se (nejzřetelněji u znaku ÚNOR) navzájem přizpůsobily parametry tvarů ruky obou znaků v kompozitu. U ostatních zkoumaných kompozit byla přizpůsobení tvaru ruky prvního znaku druhému pozorovatelná u každého kompozita pouze zhruba u poloviny respondentů.

Přítomnost **5. typu fonologické změny** – progresivní asimilace (přiblížení místa artikulace prvního znaku v kompozitu k místu artikulace druhého znaku) – byla zřetelná

³⁶ Udané číselné hodnoty informují o přítomnosti/nepřítomnosti daného typu fonologické změny: **ANO** – **nehodnoceno** – **NE**.

³⁷ Procentuální zastoupení výskytu daného typu fonologické změny (procento vypočítáno pouze z počtu hodnocených kompozit).

především u znaků RODIČE a ÚNOR. Tuto změnu v parametru umístění ruky prvního znaku doprovází v případě znaku ÚNOR také změna orientace ruky. Přítomnost této fonologické změny se u kompozit ČERVEN a KVĚTEN nepotvrdila u žádného z respondentů.

9.2.5 Shrnutí výzkumu fonologických změn

V mém výzkumu byla u respondentů potvrzena přítomnost všech vybraných pěti typů fonologických změn při artikulaci kompozit. U některých znaků se tyto změny vyskytovaly v různé míře nebo byly obtížněji analyzovatelné, neboť každý respondent má v českém znakovém jazyce trochu odlišný projev (např. odlišnost parametrů tvaru ruky u jednotlivých respondentů ve znaku ČERVENÝ a KVĚTINA). Vždy byl ale u těchto respondentů vlivem fonologických změn patrný plynulejší přechod mezi jednotlivými znaky kompozita.

Můj výzkum fonologických změn při artikulaci kompozit v českém znakovém jazyce byl jakousi první sondou do této problematiky. Pro přesnější výsledky a popis fonologických změn je třeba rozsáhlejší výzkum většího množství kompozit různých typů (složené ze znaků jednoručních i dvouručních) a spolupráce s více respondenty různého věku (respondenti s věkem v rozmezí 50 let a výše se bohužel na mém výzkumu nepodíleli). Dle mého názoru je třeba také v dalších výzkumech počítat s odlišnými variantami jednotlivých znaků podle místa jejich vzniku a užívání a zkoumat vždy každou variantu zvlášť.

10. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se pokusila popsat způsoby rozšiřování lexikální zásoby ve znakových jazycích a popsat kompozita v českém znakovém jazyce. Jejich charakter a funkci jsem se snažila pojmenovat na základě jejich excerptce z vybraných slovníků českého znakového jazyka a třídění podle jednotlivých strukturních vlastností. V průběhu sestavování korpusu kompozit bylo nejobtížnější určit, které znaky lze za kompozita považovat, jaké znaky (morfémy) tato kompozita tvoří, jak tyto znaky zapsat. Vzhledem k tomu, že nejsem rodilý mluvčí českého znakového jazyka, nemusí být tyto přepisy znaků do češtiny jediné možné a v mých zápisech se mohou vyskytovat nepřesnosti. Pokusila jsem se popsat všechna úskalí, se kterými jsem se při excerptci setkala. Na základě zahraničních lingvistických studií jsem vytvořila přehled jednotlivých typů kompozit v českém znakovém jazyce.

V další části své práce jsem se zabývala tím, zda při artikulaci kompozit českého znakového jazyka dochází k fonologickým procesům tak, jak byly popsány v cizích znakových jazycích (v BSL a ve švédském znakovém jazyce). U respondentů, kteří se na výzkumu fonologických změn podíleli, byla přítomnost vybraných fonologických změn potvrzena: Zejména je během artikulace kompozita redukován parametr pohybu prvního znaku; probíhá regresivní asimilace tvarů ruky; levá ruka, která figuruje v druhém znaku daných kompozit, bývá připravena ve správném tvaru již během artikulace prvního znaku kompozita; přechod mezi jednotlivými znaky kompozita je plynulejší. U některých kompozit se nepotvrdila přítomnost progresivní asimilace – přiblížení artikulace prvního znaku k místu artikulace druhého znaku kompozita.

Jsem si plně vědoma toho, že k popsání celé problematiky kompozit v českém znakovém jazyce a fonologických změn při jejich artikulaci jsou třeba další výzkumy v této oblasti. Přestože má práce může obsahovat řadu nepřesností, doufám, že alespoň z části obohatí lingvistiku českého znakového jazyka.

11. Použitá literatura a zdroje

- BAKER-SHENK, CH., COKELY, D. *American Sign Language (A Teacher's Resource Text on Grammar and Culture)*. Washington, D.C : Clerc Books, 1980. ISBN 0-930323-84-X.
- BÍMOVÁ, P. Jazyk znakový, jazyk přirozený. In: *Čeština doma a ve světě*, 2002, roč. 10, č. 2-3, s. 100-103. ISSN 1210-9339.
- BÍMOVÁ, P. *Slovník český znakový jazyk / čeština*. [Diplomová práce] Praha : FF UK, 2003.
- BRENNAN, M. Linguistics Perspectives. In: TERVOORT, B. T. (ed.) *Signs of Life*. Amsterdam : The Dutch Foundation for the Deaf and Hearing Impaired Child, 1986, s. 1 – 16. ISBN 90-71700-01-1.
- BRENNAN, M. Pragmatics and Productivity. In AHLGREN, I., BERGMAN, B., BRENNAN, M. (Eds.). *Perspectives on Sign Language Usage: Papers from Fifth International Symposium on Sign Language Research*. Held in Salamanc, Spain, 25-30 May 1992. Durham, Angleterre : The International Sign Linguistics Association, 1994, s. 131–148.
- BRENNAN, M. Productive Morphology in British Sign Language. Focus on the Role of *Methaphors*. In: PRILLWITZ, S. (etc.), eds. *Current Trends in European Sign Language Research*. Hamburg 1990. ISBN 978-3-927731-03-5. [cit. z *Struktura a fungování znakového jazyka. Studijní materiály pro obor CNES*. Praha : Univerzita Karlova, 2007, s. 205–228.]
- BRENNAN, M. The Visual Word of the British Sign Language : An Introduction. In: BRIEN, D. (ed.) *Dictionary of British Sign Language/English*. London : British Deaf Association, 1992, s. 1 - 134. ISBN 0-571-14346-6.
- COLLINS-ALGHREN, M. Word Formation Precesses in New Zealand Sign Language. In: Fischer, S.D., Siple, P. (ed.) *Theoretical Issues in Sign Language Research. Vol 1*. University Press of Chicago, 1990. s. 279 – 315. ISBN 0-226-25150-0.
- MACHOVÁ, S. Terminografie. In: ČERMÁK, F., BLATNÁ, R. (eds.) *Manuál lexikografie*. Jinočany : Nakladatelství H & H, 1995, s. 137 - 157. ISBN 80-85787-23-7.
- ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*. Olomouc : Rubico, 1998. ISBN 80-85839-24-5.
- DINGOVÁ, N.; DVOŘÁKOVÁ, M.; FALTÍNOVÁ, R.; OKROUHLÍKOVÁ, L.; SERVUSOVÁ, J. a kol. *Slovník znakového jazyka terminologie z období těhotenství, porodu a péče o novorozence*. [CD-ROM]. Praha : Tamtam, 2005.

- EMMOREY, K. The Structure of American Sign Language: Linguistic Universals and Modality Effects. In: *Language, Cognition and the Brain (Insights From Sign Language Research)*. London : Publishers London, Lawrence Erlbaum Associates, 2002, s. 13 – 71. ISBN 0-8058-3399-4.
- ERHART, A. *Základy jazykovědy*. SPN : Praha, 1984. ISBN 80-04-24612-5.
- FISCHER, S.D., HULST, H. Sign Language Structures. In: MARSCHARK, M., SPENCER, P. E. (eds.) *Oxford Handbook of Deaf Studies, Language and Education*. Oxford : Oxford University Press, 2003, s. 319 – 331. ISBN 0-19514977-1.
- HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. Praha : SPN, 1980.
- HEJLOVÁ, L. Inicializace v českém znakovém jazyce. [Seminární práce]. Praha : FF UK, 2008.
- HENKRICHOVÁ, E. *Historické změny ve formě znaku v českém znakovém jazyce*. [Seminární práce]. Praha : FF UK, 2007.
- HUDÁKOVÁ, A. Prstová abeceda pro tlumočníky. Praha : Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-38-3.
- JANOTOVÁ, N., ŘEHÁKOVÁ, K. *Surdopedie. Komunikace sluchově postižených I*. Praha : SPN, PedF UK, 1990. ISBN 80-7066-004.
- JOHNSTON, T.; SCHEMBRI, A. *Australian Sign Language. An Introduction to Sign Language Linguistics. Lexicon: the structure of Auslan vocabulary*. Cambridge: Cambridge University Press 2007, s. 124 – 136, 157 - 158. Dostupné na WWW: <http://books.google.cz/books?id=dnxDgCvEnJoC&pg=PA131&lpg=PA131&dq=Compound+Sign+Language+Brennan&source=web&ots=0cvVVbsCW&sig=_PtbdJ3jn19BXR1r6AgbG7DVgg&hl=cs#PPA130,M1>.
- KARLÍK, P.; NEKULA, M.; PLESKALOVÁ, J. (ed.) *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha : Nakladatelství lidové noviny, 2002, s. 428–430. ISBN 80- 7106- 484-X.
- KLIMA, E.; BELLUGI, U. (eds.) *The Signs of Language*. Cambridge; Massachusetts : Harvard University Press, 1979, s. 9 – 34, 198 – 242, 272 – 315. ISBN 0-674-80796-0.
- KOMÁREK, M., KOŘENSKÝ, J. a kol. *Mluvnice češtiny (2). Tvarosloví*. Praha : Academia, 1986.
- KOMÁRKOVÁ, B. *Zařazení kultury neslyšících do vyučovacích předmětů na základních a středních školách pro sluchově postižené*. [Bakalářská práce]. Praha : FF UK, 2006.
- KUCHAŘOVÁ, L. *Znaky států Evropy v českém znakovém jazyce*. [Bakalářská práce]. Praha : FF UK, 2006.

- LANGER, J. a kol. Slovník pojmů znakového jazyka pro oblast tělesné výchovy a sportu [CD-ROM]. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-986-6.
- LUCAS, C., VALLI, C. *Linguistics of American Sign Language: An Introduction*. 3. vyd. Washington, D.C. : Gallaudet University Press, 2001. ISBN 1-56368-097-1.
- MACUROVÁ, A.; NOVÁKOVÁ, R. Struktura a fungování českého znakového jazyka. [Seminář]. Praha : FF UK, obor Čeština v komunikaci neslyšících, 24. 11. 2006.
- MACUROVÁ, A.; NOVÁKOVÁ, R. Struktura a fungování českého znakového jazyka. [Seminář]. Praha : FF UK, obor Čeština v komunikaci neslyšících, 20. 4. 2007(a), 15. 10. 2007(b).
- MACUROVÁ, A.; VYSUČEK, P. Klasifikační tvary ruky. In: *Speciální pedagogika*, 2005, roč. 15, č. 4, s. 262 – 275. ISSN 1211-2720.
- MACUROVÁ, A. Jazyk a hluchota. In: *Slovo a slovesnost*, 2001, č. 62, s. 92 – 104. ISSN 0037-7031.
- MAIR, I. Question and Negation in Israeli Sign Language. In: *Sign Language & Linguistics* 7:2 John Benjamins Publishing Company, 2004, s. 97 – 124. ISSN 1387-9316/ e-issn 1569-996x. Dostupné na WWW: <http://sanderssignlab.haifa.ac.il/html/html_eng/irit_articles/question_and_negation_in_ISL.pdf>.
- MOTEJZÍKOVÁ, J. *Simultánnost v českém znakovém jazyce*. [Diplomová práce] Praha : FF UK, 2007.
- NOVÁKOVÁ, R. *Nepřímá pojmenování v českém znakovém jazyce*. [DVD] Praha : Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-18-5.
- NOVÁKOVÁ, R.; VYSUČEK, P. Slovník český jazyk – český znakový jazyk. Školská jazykovědná terminologie pro 1. a 2. stupeň ZŠ. [CD-ROM]. Praha : FF UK, 2007.
- OKROUHLÍKOVÁ, L. *Notace – zápis českého znakového jazyka*. Praha : Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-25-3.
- SLÁNSKÁ BÍMOVÁ, P., OKROUHLÍKOVÁ, L. *Rysy přirozených jazyků. Český znakový jazyk jako přirozený jazyk. Lexikografie. Slovníky českého znakového jazyka*. Praha : Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-47-5.
- PŮLPÁNOVÁ, L. *Kategorizace v českém znakovém jazyce*. [Diplomová práce]. Praha : FF UK, 2007.
- RICHTEROVÁ, K. *Tvary pasivní ruky v českém znakovém jazyce*. [Bakalářská práce]. Praha : FF UK, 2006.
- SERVUSOVÁ, J. *Kontrastivní lingvistika – český jazyk x český znakový jazyk*. Praha : Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-07-9.

- SUTTON-SPENCE, R.; WOLL, B. Morphology and Morphemes in BSL. In: *The Linguistics of British Sign Language. An Introduction*. Cambridge : Cambridge University Press, 1998, s. 99 – 114. ISBN 0-521-63142-4.
- ŠEBKOVÁ, H. Číslovky v českém znakovém jazyce. Praha : FF UK, 2005.
- TIKOVSKÁ, L.; NOVÁKOVÁ, R. *Vizualizace prostoru a klasifikátory v českém znakovém jazyce – praktická cvičení*. [DVD]. Praha : Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-76-5.
- VYSUČEK, P. Tvoření nových znaků. [Seminární práce]. Praha : FF UK, 2008.
- WALLIN, L. Compounds in Swedish Sign Language in Historical Perspective. In: KYLE, J.; WOLL, B. (eds) *Language in Sign. An International Perspective on Sign Language*. London : Croom Helm, 1983. s. 56 – 68. ISBN 0-7099-1528-4.
- WOLL, B., KYLE, J. G. Sign Language. In ASHER, R. E., SIMPSON, J. M. Y. *The Encyclopedia of Language and Linguistics*. Vol. 7. 1. vyd. Oxford : Pergamon Press, 1994, s. 3890–3912. ISBN 0-0803-5943-4.

12. Použité slovníky

- BORT, J; HOUDKOVÁ, G.; LEŠKOVÁ, I.; PETEROVÁ, R.; SAUTER, V. D.; WIESNER, M.; ŽAMPACH, J. a kol. *Slovník křesťanských pojmů pro neslyšící*. Praha : Naděje, 2000. ISBN 80-902292-9-8.
- LANGER, J., PTÁČEK, V., DVOŘÁK, K. Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl. [CD-ROM]. Olomouc : PedF UP, 2004.
- POTMĚŠIL, M. a kol. *Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N*. Praha : Fortuna, 2002. ISBN 80-7168-800-2.
- POTMĚŠIL, M. a kol. *Všeobecný slovník českého znakového jazyka O – Ž*. Praha : Fortuna, 2004. ISBN 80-7168-917-3.

13. Seznam obrázků a tabulek

- Obr. 1** Struktura lexikální zásoby australského znakového jazyka (Johnston a Schembri, 2007, s. 158)
- Obr. 2** Základní tvary pasivní ruky v ASL (Lucas a Valli, 2001, s. 3)
- Obr. 3** WASH THE CLOTHES (BSL) (Brennanová, 1992, s. 87)
- Obr. 4** VOTE (VOLIT) (ASL) (Klima a Bellugiová, 1979, s. 25)
- Obr. 5** Rozevření skořápky vejce (Klima a Bellugiová, 1979, s. 17)
- Obr. 6** EGG (Klima a Bellugiová, 1979, s. 17)
- Obr. 7** KOUŘIT (Slánská Bímová a Okrouhlíková, 2008, s. 15)
- Obr. 8** MLÉKO (Slánská Bímová a Okrouhlíková, 2008, s. 15)
- Obr. 9** HAVEN'T SEEN YET (BSL) (Brennanová, 1990, cit. z *Struktura a fungování znakového jazyka. Studijní materiály pro obor CNES*, 2007, s. 220)
- Obr. 10** PRODAVAČKA (Matušková, 2008, s. 11)
- Obr. 11** JÍDELNA (Matušková, 2008, s. 11)
- Obr. 12** HIT, EMPHASIS (BSL) (Brennanová, 1992, s. 89)
- Obr. 13** PAINT (ASL) (Emmoreyová, 2002, s. 16)
- Obr. 14** ABSENCE (Hejlová, 2008, s. 5)
- Obr. 15** Morfologie v BSL (Sutton-Spenceová a Wollová, s. 101)
- Obr. 16** WHY_NOT (ASL) (Baker-Shenková, 1980, s. 113)
- Obr. 17** RECENZE (upravila P. M.) (Nováková a Vysuček, 2007)
- Obr. 18** BEZ^DOMOV → BEZDOMOVEC (vlastní materiál)
- Obr. 19** ŠPERKY/A (Všeobecný slovník českého znakového jazyka O – Ž, Potměšil a kol., 2004, s. 372)
- Obr. 20** HACKSAW (ASL) (Klima a Bellugiová, 1979, s. 241)
- Obr. 21** SANDÁLY/O (Všeobecný slovník českého znakového jazyka O – Ž, Potměšil a kol., 2004, s. 287)
- Obr. 22** VISTEL (BSL) (Brennanová, 1990; cit. z *Struktura a fungování znakového jazyka. Studijní materiály pro obor CNES*, 2007, s. 223)
- Obr. 23** BARBER (BSL) (Brennanová, 1992, s. 39)
- Obr. 24** SPACECRAFT (BSL) (Brien (ed.), 1992, s. 278)
- Obr. 25** TRAMPOLINE (BSL) (Brien (ed.), 1992, s. 444)
- Obr. 26** PĚVALOVAT SE (nemoci spát) (vlastní materiál)
- Obr. 27** NANEBEVSTOUPENÍ (Slovník křesťanských pojmů, Bort a kol., 2000, s. 169)

Obr. 28 EVIDENCE (BSL) (Brien (ed.), 1992, s. 248)

Obr. 29 ČERVEN (Okrouhlíková, 2008, s. 19)

Obr. 30 KVĚTEN (Okrouhlíková, 2008, s. 19)

Obr. 31 RODIČE (vlastní materiál)

Obr. 32 ÚNOR (Okrouhlíková, 2008, s. 69)

Tab. 1 KNIHKUPECTVÍ

Tab. 2 Výsledky analýzy

14. Seznam příloh

Příloha 1 – Excerpovaná kompozita z vybraných slovníků českého znakového jazyka

Příloha 2 – Obrazový materiál k výzkumu fonologických změn

Příloha 3 – Klasifikátorové tvary ruky v ČZJ – pro simultánní kompozita, SASS apod.

Příloha 4 – Materiál k výzkumu fonologických změn na CD

Příloha 1

Slovník křesťanských pojmů pro neslyšící (Bort a kol., 2000)

	TYP	PŘEPIS ZNAKŮ KOMPOZITA DO ČEŠTINY	POZNÁMKY
ADVENT (PŘÍCHOD) (B)	sekv.	SVÍČKA^ČTYŘI VÁLCE _{SASS}	
ALFA (B)	sekv.	ZAČÍNAT^NEKONEČNÝ (BEZ KONCE)	
ALMUŽNA	sekv.	ŽEBRAT^PŘÍSPĚVEK/SPONZORSTVÍ	
AMEN (A)	sekv.	VDĚČNOST^PŘIJMOUT	
AMEN (C, Brno)	sekv.	MOTLITBA^SKLONĚNÁ HLAVA	
ANTIKRIST (A)	sekv.	OSOBA _{KLF} ^PROTI^JEŽÍŠ	
APOŠTOL	sekv.	ZÁKLADNÍ ČÍSLOVKA „12“^NÁSLEDOVAT BOHA	užití číslovky
ARCHA NOEMOVA	sekv.	LOŽ^KVÁDR _{SASS}	
ARCHANDĚL (A, Praha)	sekv.	HLAVNÍ^ANDĚL	
ARCHANDĚL (B, Brno)	sekv.	NEVYŠŠÍ^ANDĚL	
ATEISTA (A)	sekv.	OSOBA _{KLF} ^NEVĚŘIT^BŮH	
ATEISTA (B, Praha)	sekv.	OSOBA _{KLF} ^BEZ (NĚČEHO)^VÍRA/VĚŘIT	
ATEISTA (C, Brno)	sekv.	OSOBA _{KLF} ^BEZ (NĚČEHO)^DŮVĚRA	
BABYLON (A)	sekv.	MĚSTO^JAZYK^CHAOS/ZMATEK	
BABYLON (B)	sekv.	B^MĚSTO	užití prstové abecedy
BAPTISTERIUM (A)	sekv.	TVAR _{KLF} ^KŘEST/KŘTÍT	
BAPTISTERIUM (B)	sekv.	TVAR _{KLF} ^KŘEST/KŘTÍT	
BÁT SE BOHA	sekv.	BÁZEN^CTÍT/VÁŽIT SI	
BESÍDKA (A)	sekv.	B^DĚTI	užití prstové abecedy
BESÍDKA (B)	sekv.	JEŽÍŠ^KNIHA^KURS^DĚTI	
BETLÉM (MĚSTO)	sekv.	B^VESNICE	užití prstové abecedy
BETLÉM (VÁNOČNÍ)	sekv.	B^DOMEČEK	užití prstové abecedy
BEZBOŽNÍK (A)	sekv.	OSOBA _{KLF} ^ODMÍTNOT^BŮH	
BEZBOŽNÍK (B)	sekv.	BEZ (NĚČEHO)^BŮH	
BEZNADĚJE (A)	sekv.	BEZ (NĚČEHO)^RADOST	
BIBLE (A)	sekv.	JEŽÍŠ^KNIHA	
BIBLE (B)	sekv.	B^KVÁDR _{SASS}	užití prstové abecedy
BIBLICKÁ HODINA	sekv.	JEŽÍŠ^KNIHA^KURS	
BLAHOSLAVENSTVÍ (A)	sekv.	OSVOBOZENÍ/OSVOBODIT^SLAVIT^PŘEDNÁŠKA	
BLAHOSLAVENSTVÍ (B)	sekv.	BLAHOBYT^PŘEDNÁŠKA^BŮH DÁVÁ POŽEHNÁNÍ	
BLAHOSLAVENÝ [V]	sekv.	BŮH^DÁVAT POŽEHNÁNÍ	

BLÁZEN (A, člověk blázen)	sekv.	HLAVA^PRÁZDNÝ^OSOBA _{KLF}	
BLÍŽNÍ (A)	sekv.	SKUPINA _{KLF} ^DOHROMADY/SPOLU	
BLÍŽNÍ (C)	sekv.	OSOBA _{KLF} ^BLÍZKO	
BLUD (B, BRNO)	sekv.	FALEŠNÝ^BLOUDIT	
BOHABOJNÝ (B) [V]	sekv.	SÍLA^RESPEKTOVAT	
BOHOSLUŽBA (shromáždění) (B)	sekv.	SETKAT SE^BOHOSLUŽBA	
BOHOSLUŽBA (shromáždění) (C)	sekv.	BOHOSLUŽBA^ŽÍT/ŽIVOT	
BOŽSTVO (nějaký abstraktní bůh) (A, Praha)	sekv.	UMĚLÝ^BŮH	
BOŽSTVO (nějaký abstraktní bůh) (B, Brno)	sekv.	FALEŠNÝ^BŮH	
BOŽSTVO (jeden konkrétní bůžek) (E, Praha, Brno)	sekv.	KÁMEN^ZTVÁRNĚNÉ BOŽSTVO/MODLA^BŮH	
BYTOST (znak pro člověka, ducha nebo zvíře) (A, Praha)	sekv.	ŽÍT/ŽIVOT^PŘÍTOMNOST/SOUČASNOST	
CELIBÁT [V]	sekv.	VZTAH (S ČLOVĚKEM)^ZAMĚŘIT SE^VZTAH (S BOHEM)	
CÍRKEV (A, Praha)	sekv.	KOSTEL^DOHROMADY _{KLF}	
CÍRKEV (B, Brno)	sekv.	CÍRKEV^DOHROMADY _{KLF}	
CÍRKEV (C, Praha)	sekv.	KOSTEL^JEDNA CÍRKEV (MY) _{KLF}	
CÍRKEV (D, Brno)	sekv.	CÍRKEV^JEDNA CÍRKEV (MY) _{KLF}	
ČARODĚJNICTVÍ (A)	sekv.	ČARODĚJNICE^ČAROVAT	
ČELEĎ	sekv.	DĚDIT^RODINA^SKUPINY _{KLF}	
ČISTÉ (A)	sekv.	ČISTÉ^SPRÁVNÝ/PERFEKTNÍ	
ČISTÝ [V]	sekv.	ČISTÝ^CHOVÁNÍ	
DANIEL	sekv.	D^MOTLITBA^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy
DARY DUCHA SVATÉHO, CHARISMA (A, Praha)	sekv.	DUCH^DAR^UVNITŘ	
DARY DUCHA SVATÉHO, CHARISMA (B, Brno)	sekv.	DUCH^DAR^UVNITŘ	
DAVID	sekv.	KRÁL^D	užití prstové abecedy
DĚDICTVÍ, DĚDIC (A, DOSTAT DĚDICTVÍ)	sekv.	DĚDIT^DOSTAT	
DĚDICTVÍ, DĚDIC (B, DÁT DĚDICTVÍ)	sekv.	DĚDIT^DÁT	
DĚDICTVÍ, DĚDIC (C, DOSTAT DĚDICTVÍ)	sekv.	DĚDIT^BUDE^DOSTAT	
DĚDICTVÍ, DĚDIC (D, DÁT DĚDICTVÍ)	sekv.	DĚDIT^BUDE^DÁT	
DÉMON	sekv.	ĎÁBEL/SATAN^MNOHO	
DESÁTEK	sekv.	ZÁKLADNÍ ČÍSLOVKA 10^PROCENTO	užití číslovky
DESATERO	sekv.	ZÁKLADNÍ ČÍSLOVKA 10^ZÁKON	užití číslovky
DESKY ZÁKONA	sekv.	KÁMEN^KVÁDR _{SASS} ^ZÁKON^DESKA _{KLF} DRŽENÍ	
DEUTERONOMIUM (A, Praha)	sekv.	MOJŽÍŠ^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 5^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
DEUTERONOMIUM (B, Brno)	sekv.	MOJŽÍŠ^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 5^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
DIAKONIE	sekv.	D^SLUŽBA/SLOUŽIT	užití prstové abecedy
DOČASNÝ	sekv.	ČAS^OHRANIČENÍ _{KLF}	

DOKONALÝ	sekv.	SPRÁVNÝ/PERFEKTNÍ^DOBRÝ/PERFEKTNÍ (PERFEKTNÍ^DOBRÝ)	
DOMÁCÍ SKUPINKA	sekv.	DŮM^BOHOSLUŽBA^SKUPINA _{KLF}	
DUCH SVATÝ (A, Praha)	sekv.	SVATÝ^DUCH^ON (DUCH) _{KLF}	
DUCH SVATÝ (B, Brno)	sekv.	SVATÝ^DUCH^ON (DUCH) _{KLF}	
DUCHOVNÍ BYTOST (A)	sekv.	DUCH^OSOBA _{KLF}	
DUŠE (A)	sekv.	DUŠE^UVNITŘ (TĚLA) _{KLF}	
DUŠE (B)	sekv.	DUCH^UVNITŘ (HLAVY) _{KLF}	
DŮVĚRA, DŮVĚŘOVAT	sekv.	VĚDĚT^DÁT	
EDEN	sekv.	E^ZAHRAĐA^OBLAST	užití prstové abecedy
EFEZKÝM	sekv.	E^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy
EKUMENA (A, Praha)	sekv.	NÁBOŽENSTVÍ^SKUPINY _{KLF} ^PŘEDÁVAT SI NAVZÁJEM/SDĚLOVAT	
EKUMENA (B, Brno)	sekv.	CÍRKEV^RŮZNÉ^PŘEDÁVAT SI NAVZÁJEM/SDĚLOVAT	
EPIŠTOLA	sekv.	DOPIS^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
EVANGELISTA (B)	sekv.	SVĚDEK/SVĚDČIT^POSEL	
EVANGELIUM (A)	sekv.	DOBRÝ^ZPRÁVA	
EVANGELIUM (B)	sekv.	ZÁKLADNÍ ČÍSLOVKA 4^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
EVANGELIZACE, EVANGELIZOVAT	sekv.	NOVÝ/ZNOVU^ROZDAT	
EXODUS (A, Praha)	sekv.	MOJŽÍŠ^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 2.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
EXODUS (B, Brno)	sekv.	MOJŽÍŠ^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 2.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
FARA [V]	sekv.	FARÁŘ^JEHO^BYT^DŮM	
FARNOST [V]	sekv.	KOSTEL^OBLAST _{KLF} ^LIDÉ (CHODIT NA FARU) _{KLF}	
FILIPSKÝM	sekv.	FILIP^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
GALATSKÝM	sekv.	G^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy
GENERACE	sekv.	DĚDIT^STRUKTURA	
GENESIS (A, Praha)	sekv.	MOJŽÍŠ^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 1.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
GENESIS (B, Brno)	sekv.	MOJŽÍŠ^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 1.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
GOLGOTA	sekv.	KOPEC^KŘÍŽ	
HŇEV BOŽÍ [V]	sekv.	BŮH^POHLED (JEHO)^VIDĚT NERAD	
HOJNOST (A, DUCHOVNÍ HOJNOST, NADBYTEK)	sekv.	RŮST^NADBYTEK^MNOŽSTVÍ	
HOJNOST (B, MATERIÁLNÍ HOJNOST, BOHATSTVÍ)	sekv.	VELMI/DOST^HOJNOST/BOHATÝ	
HORLIVOST, HORLIT	sekv.	TĚŠIT SE^VYTRVALOST	
HOSTIE	sekv.	PŘIJÍMÁNÍ^KULATÝ TVAR _{SASS}	
HŘIVNA [V]	sekv.	PENÍZE^KULATÝ TVAR _{SASS}	

CHARISMATICI [V]	sekv.	SVATÝ^DUCH^PŘIJMOUT^?	
CHARITA	sekv.	CHARITA^POMOC	
CHRÁM (A, chrám jako stavba)	sekv.	KOSTEL^BUDOVA	
CHRÁM (B, lidské tělo jako boží chrám)	sekv.	TĚLO _{KLF} ^KOSTEL	
CHVÁLA, CHVÁLIT	sekv.	CHÁLIT^CHVÁLA/CHVÁLIT	
IKONA	sekv.	MOTLITBA^OBRAZ^OBDÉLNÍK _{SASS}	
INSPIRACE	sekv.	INSPIRACE (OD BOHA)^PSÁT	
IZAJÁŠ	sekv.	IZAJÁŠ(?)^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
IZRAEL (A)	sekv.	IZRAEL^DĚDIT^SKUPINA _{KLF}	
IZRAEL (B)	sekv.	IZRAEL^STÁT (ZEMĚ)	
JAKUB	sekv.	J^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy
JAN	sekv.	JAN^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
JANŮV - PRVNÍ LIST (A)	sekv.	JAN^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 1.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
JANŮV - DRUHÝ LIST (B)	sekv.	JAN^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 2.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
JANŮV - TŘETÍ LIST (C)	sekv.	JAN^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 3.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
JEDNOROZENÝ	sekv.	JEDINÝ^NARODIT SE	
JEREMIJÁŠ	sekv.	JEREMIJÁŠ^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
JERUZALÉM	sekv.	J^IZRAEL^MĚSTO	užití prstové abecedy
JHO [V]	sekv.	ČLOVĚK^ŽIVOT^TĚŽKÝ^TÁHNOUT NA ZÁDECH	
JISTOTA, JISTÝ	sekv.	SRDCE^JISTOTA	
JÓB	sekv.	J^TRPĚLIVOST^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy
JONÁŠ	sekv.	J^RYBA^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy
JOZUE	sekv.	J^JOZUE^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy
JUDA	sekv.	J^D^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy
JUDSKO	sekv.	JUDA^J	užití prstové abecedy
KACÍŘ	sekv.	OSOBA _{KLF} ^NÁBOŽENSTVÍ^PŘIDAT NAVÍC	
KADIDELNICE	sekv.	NÁDOBA TVAR _{SASS} ^KADIDELNICE _{KLF} DRŽENÍ	
KADIDLO [V]	sekv.	KOŘENÍ^VŮNĚ^DÝMAT	
KAMENOVÁNÍ	sekv.	KÁMEN^HÁZET KAMENÍ	
KAPLE	sekv.	KOSTEL^MALÝ	
KAZATEL (A, Praha)	sekv.	HLAVNÍ^UČIT/KÁZAT^OSOBAKLF	
KAZATEL (B, Brno)	sekv.	CÍRKEV^UČIT/KÁZAT^ OSOBAKLF	
KAZATEL (KNIHA)	sekv.	UČIT/KÁZAT^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
KAZATELNA (ŘKC)	sekv.	JÍT (NOHY) _{KLF} ^TVAR KAZATELNY _{SASS} ^STÁT (NAHOŘE) _{KLF}	
KAZATELNA (Prot.)	sekv.	UČIT KÁZAT^KVÁDR _{SASS}	
KÁZEN, KÁZNIT (A)	sekv.	VĚST KE KÁZNI/CVIČIT/PŘESNÝ^OPRAVOVAT	

KÁZEŇ, KÁZNIT (B)	sekv.	VĚST KE KÁZNI/CVIČIT/PŘESNÝ^TREST	
KÁZEŇ, KÁZNIT (C)	sekv.	TREST^OPRAVOVAT	
KÁZEŇ, KÁZNIT (F)	sekv.	VĚST KE KÁZNI/CVIČIT/PŘESNÝ^CHOVÁNÍ	
KLÁŠTER	sekv.	MOTLITBA^DŮM	
KLEKÁTKO	sekv.	KLEČET^KVÁDR _{SASS}	
KNĚŽSTVÍ (A)	sekv.	POVOLÁNÍ^KNĚZ	
KNĚŽSTVÍ (B)	sekv.	JEŽÍŠ^KNĚZ	
KOLOSKÝM	sekv.	K^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
KONEC SVĚTA	sekv.	SVĚT^ZMIZET^ZMIZET	
KONFIRMACE [V]	sekv.	MIMINKO^KŘEST^RŮST^POLOŽIT RUKU Z HLAVY NA HLAVU	
KONVERTITA (B)	sekv.	OSOBA _{KLF} ^ZMĚNIT	
KORINTSKÝM - PRVNÍ LIST (A)	sekv.	K^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 1.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy, číslovky
KORINTSKÝM - DRUHÝ LIST (B)	sekv.	K^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 2.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy, číslovky
KOSTEL	sekv.	KOSTEL^BUDOVA _{KLF}	
KRÁLOVSKÁ - PRVNÍ KNIHA	sekv.	KRÁL^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 1.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
KRÁLOVSKÁ - DRUHÁ KNIHA	sekv.	KRÁL^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 2.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
KRÁLOVSKÉ KNĚŽSTVO [V] (A)	sekv.	KNĚŽ^OBLAST^PRÁCE	
KRÁLOVSKÉ KNĚŽSTVO [V] (B)	sekv.	JEŽÍŠ^KNĚŽ^NÁSLEDOVAT (JEŽÍŠE) _{KLF} ^LIDÉ _{KLF} ^KNĚZ	
KRÁLOVSTVÍ BOŽÍ (nebeské) (A)	sekv.	BŮH^KRÁL^SKUPINA _{KLF} ^JEHO (BOHA)	
KRÁLOVSTVÍ BOŽÍ (nebeské) (B)	sekv.	BŮH^SKUPINA _{KLF}	
KRÁLOVSTVÍ BOŽÍ (nebeské) (C)	sekv.	BŮH^KRÁL^JEHO (BOHA)	
KRISTUS, MESIÁŠ (A) (Mesiáš)	sekv.	SLIB^PŘIJÍT	
KRISTUS, MESIÁŠ (B) (Ježíš)	sekv.	JEŽÍŠ^KRÁL	
KROPENKA	sekv.	VODA^TVAR NÁDOBY _{SASS}	
KŘEST, KŘTÍT (A)	sekv.	MOTLITBA^KŘEST/KŘTÍT	
KŘESŤAN (Prot.)	sekv.	NÁSLEDOVAT BOHA^JEŽÍŠ	
KŘESŤAN (já jsem křesťan)	sekv.	JÁ SÁM _{KLF} ^NÁSLEDOVAT BOHA	
KŘESŤANSTVÍ (A) (Prot.)	sekv.	JEŽÍŠ^NÁSLEDOVAT BOHA^ŽÍT/ŽIVOT	
KŘESŤANSTVÍ (B) (ŘKC)	sekv.	KŘEST/KŘTÍT^VÍRA/VĚRIT^ŽÍT/ŽIVOT	
KŘÍŽOVÁ CESTA (A)	sekv.	KŘÍŽ^CESTA	
KŘÍŽOVÁ CESTA (B)	sekv.	OBRAZ^VÝSTAVA^JEŽÍŠ^AŽ^ZEMŘÍT	
KŘTITELNICE	sekv.	KŘEST/KŘTÍT^TVAR NÁDOBY _{SASS}	
LETNICE – SVATODUŠNÍ SVÁTKY (A, Praha)	sekv.	DEN^SVATÝ^DUCH^PŘIBLIŽOVAT K SOBĚ	

LETNICE – SVATODUŠNÍ SVÁTKY (B, Brno)	sekv.	DEN^SVATÝ^DUCH^PŘIBLIŽOVAT K SOBĚ	
LETNICE – SVATODUŠNÍ SVÁTKY (C)	sekv.	SVÁTEK^DUCH^PŘIBLIŽOVAT K SOBĚ	
LETNIČNÍ [V]	sekv.	CÍRKEV^?	
LÉTO MILOSTIVÉ (A, Praha)	sekv.	ROK^MILOST/OMILOSTNIT	
LÉTO MILOSTIVÉ (B, Brno)	sekv.	ROK/MILOST	
LÉTO ODPUŠTĚNÍ	sekv.	ROK^ODPUŠTĚNÍ	
LEVITICUS (A, Praha)	sekv.	MOJŽÍŠ^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 3.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
LEVITICUS (B, Brno)	sekv.	MOJŽÍŠ^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 3.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
LITERA	sekv.	JEHO (BOHA)^NAPSANÝ TEXT/KNIHA _{KLF} ^TEXT NA LISTU _{KLF}	
LITURGIE [V]	sekv.	MODLITBA^ÚČAST^UVNITŘ	
LOS (losování)	sekv.	LOS/LOSOVÁNÍ^UKÁZAT MI	
LUCIFER (A, Praha)	sekv.	L^ANDĚL	užití prstové abecedy
LUCIFER (B, Brno)	sekv.	L^ANDĚL	užití prstové abecedy
LUKÁŠ	sekv.	LUKÁŠ^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
MADONA	sekv.	SOCHA^MAMINKA^MIMINKO^JEŽÍŠ	
MALOMOCENSTVÍ	sekv.	NEMOC^BÍLÝ^LOUPE SE KŮŽE	
MANA	sekv.	CHLÉB^KULATÝ TVAR _{SASS} ^PADAT Z NEBE	
MAREK (A)	sekv.	M^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy
MARIE (A)	sekv.	MATKA^MARIE	
MATOUŠ (A)	sekv.	MATOUŠ^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
MILOSRDENSTVÍ, MILOSRDNÝ	sekv.	OBĚTAVÝ^SLITOVÁNÍ^POMOC	
MILOST (C, Praha)	sekv.	MILOST/OMILOSTNIT^ODPUSTIT	
MILOST (D, Brno)	sekv.	MILOST^ODPUSTIT	
MISIONÁŘ (A)	sekv.	VYSLANEC^OSOBA _{KLF} ^POSEL	
MISIONÁŘ (B)	sekv.	VYSLANEC^OSOBA _{KLF}	
MLÁDEŽ	sekv.	MLADÝ^VŠECHNO/DOHROMADY _{KLF}	
MODLA (A)	sekv.	UMĚLÝ^BŮH	
MODLA (B, socha modly)	sekv.	UMĚLÝ^SOCHA^BŮH	
MODLÁŘ (A) [V]	sekv.	OSOBA _{KLF} ^MODLIT SE^UMĚLÝ^BŮH _{KLF}	
MODLÁŘ (B) [V]	sekv.	BŮH^BÝT K NĚMU OBRÁCEN^ODVRÁTIT SE^MODLIT SE	
MOTLITBA, MODLIT SE (B, mluvit k bohu a naslouchat mu)	sekv.	MODLIT SE^DIALOG S BOHEM	
MODLITEBNA (A)	sekv.	MODLIT SE^MÍSTO/OBDÉLNÍK _{SASS}	
MODLITEBNA (B)	sekv.	BOHOSLUŽBA/MODLIT SE/UCTÍVAT^MÍSTO/OBDÉLNÍK _{SASS}	

MODLITEBNÍ CHVÍLE	sekv.	MOTLITBA^ČAS	
MUČEDNÍK	sekv.	MUČEDNÍK^ZEMŘÍT	
NAHÝ, NAHOTA	sekv.	OBNAŽENÝ^VIDĚT^SKRZ	
NANEBEVZETÍ	sekv.	BŮH^VZÍT	
NAPLNIT SE	sekv.	PLNÝ^PRAVDA	
NAPOMÍNAT (A)	sekv.	UPOZORNIT^POMOC VÍCE LIDEM	
NAPOMÍNAT (B)	sekv.	UPOZORNIT^POMOC VÍCE LIDEM	
NAPOMÍNAT (C, Brno)	sekv.	NAPOMÍNAT^NAPOMÍNAT	
NÁROD (pronárod)	sekv.	NÁROD^VZDÁLENÝ	
NÁSLEDOVAT	sekv.	NÁSLEDOVAT (NĚKOHO) _{KLF} ^NÁSLEDOVAT (NAPODOBOVAT)	
NEJVYŠŠÍ	sekv.	BŮH^SVRCHOVANÝ/NEJLEPŠÍ/NEJVYŠŠÍ	
NEVĚŘÍCÍ (A)	sekv.	OSOBA _{KLF} ^JEŠTĚ NE^VÍRA/VĚŘIT	
NOVIC, NOVICKA [V]	sekv.	OSOBA _{KLF} ^NASTOUPIT^PŘÍPRAVA	
NOVÝ ZÁKON	sekv.	NOVÝ^ZÁKON	
NUMERI (A, Praha)	sekv.	MOJŽÍŠ^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 4.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
NUMERI (B, Brno)	sekv.	MOJŽÍŠ^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 4.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
OBĚŤ, OBĚTOVAT (A)	sekv.	ZVÍŘE^ZEMŘÍT^OBĚTOVAT	
OBĚŤ, OBĚTOVAT (B)	sekv.	OBĚTOVAT SE^OBĚTOVAT	
OBLAK	sekv.	BŮH^OBLAK	
OBNOVIT, OBNOVA	sekv.	NOVÝ/ZNOVU^ZMĚNIT	
OBRÁCENÍ, OBRÁTIT SE (A)	sekv.	OBRÁTIT SE^CESTA K BOHU	
OBRÁCENÍ, OBRÁTIT SE (B)	sekv.	KÁT SE^ZMĚNIT^CESTA K BOHU	
OBŘADY (A) [V]	sekv.	OSLAVA^ZÁKLADNÍ ČÍSLOVKA 7^PRAVIDLO	užití číslovky
OBŘADY (B) [V]	sekv.	KOSTEL^VEJÍT^OSLAVA	
OBŘÍZKA, OBŘEZAT	sekv.	OBŘEZAT^POHLAVÍ	
OČEKÁVAT	sekv.	TĚŠIT SE^OČEKÁVAT	
OČIŠŤOVÁNÍ	sekv.	ČISTĚ^OPRAVOVAT	
ODMĚNA, ODMĚNOVAT (A)	sekv.	OD (BOHA)^ODMĚNA	
ODSOUDIT	sekv.	SOUD^ODMÍTNOUT	
OHAVNOST (B)	sekv.	OŠKLIVÝ^OHAVNÝ	
OMEGA	sekv.	CÍL^KONEC	
ORDINACE, ORDINOVAT (A)	sekv.	VYBRAT^POMAZAT/USTANOVIT PRO FUNKCI	
OSLAVIT (A) [V]	sekv.	BŮH MI UKAZUJE^ROZŠÍŘIT DO SVĚTA	
OSLAVIT (B) [V]	sekv.	MODLIT SE^ROZŠÍŘIT K SOBĚ	
OS LAVIT (C) [V]	sekv.	ROZŠÍŘIT^UKAZOVAT	

OSLAVIT (D) [V]	sekv.	OSLAVIT^POTLESK	
OSPRAVEDLNIT [V]	sekv.	RUCE^SPOJIT^VZTAH (S BOHEM)	
OSTATKY (A, Praha)	sekv.	SVATÝ^KOST^ZBYTEK	
OSTATKY (B, Brno)	sekv.	SVATÝ^KOST^ZBYTEK	
OSVÍTIT NĚKOHO (B, být osvěcen)	sekv.	OSVÍTIT (NĚKOHO)^POCHOPIT	
OVOCE DUCHA SVATÉHO	sekv.	DUCH^UVNITŘ^UKÁZAT	
PÁN (B) [V]	sekv.	JEŽÍŠ^HLAVNÍ	
PANNA, PANENSTVÍ – PANIC, PANICTVÍ (B)	sekv.	ŽENA^JEŠTĚ NE^SEX	
PANNA, PANENSTVÍ – PANIC, PANICTVÍ (C)	sekv.	MUŽ^JEŠTĚ NE^SEX	
PARALIPOMENON – PRVNÍ KNIHA (A)	sekv.	ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 1.^PRAVIDLO/PROGRAM^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
PARALIPOMENON – DRUHÁ KNIHA (B)	sekv.	ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 2.^PRAVIDLO/PROGRAM^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
PASTOR	sekv.	STARAT SE^OSOBA _{KLF}	
PASTORACE [V]	sekv.	STARAT SE^PRACOVAT	
PASTÝŘ	sekv.	MUŽ^OVCE^PÁST	
PAŠIJE [V]	sekv.	P^VYDAT ZE SEBE/PŘÍBEH^JEŽÍŠ^ZATKNOUT^AŽ^SMRT^KŘÍŽ	užití prstové abecedy
PÉČE, PEČOVAT (A)	sekv.	STARAT SE^CHRÁNIT/OCHRANA	
PÉČE, PEČOVAT (B)	sekv.	STARAT SE^PEČOVAT	
PEČETĚ	sekv.	ON^REZERVOVÁNO/ZADÁNO	
PEKLO	sekv.	OHEŇ^DOLE	
PETRŮV - PRVNÍ LIST	sekv.	PETR^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 1.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
PETRŮV - DRUHÝ LIST	sekv.	PETR^ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 2.^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
PÍSEŇ PÍSNÍ	sekv.	LÁSKA^PÍSEŇ/ZPÍVAT^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
PÍSMO, PÍSMO SVATÉ (A, Praha)	sekv.	SVATÝ^SLOVO^KNIHA	
PÍSMO, PÍSMO SVATÉ (B, Brno)	sekv.	SVATÝ^SLOVO^KNIHA	
PLÁČ JEREMJÁŠŮV	sekv.	PLAKAT/PLÁČ^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
PLEVA [V]	sekv.	OBILÍ^ÚZKÝKLF^KLASYKLF^TO^SPADNOUT NA ZEM^SEBRAT^PRYČ^LEŽET^TO^ZAPÁLIT	
PLNOST (B)	sekv.	NAPROSTO DOKONALÝ^PLNÝ	
PODDANOST (podřizovat se)	sekv.	OCHOTNÝ^POSLOUCHAT	
PODOBNOST	sekv.	ŽÍT/ŽIVOT^PODOBNÝ^VYPRÁVĚT	
POHORŠENÍ, POHORŠIT (někoho) (C)	sekv.	URAZIT NĚKOHO^MÍT VZTEK	
POHORŠIT SE (nad někým, něčím) (B)	sekv.	URAZIT SE^MÍT VZTEK	
POKÁNÍ, KÁT SE (B)	sekv.	POKÁNÍ^KÁT SE^ZMĚNA	

POKÁNÍ, KÁT SE (C)	sekv.	BRÁNIT SE^ZMĚNA	
POKORA (A)	sekv.	POKORA/POKORNÝ^ZAPŘÍT SE _(Brno POKORA)	
POKRYTECTVÍ, POKRYTEC (A, Praha a Brno)	sekv.	ŽÍT/ŽIVOT^POKRYTECTVÍ	
POKRYTECTVÍ, POKRYTEC (B, Praha a Brno)	sekv.	DVOJÍ/OBOJETNÝ/NEUPŘÍMNÝ^TVÁŘ	
POKRYTECTVÍ, POKRYTEC (C, Brno)	sekv.	FALEŠNÝ^ŽÍT/ŽIVOT	
POPEL	sekv.	POPEL/ŠEDIVÝ^SYPAT NA HLAVU _{KLF}	
POSILNIT (A)	sekv.	DÁVAT^MOC	
POSILNIT (B)	sekv.	POTĚŠOVAT/POSILOVAT^POVZBUZOVAT	
POSLUŠNOST, POSLOUCHAT	sekv.	ZAPŘÍT SE _(Brno POKORA) ^POSLOUCHAT	
POSTIT SE, PŮST (A)	sekv.	JÍDLO/JÍST^BRÁNIT SE	
POSVÁTNÝ (A) [V]	sekv.	UKÁZAT^TO^SVATÝ	
POSVĚCENÍ, SVĚCENÍ (A, Praha)	sekv.	SVATÝ^KROPIT KROPÁČEM _{KLF}	
POSVĚCENÍ, SVĚCENÍ (B, Brno)	sekv.	SVATÝ^KROPIT KROPÁČEM _{KLF}	
POSVĚCENÝ, POSVĚTIT (C, Praha)	sekv.	POSVĚTIT^SVATÝ	
POSVĚCENÝ, POSVĚTIT (D, Brno)	sekv.	POSVĚTIT^SVATÝ	
POSVĚCENÝ, POSVĚTIT (E, Praha)	sekv.	ZMĚNIT^SVATÝ	
POSVĚCENÝ, POSVĚTIT (F, Brno)	sekv.	ZMĚNIT^SVATÝ	
POSVĚCENÝ, POSVĚTIT (G, Brno)	sekv.	ODDĚLIT^SVATÝ	
POTĚŠIT, POTĚŠENÍ	sekv.	VĚNOVAT (JEDNOMU ČLOVĚKU)^RADOST	
POTOPA	sekv.	VODA^STOUPÁ	
POTŘEBNÝ	sekv.	POTŘEBOVAT^POMOC	
POUČIT (A, poučit jednoho člověka)	sekv.	UČIT/UKÁZAT^VYSVĚTLIT	
POUČIT (B, poučit více lidí)	sekv.	JÁ VÁS UČÍM^VYSVĚTLIT	
POUČIT (C, Bůh mě poučuje)	sekv.	BŮH MĚ UČÍ^VYSVĚTLIT	
POVZBUZENÍ, POVZBUZOVAT (A)	sekv.	DÁVAT^ODVAHA	
PRAOTEC (PATRIARCHA)	sekv.	ŽID^OTEC^DÁVNO/DĚJINY/MINULOST	
PRAVOSLAVÍ [V]	sekv.	?^TVAR ČEPICE _{SASS} ^VOUSY^TRADICE^ZVYK^JEJICH	
PRAVOSLAVNÍ	sekv.	VOUSY^NÁBOŽENSTVÍ	
PROBUZENÍ (duchovní) (A) [V]	sekv.	BUDIT^ZMĚNA^ORBÁTIT SE K BOHU	
PROBUZENÍ (duchovní) (B) [V]	sekv.	ZKOUŠKA^PŘEKVAPENÍ	
PROCESÍ	sekv.	TVAR MONSTRANCE _{SASS} ^LIDÉ _{KLF}	
PROROCTVÍ (A)	sekv.	PŘIJMOUT ROZUMEM^DÁT/POSLAT	
PROROCTVÍ (B)	sekv.	PŘIJMOUT SRDCEM^DÁT/POSLAT^BUDE	
PROROCTVÍ (C)	sekv.	VYPRÁVĚT^BUDE	
PROROCTVÍ (D)	sekv.	PŘIJMOUT SRDCEM^VYPRÁVĚT^BUDE	
PROSTŘEDNÍK	sekv.	OSOBA _{KLF} ^PROSTŘEDNÍK^PŘIMLOUVAT SE U BOHA	

PRVOTNÍ HŘÍCH (A)	sekv.	ČLOVĚK^PÁD	
PRVOTNÍ HŘÍCH (B)	sekv.	PRVNÍ^ODPÍRAT/BOUŘIT SE (PROTI BOHU)	užití číslovky
PRVOTNÍ HŘÍCH (C, Brno)	sekv.	PRVNÍ^HŘÍCH/HŘÍŠNÝ	užití číslovky
PRVOTNÍ HŘÍCH (D, Praha)	sekv.	PRVNÍ^HŘÍCH/HŘÍŠNÝ	užití číslovky
PŘEDURČIT [V]	sekv.	PŘED^BŮH^VĚDET^PŘIPRAVIT	
PŘESTOUPENÍ, PŘESTOUPIT (B)	sekv.	ZÁKON^ODPÍRAT/BOUŘIT SE (PROTI BOHU)	
PŘÍCHOD PÁNĚ (přijít)	sekv.	JEŽÍŠ^PŘIJÍT	
PŘÍCHOZÍ (HOST) (A) [V]	sekv.	CIZÍ^MIMO	
PŘÍCHOZÍ (HOST) (B) [V]	sekv.	CIZÍ^PŘIJÍT	
PŘIMLOUVAT SE, PŘIMLUVCE	sekv.	OCHRÁNIT/OCHRANA^PŘIMLOUVAT SE	
PŘIPRAVENOST, BÝT PŘIPRAVEN (A)	sekv.	DŘÍV^PŘIPRAVIT	
PŘIPRAVENOST, BÝT PŘIPRAVEN (B)	sekv.	DŘÍV/NAPŘED^PŘIPRAVIT	
PŘIROZENOST	sekv.	PŘIROZENOST^CHOVÁNÍ	
PŘÍSLOVÍ (A)	sekv.	PŘEMÝŠLET^DŮLEŽITÉ^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
PŘÍSLOVÍ (B)	sekv.	PŘEMÝŠLET^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
PŮLNOČNÍ MŠE (A, Praha)	sekv.	PŮL^NOC^MŠE	
PŮLNOČNÍ MŠE (B, Brno)	sekv.	PŮL^NOC^MŠE	
PŮLNOČNÍ MŠE (C, Praha)	sekv.	PŮLNOC^MŠE	
PŮLNOČNÍ MŠE (D, Brno)	sekv.	PŮLNOC^MŠE	
RÁJ (A) [V]	sekv.	PŘÍRODA^SPRÁVNÝ^PLOCHA	
RÁNA (B)	sekv.	CHYBA/VINA/RÁNA^TREST	
REFORMACE [V]	sekv.	ČAS^OBDOBÍ^BOJOVAT^ZMĚNA^NÁSLEDOVAT _{KLF} ^KNIH A^JEŽÍŠ	
ROZSÉVAT	sekv.	SEMENO^ROZSÉVAT	
ŘÍMANŮM	sekv.	ŘÍM^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
SAKRISTIE [V]	sekv.	MÍSTNOST^KNĚZ^JEHO^PŘIPRAVOVAT	
SAMUELOVA - PRVNÍ KNIHA	sekv.	ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 1.^S^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
SAMUELOVA - DRUHÁ KNIHA	sekv.	ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 2.^S^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití číslovky
SBÍRKA (A)	sekv.	KULATÝ _{KLF} ^SBÍRKA	
SBÍRKA (B)	sekv.	ROZDAT^SBÍRKA	
SBOR	sekv.	KOSTEL^SKUPINA _{KLF}	
SDÍLENÍ SE	sekv.	DOHROMADY/SPOLU _{KLF} ^PŘEDÁVAT SI NAVZÁJEM/SDĚLOVAT	
SEKTÁŘ	sekv.	VYMYSLIT SI^OSOBA _{KLF}	
SEKTA	sekv.	VYMYSLIT SI^SKUPINA _{KLF}	
SCHRÁNA [V]	sekv.	ZLATO^ODBĚLNÍK _{SASS} ^VÁLEC _{SASS} ^ANDEĚL^SEDEŤ	

		NAPROTI SOBĚ _{KLF} ^ OSOBA ^ OSOBA _{KLF} ^ NĚST NA RAMENI _{KLF} ^ ULOŽIT	
SKUTKY APOŠTOLSKÉ	sekv.	PRACOVAT ^ ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
SLÁVA BOŽÍ	sekv.	BŮH ^ ZÁŘIT	
SLOVO BOŽÍ (A)	sekv.	BŮH ^ MLUVIT / ŘÍKAT ^ SLOVO _{KLF}	
SLOVO BOŽÍ (B)	sekv.	BŮH ^ SLOVO _{KLF}	
SLUŽBA, SLOUŽIT (A)	sekv.	SLUŽBA / SLOUŽIT ^ VĚNOVAT (JEDNOMU ČLOVĚKU)	
SLUŽBA, SLOUŽIT (B)	sekv.	SLUŽBA / SLOUŽIT ^ VĚNOVAT (VÍCE LIDEM)	
SLUŽEBNÍK	sekv.	OSOBA _{KLF} ^ SLUŽBA / SLOUŽIT ^ VĚNOVAT (JEDNOMU ČLOVĚKU)	
SMILOVÁNÍ, SMILOVAT SE (B)	sekv.	OBĚTAVÝ ^ ŠLECHETNOST	
SMILOVÁNÍ, SMILOVAT SE (C)	sekv.	ŠLECHETNOST ^ POMOC	
SMÍŘIT SE, SMÍR (D, Brno)	sekv.	BÝT SMÍŘEN S BOHEM / SMÍR ^ POKOJ / KLID	
SOBEC, SOBECTVÍ (B)	sekv.	SOBECKÝ ^ CHOvat SE SOBECKÝ	
SOUCIT (A, Praha)	sekv.	CHUDÁK ^ SPOJENÍ	
SOUCIT (B, Brno)	sekv.	POCIT ^ SPOJENÍ	
SOUDCŮ	sekv.	SOUD ^ ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
SOUDIT, SOUD (A)	sekv.	SOUD ^ TREST	
SOUDIT, SOUD (B)	sekv.	SOUD ^ ZABÍT	
SOUDIT, SOUD (C)	sekv.	SOUD ^ KLEPNOUT SOUDCOVSKOU PALIČKOU	
SPASITEL (A)	sekv.	BŮH ^ ON _{KLF} ^ SPASENÍ / SPASIT / ZÁCHRANA	
SPASITEL (B)	sekv.	JEŽÍŠ ^ ON _{KLF} ^ SPASENÍ / SPASIT / ZÁCHRANA	
SPASITEL (C)	sekv.	ON _{KLF} ^ SPASENÍ / SPASIT / ZÁCHRANA	
SPOLEČENSTVÍ	sekv.	SPOLEČENSTVÍ / OBECENSTVÍ ^ SKUPINA _{KLF} ^ DOHROMADY / SPOLU	
STAN SETKÁVÁNÍ (SMLOUVY) (A)	sekv.	STAN ^ SMLOUVA S BOHEM	
STAN SETKÁVÁNÍ (SMLOUVY) (B)	sekv.	STAN ^ SMLOUVA S BOHEM ^ BOHOSLUŽBA	
STARŠÍ (A)	sekv.	HLAVNÍ ^ VĚST / VEDOUCÍ	
STARŠÍ (B)	sekv.	HLAVNÍ ^ VĚST / VEDOUCÍ ^ SKUPINA _{KLF}	
STARÝ ZÁKON	sekv.	STARÝ ^ ZÁKON	
STVOŘENÍ, STVOŘIT (A, stvořit)	sekv.	PRACOVAT ^ VYTVOŘIT	
STVOŘENÍ, STVOŘIT (D, proces stvoření)	sekv.	VYTVÁŘET ^ VYTVÁŘET ^ KULATÝ _{SASS}	
STVOŘENÍ, STVOŘIT (E, všechno stvoření, to, co bůh stvořil)	sekv.	SVĚT ^ KULATÝ _{SASS}	
SVATOREČENÍ (A, Praha)	sekv.	SVATÝ ^ DÁT	
SVATOREČENÍ (B, Brno)	sekv.	SVATÝ ^ DÁT	

SVÁTOST (A) [V]	sekv.	ZÁKLADNÍ ČÍSLOVKA 7^SVATÝ^UVNITŘ	užití číslovky
SVATOSTÁNEK [V]	sekv.	DŮM^DVEŘE^UVNITŘ^KULATÝ TVAR _{SASS} ^SNÍST^ULOŽENÝ^VEDLE^ČERVENÝ^SVĚTLO	
SVATOZÁŘ (A, Praha)	sekv.	SVATÝ^KRUHOVÝ TVAR _{SASS}	
SVATOZÁŘ (B, Brno)	sekv.	SVATÝ^KRUHOVÝ TVAR _{SASS}	
SVATYNĚ SVATÝCH [V]	sekv.	MODLIT SE^DŮM^VEJÍT^ZÁVĚS^MÍSTNOST/OBDÉLNÍK _{SASS} ^SVATÝ	
SVĚCENÁ VODA (A, Praha)	sekv.	SVATÝ^VODA	
SVĚCENÁ VODA (B, Brno)	sekv.	SVATÝ^VODA	
SVĚCENÍ (jáhenské, kněžské, biskupské) [V]	sekv.	MUŽ^TEN^VYBRAT _{KLF} ^POLOŽIT RUKU Z HLAVY NA HLAVU^SLOUŽIT	
SVĚDECTVÍ, SVĚDČIT	sekv.	SVĚDEK/SVĚDČIT^VYPRÁVĚT	
SVĚT, SVĚTSKÝ (B)	sekv.	ČLOVĚK^DOHROMADY _{KLF}	
SVĚTEC, SVĚTICE [V]	sekv.	TEN^MUŽ^ZEMŘÍT^UCTÍVAT^TEN^SVATÝ	
SYN ČLOVĚKA [V]	sekv.	ČLOVĚK^OSOBA _{KLF} ^JEHO^SYN	
SYNOVSTVÍ (A)	sekv.	JÁ _{KLF} ^JEHO (BOHA)^DĚTI	
SYNOVSTVÍ (B)	sekv.	SIROTEK^VZÍT/ADOPTOVAT	
TAJEMSTVÍ (B, Brno)	sekv.	TAJEMSTVÍ^TAJEMSTVÍ _(SCHOVAT)	
TĚLO KRISTOVO [V]	sekv.	ČLOVĚK^LIDÉ _{KLF} ^TĚLO^VZTAH^JEŽÍŠ^HLAVA _{KLF}	
TESALONICKÝM - PRVNÍ LIST	sekv.	ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 1.^T^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy, číslovky
TESALONICKÝM - DRUHÝ LIST	sekv.	ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 2.^T^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy, číslovky
TIMOTEOVI – PRVNÍ LIST	sekv.	ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 1.^T^ZÁSTUPCE^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy, číslovky
TIMOTEOVI – DRUHÝ LIST	sekv.	ŘADOVÁ ČÍSLOVKA 2.^T^ZÁSTUPCE^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy, číslovky
TITOVÍ	sekv.	T^MENŠÍ^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	užití prstové abecedy
TOUHA, ŽÁDOST (A)	sekv.	VÁŠEŇ^SEXUÁLNÍ TOUHA	
TOUHA, ŽÁDOST (B)	sekv.	VÁŠEŇ^ZÁVIDÍ	
TOUHA, ŽÁDOST (C)	sekv.	VÁŠEŇ^ŽÁDAT (STÁLE, NALÉHAVĚ)	
TRADICE (A)	sekv.	KULTURA^TRADICE/ZVÝK^DĚDIT	
TRNOVÁ KORUNA	sekv.	TRN^PLÉST KOLEM ČELA _{KLF} ^NASADIT NA HLAVU _{KLF}	
UCTÍVAT (A)	sekv.	BOHOSLUŽBA/MODLIT SE/UCTÍVAT^ČEST/ÚCTA^VDĚČNOST	
UČEDNICTVÍ	sekv.	UČIT^OPRAVOVAT^ŽÍT/ŽIVOT^VZOR^JEŽÍŠ	

UČEDNÍK (B)	sekv.	UČEŇ^NÁSLEDOVAT (NĚKOHO)^JEŽÍŠ	
UČENÍ	sekv.	U^DOHROMADY^ČLÁNEK	užití prstové abecedy
UKŘÍŽOVAT	sekv.	ZATLOUCI HŘEB _{KLF} ^VISET NA KŘÍŽI _{KLF}	
ÚTĚCHA, UTĚŠIT	sekv.	VĚNOVAT (JEDNOMU ČLOVĚKU)^UKLIDNIT	
UZDRAVENÍ, UZDRAVIT (A, uzdravit jako lékař)	sekv.	LÉČIT/SPRAVIT^ZDRAVÍ	
UZDRAVENÍ, UZDRAVIT (B, zachránit před nemocí, smrtí – přinést zdraví)	sekv.	ZACHRÁNIT^ZDRAVÍ	
UZDRAVENÍ, UZDRAVIT (C)	sekv.	OKAMŽIK^ZDRAVÍ	
VDĚČNOST, VDĚČNÝ (A)	sekv.	VDĚČNOST^VDĚČNOST (ČLOVĚKU)	
VDĚČNOST, VDĚČNÝ (B)	sekv.	VDĚČNÝ (BOHU)^VDĚČNOST (BOHU)	
VEČEŘE PÁNĚ (A)	sekv.	JEŽÍŠ^VEČER^VEČEŘE	
VEČEŘE PÁNĚ (B)	sekv.	JEŽÍŠ^JEHO (BOHA)^VEČER^VEČEŘE	
VĚČNOST, VĚČNÝ (A)	sekv.	DALŠÍ^ŽÍT/ŽIVOT^NEKONEČNOST	
VELEBIT, OSLAVOVAT [V]	sekv.	MODLIT SE^OSLAVOVAT	
VELIKONOCE (A)	sekv.	VESELE^OSVOBOZENÍ	
VIDĚNÍ (zjevení) (A)	sekv.	DO MNE (OD BOHA)^ZJEVENÍ	
VINA, PROVINIT SE (C)	sekv.	CHYBA/VINA/RÁNA^DŮVOD/PŘÍČINA	
VÍRA, VĚŘÍCÍ (A)	sekv.	VĚDET^JISTÝ	
VÍRA, VĚŘÍCÍ (B)	sekv.	VĚDĚT^DÁT	
VLAŽNOST	sekv.	VĚDĚT^KOLÍSAT	
VŠEMOHOUCÍ	sekv.	VŠECHNO/DOHROMADY^MŮŽEVŠECHNO^MOC	
VŠEVĚDOUCÍ	sekv.	VĚDĚT^VŠECHNO 100%	
VŠUDYPŘÍTOMNÝ	sekv.	VŠUDE^PŘÍTOMNOST	KALK
VŮLE BOŽÍ (A)	sekv.	JEHO (BOHA)^CHTÍT	
VŮLE BOŽÍ (B)	sekv.	JEHO (BOHA)^VŮLE	
VÝKLAD, VYKLÁDAT (A)	sekv.	PŘELOŽIT^VÝZNAM	
VÝKLAD, VYKLÁDAT (B)	sekv.	PŘELOŽIT^VÝZNAM^VYSVĚTLIT	
VYSLYŠET (B)	sekv.	SLYŠET^NOVÝ	
VYSVOBODIT (A)	sekv.	VYSVOBODIT^POMOC	
VYTRŽENÍ CÍRKVE (B)	sekv.	KOSTEL^SKUPINA _{KLF} ^VYTRŽENÍ	
VYTRŽENÍ CÍRKVE (C)	sekv.	KOSTEL^SKUPINA _{KLF} ^VYTRŽENÍ	
VYTRŽENÍ MYSLI (DUCHA) [V]	sekv.	PŘEKVAPENÍ^VZTAH (S BOHEM)	
VYVOLIT, VYVOLENÝ	sekv.	VYBRAT^ODDĚLIT	
VYZNÁNÍ VÍRY	sekv.	VÍRA/VĚŘIT^PRAVIDLO^LIST PAPÍRU _{KLF}	
VZDĚLÁVAT (A)	sekv.	RŮST^POVZBUZOVAT^MOC^VZDĚLÁVAT	
VZDĚLÁVAT (B)	sekv.	MOC^VZDĚLÁVAT	

VZKLÁDAT RUCE (A)	sekv.	VZKLÁDAT RUCE^ŽEHNAT	
VZKLÁDAT RUCE (C)	sekv.	VZKLÁDAT RUCE^ZDRAVÍ	
ZÁKONÍK (A) [V]	sekv.	OSOBA _{KLF} ^ZÁKON^UMĚT^CELÝ	
ZÁKONÍK (B) [V]	sekv.	ZÁKON^CELÝ^UČIT	
ZAPÍRAT, ZAPŘÍT	sekv.	NEZNAT^ZAVRŽENÍ	
ZATVRDIT (A)	sekv.	SRDCE^BŮH^BŮH SE MĚ DOTÝKÁ^ZMĚNIT^TVRDÝ	
ZATVRDIT (B)	sekv.	SRDCE^ZMĚNIT^TVRDÝ	
ZATVRDIT (C)	sekv.	SRDCE^BŮH^BŮH SE DOTÝKÁ^TVRDÝ	
ZATVRZELOST, ZATVRDIT SE	sekv.	SRDCE^TVRDÝ	
ZBOŽNÝ, ZBOŽNOST (A) [V]	sekv.	PŘIJÍMAT^SVATÝ	
ZBOŽNÝ, ZBOŽNOST (B) [V]	sekv.	PRÁCE^SVATÝ	
ZDRŽENLIVOST [V]	sekv.	VLASTNÍ^ŘÍDIT	
ZJEVENÍ JANOVO	sekv.	POSLEDNÍ^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
ZKUSIT, ZKOUMAT, ROZSUZOVAT (B)	sekv.	HLAVA^ROZMYSLET^VÁHAT	
ZKUSIT, ZKOUMAT, ROZSUZOVAT (C)	sekv.	HLAVA^ROZMYSLET^VÁHAT MEZI DVĚMA MOŽNOSTMI	
ZLOŘEČENÍ (B)	sekv.	KRUTÝ/HRUBÝ^TREST	
ZNAMENÍ (A)	sekv.	ZNAMENÍ^DŮLEŽITÉ	
ZNOVUZROZENÍ, ZNOVU SE NARODIT	sekv.	NOVÝ/ZNOVU^NARODIT SE	
ZPOVĚĎ (A, Praha)	sekv.	HŘÍCH/HŘÍŠNÝ^ZPOVĚĎ (ŘÍCT)	
ZPOVĚĎ (B, Brno)	sekv.	HŘÍCH, HŘÍŠNÝ^ZPOVĚĎ (ŘÍCT)	
ZPOVĚDNICE [V]	sekv.	DŮM^UVNITŘ^MRÍŽ^ŘÍKAT/ZPOVÍDAT SE	
ZPOVĚDNÍK [V]	sekv.	OSOBA _{KLF} ^KNĚZ^NASLOUCHAT	
ZTIŠENÍ	sekv.	POKOJ/KLID^ČAS	
ZVĚST, ZVĚSTOVAT, HLÁSAT (B, zvěstovat mnoha lidem)	sekv.	BÝT POVĚŘEN (BOHEM)^PROHLÁSIT	
ZVĚST, ZVĚSTOVAT, HLÁSAT (C, zvěstovat jednomu nebo dvěma lidem)	sekv.	BÝT POVĚŘEN (BOHEM)^HLÁSAT/KÁZAT/SVĚDČIT	
ZVĚST, ZVĚSTOVAT, HLÁSAT (D)	sekv.	SVĚDEK/SVĚDČIT^VYPRÁVĚT	
ZVĚST, ZVĚSTOVAT, HLÁSAT (F, hlásat mnoha lidem)	sekv.	UPOZORNIT^ŠÍŘIT	
ZVĚST, ZVĚSTOVAT, HLÁSAT (G, Ježíš hlásá)	sekv.	PROHLÁSIT^VYPRÁVĚT	
ŽALMY	sekv.	PÍSEŇ/ZPÍVAT^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
ŽIDŮM		ŽID^ODDÍL V KNIZE _{KLF}	
NANEBEVSTOUPENÍ	simult.	ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF}	
VZKRÍŠENÍ, VZKRÍSIT (B)	simult.	ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF}	

VZKŘÍŠENÍ, VZKŘÍSIT (A)	sekv.-simult.	(ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF})^ŽÍT/ŽIVOT	
VZKŘÍŠENÍ, VZKŘÍSIT (C)	sekv.-simult.	DUŠE^(ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF})	
VELIKONOCE (B)	sekv.-simult.	VESELE^(PLOCHA _{KLF} ^NOHY _{KLF})	

Všeobecný slovník českého znakového jazyka A – N, O – Ž (Potměšil, M. a kol, 2000, 2004)

	VARIANTA	TYP	PŘEPIS ZNAKŮ KOMPOZITA DO ČEŠTINY	POZNÁMKY
ABSOLVOVAT	A	sekv.	STUDENT^PO	
ACYLPİRIN	A	sekv.	KULATÝ KVAR _{SASS} ^SNÍST	
AEROLINIE	A	sekv.	AERO^LINIE	KALK
ALBUM	A	sekv.	FOTOGRAFIE^KNIHA	
ASIE	A	sekv.	TEČKA NA ČELE^TVAR INDIE	
ASISTENT	L	sekv.	OSOBA^POMOC	
ASISTENT	O	sekv.	POMOC^ZAŘIZOVAT/ŘÍDIT	
AUTOBUS	A	sekv.	CVAKNOUT JÍZDENKU^KVÁDR _{SASS}	
AUTOSERVIS	A	sekv.	AUTO^SERVIS	KALK
AUTOSERVIS	X	sekv.	AUTO^OPRAVA	
BADMINTON	P	sekv.	PEŘÍ^KULATÝ TVAR _{SASS} ^RAKETA _{KLF} DRŽENÍ	
BALÍK (poštovní)	A	sekv.	POŠTA^KVÁDR _{SASS}	
BARVA	A	sekv.	ČERVENÝ^BARVIT ŠTĚTCEM _{KLF}	
BÁSEŇ	A	sekv.	POEZIE^LITERATURA	
BEDNA	A	sekv.	PRÁCE^KVÁDR _{SASS}	
BĚLORUS	A	sekv.	BÍLÝ^RUSKO	KALK
BENZIN	P	sekv.	BENZÍN/ROPA^TANKOVAT	
BEZPLATNÝ	A	sekv.	BEZ^PLATIT	KALK
BLAHOPŘÁT	A	sekv.	ŠTĚSTÍ^PŘÁT	
BRATR	A	sekv.	CHLAPEC^STEJNÝ	
BROKÁT	A	sekv.	LESKLÝ^ZRCADLO/TVAR RUKY B	
BROSKEV	P	sekv.	CHLUPATÝ^KULATÝ TVAR _{SASS}	
BROŽURKA	A	sekv.	KNIHA^TENKÝ _{KLF}	
BŘEH	A	sekv.	VODA^HRANICE	
BŘEZEN	A	sekv.	?^?	
BYDLET	A	sekv.	SPÁT^V/UVNITŘ	

BYDLIŠTĚ	A	sekv.	SPÁT^?	
CELNICE	A	sekv.	HRANICE^DAŇ	
CELNICE	O	sekv.	HRANICE^POLICIE	
CELONÁRODNÍ	A	sekv.	CELÝ^NÁROD	KALK
CERTIFIKÁT	A	sekv.	PAPÍR _{KLF} ^POTVRZENÍ	
CITRON	A	sekv.	KYSELÝ^MAČKAT	
CLO (poplatek)	A	sekv.	PLATIT^DAŇ	
CUKR	A	sekv.	SLADKÝ^?	
CUKR	X	sekv.	SLADKÝ^?	
CURKOVKA	A	sekv.	SLADKÝ^?^NEMOC	
CURKOVKA	X	sekv.	SLADKÝ^?^NEMOC	
CYKLISTIKA	A	sekv.	KOLO^SPORT	
ČASOPIS	A	sekv.	NOVINY^KNIHA	
ČASOPIS	O	sekv.	NOVINY^LISTOVAT	
ČERVEN	A	sekv.	ČERVENÝ^N	užití prstové abecedy
ČERVEN	X	sekv.	ČERVENÝ^JAHODA	
ČÍNA	X	sekv.	PLÉST SI COP^ŠIKMÉ OKO	
ČISTÍRNA	A	sekv.	PRÁT PRÁDLO^MÍSTNOST/OBDÉLNÍK _{SASS}	
DAROVAT	A	sekv.	DAR^DÁT	
DAV	A	sekv.	ČLOVĚK^LIDĚ _{KLF}	
DCERA	A	sekv.	ŽENA/DÍVKA^?	
DĚJINY	A	sekv.	MINULOST^HISTORIE	
DENÍK	A	sekv.	KAŽDÝ DEN^KNIHA^PSÁT	
DIAPOZITIV	A	sekv.	FOTKA^PROMÍTÁNÍ DIAPOZITIVŮ	
DOKÁZAT	A	sekv.	?^?	
DOKONALÝ	A	sekv.	PERFEKTNÍ^SPRÁVNÝ	
DOPISOVATEL	A	sekv.	DOPIS^POSLAT	
DOPORUČIT	A	sekv.	VIDĚT^DÁT	
DOROZUMĚT SE	A	sekv.	ROZUMĚT^KOMUNIKACE	
DŮVTIP	A	sekv.	OSTRÝ^POCHOPIT	
DVORANA	A	sekv.	LUXUSNÍ^OVÁLNÝ TVAR _{SASS}	
ELEKTRIKA	A	sekv.	?^ZÁSUVKA	
ELEKTROSPOTŘEBIČ	A	sekv.	?^ZÁSUVKA^POTŘEBOVAT (ELEKTRIKA^POTŘEBOVAT)	KALK
ELEKTROTECHNIKA	A	sekv.	?^ZÁSUVKA^TECHNIKA (ELEKTRIKA^TECHNIKA)	KALK
EXISTOVAT	A	sekv.	X^BÝT PRÍTOMEN	užití prstové abecedy
FARMA	A	sekv.	KRÁVA^HOSPODÁŘSTVÍ	

FASÁDA	A	sekv.	NAHODIT MALTU ZEDNICKOU LŽÍCÍ^ROZTÍRAT^ZEĎ	
FILATELIE	A	sekv.	ALBUM^OLÍZNOUT^NALEPIT (ALBUM^ZNÁMKA)	
FILHARMONIE	A	sekv.	HUDBA^LIDÉ _{KLF}	
FILHARMONIE	X	sekv.	FLÉTNÁ^LIDÉ _{KLF}	
FORMULÁŘ	A	sekv.	PAPÍR _{KLF} ^PSÁT	
FOTOGRAFIE	A	sekv.	FOTIT^OBRAZ	
FRANKOVAT	A	sekv.	OLÍZNOUT^NALEPIT^RAZÍTKO (ZNÁMKA^RAZÍTKO)	
GALANTERIE	A	sekv.	ŠÍT^OBCHOD	
GARÁŽ	A	sekv.	AUTO^ZAVŘÍT VRATA _{KLF}	
GYMNASTIKA (znakovaná čeština)	A	sekv.	SPORT^CVIČIT	
HASIČSKÝ	P	sekv.	HASIČ^STRÍKAT Z HADICE _{KLF}	
HISTORICKÝ	O	sekv.	HISTORIE^MINULOST	
HLÁSKOVAT	A	sekv.	HLAS^PÍSMENA	
HMOTA	A	sekv.	MĚKKÝ^VĚC	
HODINÁŘSTVÍ	A	sekv.	HODINY^OBCHOD	
HODINKY	A	sekv.	HODINA^KULATÝ TVAR _{SASS}	
HODINKY	A	sekv.	HODINA^KULATÝ TVAR _{SASS}	
HODINY	A	sekv.	HODINA^KULATÝ TVAR _{SASS}	
HOLIČSTVÍ	A	sekv.	HOLIT SE^FIRMA	
HOUBA (na mytí)	A	sekv.	HOUBA^UMÝVAT _{KLF} DRŽENÍ	
HRANIČIT	A	sekv.	BLÍZKO/U^HRANICE	
HROZEN	A	sekv.	VÍNO^PODLOUHLÝ TVAR _{SASS}	
CHALUPA	A	sekv.	CHALUPA^DŮM	
CHODEC	A	sekv.	PROCHÁZET SE^JÍT	
CHYTRÝ	A	sekv.	PŘEMÝŠLET^ŠIKOVNÝ	
INFORMOVAT	A	sekv.	INFORMACE^DISKUSE	
IZOLOVAT (někoho)	A	sekv.	OCHRANA^2 OSOBY _{KLF}	
JÁTRA	A	sekv.	ORGÁN^?	
JESLE	A	sekv.	J^DĚTI	užití prstové abecedy
JEVIŠTĚ	A	sekv.	DIVADLO^PLOCHA	
JEZERO	A	sekv.	VODA^KULATÝ TVAR _{SASS}	
JIH	A	sekv.	J^DOLE	pomocný artikulační znak „J“
JISTOTA	X	sekv.	PRAVDA^URČITÝ/JISTÝ	
JÍZDENKA	X	sekv.	?^OBDĚLNÍK _{SASS}	
JÍZDNĚ	A	sekv.	CENA^OBDĚLNÍK _{SASS}	
JMENO VAT	A	sekv.	JMÉNO^DÁT JMÉNO	

JOGURT	A	sekv.	J^JÍST LŽIČKOU _{KLF} DRŽENÍ	užití prstové abecedy
KABINA (na zkoušení oblečení)	A	sekv.	OBLEČENÍ^MÍSTNOST/OBDÉLNÍK _{SASS}	
KALENDÁŘ	A	sekv.	MĚSÍC^OTÁČENÍ LISTŮ _{KLF}	
KANÁL (televizní)	A	sekv.	TELEVIZE^LADIT	
KANOISTIKA	A	sekv.	SPORT^PÁDLOVAT	
KANOISTIKA	X	sekv.	INDIÁN^PÁDLOVAT	
KAPACITA	A	sekv.	ZÁSOBA^MAXIMUM	
KAPESNÍK	A	sekv.	SMRKAT^OBDÉLNÍK _{SASS}	
KARBANÁTEK	A	sekv.	MASO^KULATÝ TVAR _{SASS}	
KARTOTÉKA	X	sekv.	KARTY^KARTY _{KLF} USPOŘÁDÁNÍ	
KASTROL	A	sekv.	KERAMIKA^VÁLEC _{SASS}	
KAŠTAN (plod)	X	sekv.	ZELENÝ^JEHLICE/BODLINy	
KATEDRÁLA	A	sekv.	KOSTEL^?	
KAVÁRNA	A	sekv.	KÁVA^ČOKOLÁDA	
KAZETA (video)	A	sekv.	VIDEO^OBDÉLNÍK _{SASS}	
KAZETA (přibory)	A	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^VIDLIČKA^NŮŽ^LŽÍCE	
KAZETA (šperky)	A	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^NÁHRDELNÍK^NÁRAMEK^NÁUŠNICE	
KERAMIKA	X	sekv.	KERAMIKA^TVRDÝ^HRNEK	
KINEMATOGRAFIE	A	sekv.	KINO^FILM _{KLF} DRŽENÍ	
KIWI	A	sekv.	ZELENÝ^KULATÝ TVAR _{SASS}	
KLÁŠTER	A	sekv.	KOSTEL^ČEPICE	
KLENOTNICTVÍ	A	sekv.	ZLATO^OBCHOD	
KLENOTNICTVÍ	X	sekv.	NÁHRDELNÍK^NÁRAMEK^NÁUŠNICE^OBCHOD	
KMÍN	A	sekv.	KŮŇ^KOŘENIT	
KNIHKUPECTVÍ	A	sekv.	KNIHA^OBCHOD	
KNIHOVNA	A	sekv.	KNIHA^KNIHY _{KLF}	
KOBEREC	A	sekv.	ROLOVAT^PODLAHA	
KOLEGA	A	sekv.	KOLEGA^KAMARÁD	
KOLONIE	X	sekv.	POZEMEK^OBLAST _{KLF}	
KOMFORT	A	sekv.	LUXUSNÍ^SPRÁVNÝ	
KOMFORT	O	sekv.	LUXUSNÍ^BOHATÝ	
KOŇAK	A	sekv.	KŮŇ^JET NA KONI	KALK
KOŇAK	O	sekv.	JET NA KONI^LIKÉR	KALK
KOŇAK	X	sekv.	KŮŇ^LIKÉR	
KONFEKCE	A	sekv.	OBLEČENÍ^VĚŠÁKY	
KONFERENCE	X	sekv.	DISKUSE^LIDÉ _{KLF}	

KONGRES	A	sekv.	DISKUSE^C	
KONTRAST	O	sekv.	PŮL^?	
KOŘENÍ	A	sekv.	RŮZNÝ^KOŘENIT	
KOST	Y	sekv.	?^TVRDÝ	
KOŠÍKOVÁ	A	sekv.	DRIBLOVAT^HODIT MÍČ	
KRAJINA	A	sekv.	ZEMĚ^ZVLNĚNÁ PLOCHA _{SASS}	
KRÁLOVSTVÍ	X	sekv.	KRÁL^OBLAST _{KLF}	
KRASOBRUSLENÍ	A	sekv.	KRÁSNÝ^BRUSLIT	KALK
KRB	A	sekv.	OHEN^KOPULE _{SASS}	
KŘEHKÝ	X	sekv.	CITLIVÝ^MĚKKÝ	
KURZ (peněžní)	A	sekv.	KURZ^ÚROVEŇ	
KURZ (letecký)	A	sekv.	KURZ^LETADLO^SMĚRY	
KUŘE (živé mládě)	A	sekv.	ZOBÁK^KULATÝ TVAR _{SASS}	
KVALIFIKOVANÝ	A	sekv.	PERFEKTNÍ^SPRÁVNÝ	
KVĚTÁK	A	sekv.	KVĚTINA^KULATÝ TVAR _{SASS}	
KVĚTEN	A	sekv.	KVĚTINA^JARO	
LAHUDKÁŘSTVÍ	A	sekv.	ŽALUDEK^JÍDLO^DOBRÝ^ODCHOD	
LÉČIT	A	sekv.	LÉK^OPRAVOVAT	
LEDEN	A	sekv.	?^BRUSLIT	
LEDNÍČKA	A	sekv.	LED^SKŘÍŇ	
LEHKOMYSLNÝ	A	sekv.	PŘEMÝŠLET/HLAVA^LEHKÝ	
LÉKÁRNA	A	sekv.	LÉK^FIRMA	
LÉKÁRNÍČKA	A	sekv.	LÉK^KVÁDR _{SASS}	
LÉKAŘSTVÍ	A	sekv.	LÉKAŘ^PRO	
LÉKAŘSTVÍ	X	sekv.	LÉKAŘ^?	
LETENKA	A	sekv.	LETADLO^OBDĚLNÍK _{SASS}	
LETIŠTĚ	A	sekv.	LETADLO^PLOCHA	
LETUŠKA	A	sekv.	ŽENA^LETADLO	
LICENCE	A	sekv.	PAPÍRKLF^ZNAK	
LIDÉ	A	sekv.	ČLOVĚK^VEREJNOST	
LIDOVÝ	A	sekv.	ČLOVĚK^VEREJNOST	
LINKA (letadlo)	A	sekv.	LETADLO^LINKY _{KLF}	
LINKA (autobusová)	A	sekv.	AUTOBUS^JEZDIT	
LITOVAT (někoho)	A	sekv.	?^?	
LOSOS	A	sekv.	ČERVENÝ^RYBA	
LOUKA	A	sekv.	ZELENÝ^PLOCHA	

MALÍŘSTVÍ	A	sekv.	?^MALOVAT	
MANIFESTACE	P	sekv.	TRANSPARENTKLF DRŽENÍ^LIDĚ _{KLF}	
MĚDĚNÝ	P	sekv.	MED^ŽLUTÝ	
MECHANIZOVAT	A	sekv.	SESTAVIT^VYROBIT	
MĚNA	A	sekv.	PENÍZE^TYP^RŮZNÝ	
MĚNA	X	sekv.	CIZÍ^PENÍZE	
MĚSÍC (těleso)	A	sekv.	?^PŮLMĚSÍC _{SASS}	
MEZINÁRODNÍ	A	sekv.	NÁROD^STŘED	
MEZNÍK	A	sekv.	STŘED^VÁLEC _{SASS}	
MEZNÍK	X	sekv.	STŘED^VÁLEC _{SASS}	
MIKROBUS	A	sekv.	MALÝ^KVÁDR _{SASS}	
MINISTERSTVO	A	sekv.	?^?	
MINISTR	A	sekv.	?^?	
MLÁDEŽ	A	sekv.	MLADÝ^SKUPINA _{KLF}	
MLADÍK	A	sekv.	CHLAPEC^MLADÝ	
MLÉKÁRNA	A	sekv.	MLÉKO^FIRMA	
MLUVNICE (učebnice)	A	sekv.	MLUVIT^KNIHA _{KLF} ^KNIHA	
MNOHOKRÁT	A	sekv.	MOC^KRÁT	KALK
MNOHONÁRODNOSTNÍ	A	sekv.	MOC^NÁROD^SKUPINY _{KLF}	KALK
MNOŽSTVÍ	A	sekv.	MOC^VELKÝ	
MONTOVAT	A	sekv.	DOPLŇOVAT^SESTAVIT	
MOUČNÍK	A	sekv.	MOUKA^DORT	
MRKEV	A	sekv.	?^STROUHAT	
MUŽSTVO	A	sekv.	MUŽ^KOLEKTIV	
MÝDLO	A	sekv.	MYDLIT^MÝT SI RUCE	
MÝLIT SE	A	sekv.	PŘEMÝŠLET/HLAVA^OMYL	
MZDA	A	sekv.	PENÍZE^DOSTAT/PLAT	
NABÍDKA	A	sekv.	VIDĚT^DÁT	
NABÍDNOUT	A	sekv.	VIDĚT^DÁT	
NABÍZET	A	sekv.	VIDĚT^DÁT/DAROVAT	
NÁBŘEŽÍ	A	sekv.	VODA^HRANICE	
NÁČELNÍK	A	sekv.	VYŠŠÍ^ODBORNÝ	
NÁČELNÍK	P	sekv.	VYŠŠÍ^SLOŽIT RUCE	
NÁDRAŽÍ (železniční)	A	sekv.	VLAK^DŮM	
NÁJEM	A	sekv.	?^DÁT	
NÁVOD	A	sekv.	VYSVĚTLIT^KNIHA	

NAZÝVAT	A	sekv.	JMÉNO^TYP	
NEMOCNICE	A	sekv.	NEMOC^DŮM	
NESPAVOST	A	sekv.	SPÁT^NEMOCI	
OPASEK	O	sekv.	ZAPNOUT^UTÁHNOUT OPASEK	
OPATRŇ	A	sekv.	VIDĚT^POZOR	
OPERÁTOR	B	sekv.	ZAŘÍDIT^KONTAKT^SLUCHÁTKO _{KLF}	
OPERÁTOR	O	sekv.	ZAŘÍDIT^KONTAKT^SLUCHÁTKO _{KLF}	
OPERÁTOR	P	sekv.	ZAŘÍDIT^KONTAKT	
OPOTŘEBOVANÝ	PB	sekv.	POTŘEBOVAT^?	
OPOTŘEBOVANÝ	O	sekv.	HOTOVÝ^POTŘEBOVAT	
OPRAVDOVÝ	A	sekv.	PRAVDA^?	
OPTIMISMUS	O	sekv.	BUDOUCNOST^VĚDĚT^JISTÝ (BUDOUCNOST^VĚŘIT)	
ORAT	PB	sekv.	PLUH^OBRACET PŮDU	
ORGÁN	O	sekv.	ORGANIZOVAT^VYŠŠÍ	
ORGANIZACE	A	sekv.	ORGANIZOVAT^KOLEKTIV	
ORGANIZOVAT	A	sekv.	ORGANIZOVAT^ZAŘIZOVAT	
ORGANIZOVAT	PB	sekv.	ORGANIZOVAT^KLUB	
ORGANIZOVAT	O	sekv.	ORGANIZOVAT^AKCE	
ORCHESTR	PO	sekv.	LIDÉ _{KLF} ^FLÉTNÁ	
ORIGINÁL	A	sekv.	SPRÁVNÝ^PERFEKTNÍ	
ORIGINÁL	PB	sekv.	SKUTEČNÝ^SPRÁVNÝ	
ORIGINÁL	O	sekv.	PRAVDA^SPRÁVNÝ	
ORLOJ	A	sekv.	KULATÝ TVAR _{SASS} ^HODINY^STROJ	
ORLOJ	B	sekv.	KULATÝ TVAR _{SASS} ^HODINY	
ORLOJ	O	sekv.	VĚŽ^HRAD^HODINY	
ORLOJ	P	sekv.	VĚŽ^KULATÝ TVAR _{SASS} ^HODINY	
ORTOPEDIE	O	sekv.	ZÁPĚSTÍ^CHODIDLO	
OSTATNÍ	A	sekv.	ZBYTEK^?	
OSTROV	PB	sekv.	KULATÝ TVAR _{SASS} ^OBLAST	
OŠETŘOVATEL	B	sekv.	NEMOCNICE^PEČOVAT	
OŠETŘOVATEL	PO	sekv.	POZOR^PEČOVAT	
OVÍRAČ	A	sekv.	OTVÍRAT KONZERVU^OTEVŘÍT VÍČKO	
OZDOBIT	PB	sekv.	OZDOBA^KULATÉ TVAR _{SASS}	
PADNOUT	A	sekv.	HODIT SE^MÍT NA SOBĚ	
PADNOUT	O	sekv.	DOBŘÝ^MÍT NA SOBĚ	
PALÁC	B	sekv.	ÚZEMÍ/OBDĚLNÍK _{SASS} ^KOPULE _{SASS}	

PALÁC	PO	sekv.	VĚŽEK _{KLF} ^LUXUSNÍ	
PAMÁTNÍK	A	sekv.	PAMATOVAT^OBLÝ TVAR _{SASS}	
PAMÁTNÍK	PO	sekv.	OBLÝ TVAR _{SASS} ^PAMATOVAT	
PÁNEV	A	sekv.	KULATÝ TVAR _{SASS} ^DRŽADLO _{KLF}	
PAPRIKA	A	sekv.	?^PAPRIKA	
PARCELA	A	sekv.	ZEMĚ^OBDÉLNÍK _{SASS}	
PARK 2	O	sekv.	ZAHRADA^VÍKEND	
PARLAMENT	O	sekv.	MINISTR^LIDÉ _{KLF}	
PARNÍK	A	sekv.	LOĎ^KULATÝ TVAR _{SASS}	
PARNÍK 2	O	sekv.	LOĎ^KOMÍN	
PAŘÍŽ	A	sekv.	FRANCIE^EIFELLOVA VĚŽ	
PAS	A	sekv.	PAS^PRŮKAZ	
PÁSEK	A	sekv.	ZAPNOUT^UTÁHNOUT OPASEK	
PÁSEK	PBO	sekv.	ZAPNOUT^UTÁHNOUT OPASEK	
PATENT	O	sekv.	ZAPNOUT _{KLF} ^PATENTY _{KLF}	
PAVILON	A	sekv.	DŮM^KULATÝ TVAR _{SASS}	
PEČETĚ	A	sekv.	ZNÁMKA^PEČETĚ/RAZÍTKO	
PEČLIVÝ	A	sekv.	SPRÁVNÝ^PEČOVAT	
PEČLIVÝ	P	sekv.	PEČOVAT^?	
PEČOVAT	A	sekv.	PEČOVAT^VYCHOVÁVAT	
PEKAŘ	A	sekv.	CHLĚB^HNÍST TĚSTO	
PEKAŘ	O	sekv.	HNÍST TĚSTO^PÉCT	
PENĚŽENKA	A	sekv.	PENÍZE^OBDÉLNÍK _{SASS}	
PENĚŽENKA	B	sekv.	PENÍZE^OBDÉLNÍK _{SASS} ^V/UVNITŘ	
PENĚŽENKA	O	sekv.	OTEVŘÍT PENĚŽENKU^PENÍZE	
PENICILIN	A	sekv.	PRAVIDELNÝ^INJEKCE	
PENÍZE	PB	sekv.	POPLATEK/PENÍZE^BANKOVKY _{KLF} DRŽENÍ	
PEPŘ	A	sekv.	?^KÖRENIT	
PERLA	A	sekv.	LESKLÝ^NÁHRDELNÍK _{KLF}	
PERLA	B	sekv.	OTEVŘÍT LASTURU^KULATÝ TVAR _{SASS}	
PĚSTOVAT	A	sekv.	PEČOVAT^RŮST	
PĚSTOVAT	B	sekv.	PEČOVAT^ZASADIT	
PĚSTOVAT	P	sekv.	ZASADIT^RŮST	
PETRŽEL	A	sekv.	STROUHAT^PODLOUHLÝ TVAR _{SASS}	
PETRŽEL	B	sekv.	?^PODLOUHLÝ TVAR _{SASS}	
PETRŽEL	O	sekv.	PETR^PODLOUHLÝ TVAR _{SASS}	KALK

PEVNINA	P	sekv.	ZEMĚ^PLOCHA	
PEVNINA	O	sekv.	ZEMĚ^TVRDÝ^PLOCHA	
PLAMEN	A	sekv.	OHEŇ^PLAMEN	
PLAT	O	sekv.	DOSTAT^PENÍZE	
PLÁTĚNKY	A	sekv.	BOTY^LÁTKA^KULATÁ ŠPIČKA _{SASS}	
PLÁTĚNKY	O	sekv.	BOTY^LÁTKA^?	
PLÍCE	PB	sekv.	OBLÝ TVAR _{SASS} ^DÝCHAT	
PLOCHA	A	sekv.	ÚZEMÍ/OBDÉLNÍK _{SASS} ^PLOCHA	
PLOMBA	O	sekv.	ZUB^ZATRÍT VÝPLNÍ	
POBŘEŽÍ	B	sekv.	HRANICE^?	
POBŘEŽÍ	O	sekv.	U^VODA^NEROVNÁ PLOCHA _{SASS} ^BLÍZKO	
POBYT	A	sekv.	SPÁT^V/UVNITŘ	
POČETNÝ	A	sekv.	POČET^LIDÉ _{KLF}	
POČETNÝ	P	sekv.	POČET^?	
POČETNÝ	O	sekv.	VYSOKÝ^PRVNÍ MÍSTO	
POČÍTAČ	A	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^KLÁVESNICE	
POČÍTAČ	B	sekv.	OBRAZOVKA^POČET	
POČÍTAČ	O	sekv.	ROZSVÍTIT^OBRAZOVKA^KLÁVESNICE	
PODCHOD	A	sekv.	JÍT^POD	
PODCHOD	O	sekv.	POD^CHODIT	KALK
PODLE	A	sekv.	HODIT SE^VZOR	
PODNIK	O	sekv.	?^FIRMA	
PODNIKAT	B	sekv.	AKTIVNÍ^ŽIVNOST	
PODNIKAT	O	sekv.	?^OBCHOD	
PODZEMÍ	A	sekv.	POD^ZEMĚ	KALK
PODZEMÍ	PB	sekv.	POD^ZEMĚ	KALK
PODZEMÍ	O	sekv.	POD^ZEMĚ^PROJÍT _{KLF}	KALK
PODZIM	A	sekv.	POD^ZIMA	KALK
PODZIM	O	sekv.	POD^ZIMA	KALK
POHLEDNICE	A	sekv.	POHLED^OBDÉLNÍK _{SASS}	KALK
POHODLNÝ	O	sekv.	POHODA^PASIVNÍ	
POHOVKA	A	sekv.	ZVLNĚNÝ TVAR _{SASS} ^LEŽET^MĚKKÝ	
POHOVKA	P	sekv.	ZVLNĚNÝ TVAR _{SASS} ^LEŽET	
POHOVKA	O	sekv.	MĚKKÝ^DÁT NOHU PŘES NOHU _{KLF}	
POJMENOVAT	A	sekv.	JMÉNO^DÁT	
POJMENOVAT	O	sekv.	PO^JMÉNO^DÁT	KALK

POKLADNÍ	O	sekv.	POKLADNA^PSÁT	
POKOJSKÁ	O	sekv.	POKOJ^STLÁT POSTEL	
POLE	B	sekv.	ÚZEMÍ/OBDÉLNÍK _{SASS} ^LÁN	
POLNÍ	O	sekv.	ÚZEMÍ/OBDÉLNÍK _{SASS} ^LÁN	
POLOTOVAR	B	sekv.	PŮL^VÝROBA	KALK
POLŠTÁŘ	A	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^SPÁT	
POLŠTÁŘ	O	sekv.	MĚKKÝ^HLAVA^DÁT SI POD HLAVU	
POMERANČ	A	sekv.	ORANŽOVÝ^KULATÝ TVAR _{SASS}	
POMNÍK	A	sekv.	TESAT^SOCHA	
PONOŽKA	O	sekv.	?^PONOŽKA	
POROUCHAT	O	sekv.	VADA^ROZBÍT	
POŘÁDEK	O	sekv.	ČISTÝ^VYROVNAT	
POSLOUŽIT	A	sekv.	ÚCTA^SLOUŽIT	
POŠTA	B	sekv.	TRUBKA^DOPIS	
POTVRDIT	O	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^RAZÍTKO	
POUZDRO	A	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^V/UVNITŘ	
POUZDRO	PBO	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^DÁT DOVNITŘ	
POZEMNÍ	A	sekv.	ZEMĚ^PLOCHA	
POZEMNÍ	O	sekv.	PO^ZEMĚ^PLOCHA	KALK
POZNAMENAT	B	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^PSÁT	
POZOR	A	sekv.	DÍVAT SE^?	
POŽÁDAT	O	sekv.	DÁT^POŽÁDAT	
POŽÁRNÍK	A	sekv.	HASIČSKÁ ČEPICE^STRÍKAT Z HADICE _{KLF}	
PRÁDLO	A	sekv.	ŽDÍMAT^PRÁT	
PRÁZDNINY	O	sekv.	BEZ^VOLNO	
PRODÁVAT	O	sekv.	PULT^PRODÁVAT	
PROJEKT	O	sekv.	PAPÍR _{KLF} ^PROJEKT	
PROSINEC	O	sekv.	RYBA^VÁNOCE	
PROSPĚCH	O	sekv.	ŠTĚTÍ^POZVEDNOUT	
PROSTĚRADLO	A	sekv.	STLÁT^POSTEL	
PRŮCHOD	A	sekv.	OBLOUKOVÝ TVAR _{SASS} ^JÍT POD	
PRŮCHOD	O	sekv.	OBLOUKOVÝ TVAR _{SASS} ^PROJÍT _{KLF}	
PRŮSMYK	A	sekv.	ÚDOLÍ^CESTA DOLŮ	
PRŮVODČÍ	A	sekv.	ČEPICE/NÁPIS^CVAKNOUT LÍSTEK	
PRŮVODČÍ	B	sekv.	?^CVAKNOUT LÍSTEK	
PŘÁTELSKÝ	O	sekv.	PŘÍTEL^RADOST	

PŘEDKRM	A	sekv.	PŘED^JÍDLO	KALK
PŘEDMĚSTÍ	A	sekv.	PŘED^MĚSTO^ČTVRTĚ	KALK
PŘEDMĚSTÍ	B	sekv.	PŘED^?	KALK
PŘEDMĚT	O	sekv.	DŮLEŽITÝ^VĚC	
PŘEDSTAVOVAT	O	sekv.	MYSLET/PŘEDSTAVOVAT SI^DOJEM	
PŘEJÍT	O	sekv.	PŘES^JÍT	KALK
PŘEKRAČOVAT	O	sekv.	HRANICE^JÍT PŘES	
PŘELETĚT	A	sekv.	LETĚT^PŘES	KALK
PŘEMÍSTIT	O	sekv.	PŘEMÍSTIT^MÍSTO	KALK
PŘEPÁŽKA	A	sekv.	PULT^?	
PŘEVLÁDAT	A	sekv.	ZMĚNA^VLÁDA^VYŠŠÍ	
PŘEVLEKNOUT	A	sekv.	OBLEČENÍ^VYMĚNIT	
PŘÍBĚH	O	sekv.	?^?	
PŘÍBOR	O	sekv.	VIDLIČKA^PŘÍBOR	
PŘIJÍMAČ	A	sekv.	RÁDIO^PŘIJÍMAT SIGNÁL	
PŘIJÍMAČ	O	sekv.	LADIT^PŘIJÍMAT SIGNÁL	
PŘÍRODA	A	sekv.	RŮST^PLOCHA	
PŘÍRUČKA	A	sekv.	OBDĚLNÍK _{SASS} ^UČIT SE	
PŘÍRUČKA	O	sekv.	KNIHA^KVÁDR _{SASS}	
PŘÍSLUŠENSTVÍ	A	sekv.	ČÁST^PATŘIT K TOMU	
PŘÍSLUŠENSTVÍ	O	sekv.	RŮZNÝ^OBCHOD^PATŘIT	
PŘÍSTAV	A	sekv.	LOĎ^STÁT	
PŘÍSTAV	B	sekv.	LOĎ^STÁT _{KLF}	
PŘÍZEMÍ	A	sekv.	ZEMĚ^PODLAHA	
PŘIZPŮSOBENÍ	O	sekv.	PŘI^HODIT SE	KALK
PŠENICE	A	sekv.	OBILÍ^ÚZKÝ DLOUHÝ TVAR _{SASS}	
PTÁK	A	sekv.	ZOBÁK^KRÍDLA	
PŮDA	A	sekv.	STŘECHA^HORNÍ PATRO/NAHOŘE	
PUNČOCHA	A	sekv.	PLÉST^NATAHOVAT SI PUNČOCHU	
PYTEL	A	sekv.	UTÁHNOUT^ZAVÁZAT PYTEL	
RAMÍNKO	A	sekv.	ÚZKÝ TVAR _{SASS} ^ZAVĚSIT	
RECEPCE	A	sekv.	ČEPICE/NÁPIS^PULT	
RECEPCE	O	sekv.	PULT^POZVAT^HOST	
REKREACE	O	sekv.	VÍKEND^PASIVNÍ	
REPORTÁŽ	A	sekv.	ZPRÁVY^NOVINY	
REPORTÁŽ	B	sekv.	TEXT^PSÁT	

RESTURACE	O	sekv.	HOSPODA^RETAURACE/PŘÍBOR	
REŽISÉR	A	sekv.	FILM^ŘÍDIT	
REŽISÉR	O	sekv.	FILM^LEKTOR	
ROBOT	A	sekv.	STROJ/AUTOMAT^TOČIT SE _{KLF}	
ROBOT	O	sekv.	UMĚLÝ^ČLOVĚK	
RODIČE	AP	sekv.	DOHROMADY^TÁTA^MÁMA	
RODINA	O	sekv.	TÁTA^MÁMA^DĚTI^SPOLU V/UVNITŘ	
ROLNÍK	A	sekv.	ZEMĚDĚLSTVÍ^PLUH	
ROMÁN	O	sekv.	VYPŘÁVĚNÍ^TEXT	
ROZHLAS	A	sekv.	RÁDIO^VYSÍLAT	
ROZLIŠOVAT	O	sekv.	JINÝ^POROVNÁVAT	
ROZPRACOVAT	O	sekv.	PRÁCE^ROZŠÍROVAT	
RUČNÍK	A	sekv.	OBDELNÍK _{SASS} ^SUŠIT SI OBLIČEJ	
ŘADA	O	sekv.	VEDLE SEBE^FRONTA LIDÍ _{KLF}	
ŘEDKEV	A	sekv.	BÍLÝ^PODLOUHLÝ TVAR _{SASS}	
ŘEKA	O	sekv.	VODA^PODLOUHLÝ TVAR _{SASS}	
ŘEZNÍK	A	sekv.	ŘEZAT (HRDLO)^PÍCHNOUT (DO KRKU)	
ŘEZNÍK	O	sekv.	ŘEZAT (HRDLO)^USEKNOUT	
ŘÍJEN	A	sekv.	?^HROZEN VÍNA	
SAMOOBSLUHA	A	sekv.	SÁM^SLOUŽIT	KALK
SAMOOBSLUHA	B	sekv.	SÁM^?	
SANDÁLY	O	sekv.	BOTY^ŘEMÍNKY NA SANDÁLECH	
SEDADLO	A	sekv.	OBLÝ TVAR _{SASS} ^SEDĚT	
SEDADLO	O	sekv.	SEDĚT^OBLÝ TVAR _{SASS}	
SEKRETÁŘKA	A	sekv.	PODNIK/ŽIVNOST^PSÁT	
SERIÁL	O	sekv.	ČÁST^JEDNA+DVA+TŘI	
SESTAVIT	A	sekv.	DÁT DOHROMADY^SESTAVOVAT	
SESTRA	A	sekv.	DÍVKY^STEJNÝ	
SEVER	A	sekv.	NAHOŘE^SEVER	
SCHRÁNKA	A	sekv.	KVÁDR _{SASS} ^HODIT DOVNITŘ	
SCHŮZE	O	sekv.	DOHROMADY^SDĚLOVAT SI NAVZÁJEM	
SKLENICE	A	sekv.	VÁLEC _{SASS} ^SKLO	
SKLENICE	PB	sekv.	SKLO^VÁLEC _{SASS}	
SKLENICE	O	sekv.	SKLO^KERAMIKA^VÁLEC _{SASS}	
SLEPICE	B	sekv.	ZOBAT^?	
SLEPICE	O	sekv.	ZOBAT^ZOBÁK	

SLOVNÍK	A	sekv.	POVÍDAT^LISTOVAT	
SLOVNÍK	O	sekv.	POVÍDAT^KVÁDR _{SASS} ^LISTOVAT	
SLOVO	A	sekv.	MLUVIT^SLOVO	
SLOVO	P	sekv.	MLUVIT^SLOVO	
SLUCHÁTKO	A	sekv.	KULATÝ TVAR _{SASS} ^TELEFON/DRŽET SLUCHÁTKO	
SMAŽIT	A	sekv.	OBALIT/OTÁČET^SMAŽIT	
SMLOUVA	O	sekv.	PAPÍR _{KLF} ^PODEPSAT	
SNÍDANĚ	A	sekv.	DOPLEDNE^KÁVA	
SNÍDANĚ	B	sekv.	RÁNO^JÍST	
SNÍDANĚ	O	sekv.	RÁNO^KÁVA	
SNÍH	B	sekv.	SNÍH^DĚDA	
SODOVKA	A	sekv.	PERLIVÝ^LIMONÁDA	
SODOVKA	O	sekv.	VODA^PRAMENITÝ	
SOCHA	A	sekv.	TESAT^?	
SOCHA	P	sekv.	POSTAVA^TESAT	
SÓJA	O	sekv.	ROSTLINA^PODOBNÝ^RÝŽE	
SOLIT	A	sekv.	SŮL^KOŘENIT	
SOUČASNÝ	O	sekv.	DNES^KDY	
SOUHLAS	O	sekv.	ANO^UZNAT	
SOUPRAVA	A	sekv.	DOHROMADY^V/UVNITŘ	
SOUSTŘEDIT	O	sekv.	HLAVA^PŘEMÝŠLET	
SPECIÁLNÍ	A	sekv.	SPECIÁLNÍ^PERFEKTNÍ	
SPODKY	O	sekv.	TRENÝRKY^ÚZKÉ KALHOTY	
SPOLUPRÁCE	A	sekv.	SPOLU^PRÁCE	KALK
SPOLUPRÁCE	B	sekv.	SPOLU^PRÁCE	KALK
SPORÁK	A	sekv.	KVÁDR _{SASS} ^OTÁČET VYPÍNAČI	
SPORÁK	O	sekv.	KVÁDR _{SASS} ^VARIT	
SPROPITNĚ	A	sekv.	DÁT DO KAPSY _{KLF} ^DÁT DROBNĚ _{KLF}	
SPROPITNĚ	O	sekv.	LEVNÝ^DÁT DO KAPSY	
SPROPITNĚ	P	sekv.	DÁT DO KAPSY _{KLF} ^DÁT DROBNĚ _{KLF}	
SPRÁTELIT SE	A	sekv.	SPOLU^PŘÍTEL	
SPRÁTELIT SE	O	sekv.	NAVÁZAT VZTAH^PŘÍTEL	
STAČIT	A	sekv.	?^CÍL	
STAČIT	B	sekv.	MOC^UŽ	
STAČIT	O	sekv.	MOC^STAČIT	
STATEK	A	sekv.	ÚZEMÍ/POLE^HOSPODÁŘSTVÍ	

STATEK	P	sekv.	HOSPODÁŘSTVÍ^ÚZEMÍ/OBDÉLNÍKSASS	
STAVĚT	A	sekv.	?^VYSOKÝ	
STOLETÍ	A	sekv.	STO^VÝVOJ	
STOLNÍ	O	sekv.	PLOCHA^VÁLCE _{SASS}	
STRANA (V KNIZE)	O	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^TEXT^KNIHA	
STRÁŽNÍK	A	sekv.	POLICIE^NOSIT	
STROJÍRENSKÝ	O	sekv.	?^STROJ	
STRÝC	B	sekv.	?^?	
STŘEDOVĚKÝ	A	sekv.	STŘED^MINULOST	KALK
STŘEDOZEMNÍ	A	sekv.	STŘED^ZEMĚ	KALK
SVĚDEK	O	sekv.	SVĚDEK^?	
SVETR	A	sekv.	PLÉST^OBLÉKNOUT	
ŠACHY	O	sekv.	?^HÝBAT FIGURKAMI	
ŠAMPON	O	sekv.	NALÍT NA RUKU^MÝT SI VLASY	
ŠETRIT	O	sekv.	MÍN^ŠETRIT	
ŠPERKY	A	sekv.	NÁHRDELNÍK^PRSTEN	
ŠTÁVA	A	sekv.	TVAR PÍSMENE S^VYMAČKAT	
ŠUNKA	A	sekv.	UZENÝ^SKROJIT	
TABLETA	PB	sekv.	KULATÝ TVAR _{SASS} ^SNÍST	
TÁBOR	A	sekv.	TÁBOR/ÚZEMÍ^STAN	
TABULE	A	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^?	
TAJEMNÍK	A	sekv.	SEKRETÁŘ/PODNIK^PSÁT	
TAXI	O	sekv.	AUTO^X	užití prstové abecedy
TECHNIK	O	sekv.	TECHNIKA^STUDOVAT	
TECHNOLOGIE	A	sekv.	TECHNIKA^STUDOVAT	
TECHNOLOGIE	O	sekv.	TECHNIKA^?	
TĚLESO	B	sekv.	KVÁDR^KOULE	
TĚLOCVIK	O	sekv.	TĚLO^CVIČIT	KALK
TEPLOTA	O	sekv.	HOREČKA^MĚŘIT	
TEST	A	sekv.	T^VYPLŇOVAT	užití prstové abecedy
TĚSTOVINY	O	sekv.	?^?^ZAKROUCENÝ	
TIPOVAT	O	sekv.	ŘÍCT^UKÁZAT	
TIŠE	O	sekv.	TICHO^KLID	
TOPENÍ	O	sekv.	TOPIT^ÚZKÝ TVAR _{SASS}	
TOVÁRNA	O	sekv.	OBRYS BUDOVY _{SASS} ^VÁLEC _{SASS} ^KOUR	
TRAT	O	sekv.	CESTAKLF^VZDÁLENOST	

TRÉNOVAT	A	sekv.	UČIT SE^VYTRVALÝ	
TRIČKO	A	sekv.	OBRYŠ VÝSTŘIHU^DÉLKA RUKÁVU	
TROLEJBUS	O	sekv.	ŘÍDIT^TROLEJ	
TROUBA	A	sekv.	KVÁDR _{SASS} ^PÉCT	
TURISTA	O	sekv.	JÍT^BATOH	
TUŠ	B	sekv.	NAMOČIT PERO^RÝSOVAT	
TUŠ	O	sekv.	ČERNÝ^INKOUST^PSÁT	
TUŠ	P	sekv.	NAMOČIT PERO^PSÁT	
UBYTOVNA	A	sekv.	SPÁT^V/UVNITŘ^LEŽET _{KLF}	
UBYTOVNA	PB	sekv.	SPÁT^V/UVNITŘ	
UBYTOVNA	O	sekv.	SPÁT^LEŽET _{KLF}	
UČEBNICE	A	sekv.	UČIT SE^KNIHA	
UČEBNICE	O	sekv.	KVÁDR _{SASS} ^TEORIE	
ÚČET	A	sekv.	ÚČET^POČÍTAT	
ÚČET	P	sekv.	DOKLAD^POČÍTAT	
ÚČET	O	sekv.	POČÍTAT^ÚČET	
ÚČTOVAT	A	sekv.	ÚČET^POČÍTAT	
UDRŽOVAT	O	sekv.	DRŽET^TRVALÝ	KALK
UKRÝT SE	O	sekv.	SCHOVÁVAT^V/UVNITŘ	
UMÍSTIT	A	sekv.	MÍSTO^PŘESUNOUT _{KLF} DRŽENÍ	KALK
UMÍSTIT	O	sekv.	MÍSTO^?	KALK
UNIFORMA	A	sekv.	SAKO^KNOFLÍKY _{KLF}	
ÚNOR	A	sekv.	MASKA^NOS^TANEC	
UPOUTÁVAT	A	sekv.	VIĎET^OBRÁTIT POZORNOST	
UPROSTŘED	A	sekv.	PLOCHA^STŘED	
ÚRODA	A	sekv.	RŮST^PLOCHA	
ÚSEK	O	sekv.	ČÁST^ÚSEK	
USLYŠET	A	sekv.	SLYŠET^UCHO	
ÚZEMÍ	A	sekv.	PLOCHA^ZEMĚ	
ÚZEMÍ	O	sekv.	ZEMĚ^PLOCHA	
VAGÓN	A	sekv.	VLAK^KVÁDR _{SASS}	
VANA	O	sekv.	KOUPAT SE^OBLÝ TVAR VANY	
VARIČ	B	sekv.	KULATÝ _{SASS} ^PLAMEN	
VARIČ	O	sekv.	KULATÝ _{SASS} ^OHENĚ	
VATA	O	sekv.	DÁT DO UCHA^HMOTA/VATA	
VEČERE	A	sekv.	VEČER^JÍST	

VEČEŘE	B	sekv.	VEČER^JÍST	
VĚJŘ	O	sekv.	ROZTÁHNOUT^OVÍVAT SE	
VELVYSLANEC	O	sekv.	VELVYSLANEC^STRÍBRO	
VEŘIT	A	sekv.	VĚDĚT^JISTÝ	
VĚŘIT	B	sekv.	VĚDĚT^DÁT	
VĚTA	A	sekv.	SLOVO/POVÍDAT^DĚLKA VĚTY	
VIDEOKAZETA	A	sekv.	VIDEO^OBDÉLNÍK _{SASS}	
VIDEOKAZETA	O	sekv.	VIDEO^OBDÉLNÍK _{SASS}	
VIRUS	O	sekv.	NEMOC^INFEKCE/NAKAZIT	
VÍZUM	A	sekv.	PAS^RAZÍTKO	
VÍZUM	O	sekv.	DOVOLENÁ^RAZÍTKO	
VKUS	O	sekv.	HODIT SE^PĚKNÝ	
VLNA	A	sekv.	OVCE^KLUBKO VLNY	
VLNA	O	sekv.	KUDRNATÁ SRST^OVCE	
VNUK	A	sekv.	CHLAPEC^?	
VÝKLADNÍ	A	sekv.	OBCHOD^PLOCHA/VÝLOHA	
VÝLOHA	A	sekv.	SKLO^PLOCHA/VÝLOHA	
VÝLOHA	O	sekv.	PLOCHA/VÝLOHA^VIDĚT	
VZDĚLÁNÍ	A	sekv.	STUDOVAT^VZDĚLÁNÍ/KULTURA	
WHISKY	A	sekv.	W^LIKÉR	užití prstové abecedy
ZABALIT	A	sekv.	OBALIT^PŘELOŽIT/ZABALIT	
ZABÝVAT SE	A	sekv.	?^STARAT SE	
ZÁCLONA	2/O	sekv.	ZÁCLONA^ZATÁHNOUT	
ZAHRAŇČÍ	A	sekv.	CIZÍ^HRANICE	
ZAHRAŇČÍ	O	sekv.	ZA^HRANICE	KALK
ZAJÍMAVÝ	O	sekv.	?^ZAJÍMAVÝ	
ZÁKUSEK	AB	sekv.	DORT^SLADKÝ	
ZAMĚSTNÁNÍ	A	sekv.	PRACOVAT^ZAMĚSTANÝ	
ZAVAZADLO	A	sekv.	KVÁDR _{SASS} ^DRŽETKLF	
ZAVAZADLO	O	sekv.	ZAVÁZAT^ _{KLF} DRŽENÍ	KALK
ZÁZVOR	A	sekv.	Z^R	užití prstové abecedy
ZBOŽÍ	O	sekv.	VĚC^MATERIÁL	
ZBRANĚ	A	sekv.	STROJ^MAČKAT SPOUŠŤ	
ZELENINA	O	sekv.	VŠE^ZELENÝ	
ZNÁMKA	A	sekv.	OLÍZNOUT^NALEPIT	
ZOBRAZOVAT	O	sekv.	VYPADAT/VZHLED^OBRAZ	

ZOOLOGICKÝ	O	sekv.	ZVÍŘE^O^O	
ZPRÁVA	A	sekv.	SLYŠET^NOVÝ	
ZUBNÍ	O	sekv.	ZUB^ČÁST	
ZVÁŽIT	A	sekv.	PŘEMÝŠLET^ZVAŽOVAT	
ZVON	A	sekv.	ZVONIT^TAHAT ZA PROVAZKLFDRŽENÍ	
ŽÁDOST	O	sekv.	ŽÁDAT^OBDÉLNÍK _{SASS}	
ŽÁK	O	sekv.	CHLAPEC^ŠKOLA	
ŽÁKYNĚ	A	sekv.	DÍVKA^ŠKOLA	
ŽÁROVKA	A	sekv.	KULATÝ TVAR _{SASS} ^ŠROUBOVAT ŽÁROVKU	
ŽELEZNICE	A	sekv.	VLAK^ŽELEZO^KOLEJE	
ŽELEZNICE	B	sekv.	VLAK^ŽELEZO^KOLEJE	
ŽELEZNICE	O	sekv.	VLAK^KOLEJE	
ŽIDLE	A	sekv.	SEDĚT/ŽIDLE^VALCE _{SASS}	
ŽITO	O	sekv.	ÚZKÝ DLOUHÝ TVAR _{SASS} ^OBILÍ	
ŽÍZNIVÝ	A	sekv.	ŽÍZEŇ^PROCHÁZET HRDLEM	
BARVIT (papír)	B	simult.	PLOCHA _{KLF} ^ŠTĚTEC _{KLF}	
GÓL	A	simult.	PLOCHÝ PŘEDMĚT _{KLF} ^DRÁHA PUKU _{KLF}	
KANÁL (podzemní)	A	simult.	PLOCHA _{KLF} ^ÚZKÝ PŘEDMĚT _{KLF}	
METRO	A	simult.	ZAHNUTÁ PLOCHA _{KLF} ^ÚZKÝ PŘEDMĚT _{KLF}	
NASTOUPIT	A	simult.	ROVNÁ PLOCHAKLF^OSOBA (NOHY) _{KLF}	
PŘEDSTAVENÍ	A	simult.	PLOCHA _{KLF} ^NOHY _{KLF}	
RADOST	B	simult.	PLOCHA _{KLF} ^NOHY _{KLF}	
PŘEDSTAVENÍ	O	sekv.-simult.	(PLOCHA _{KLF} ^NOHY _{KLF})^DOJEM	

Znaková zásoby českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk 1. – 4. díl (Langer, Ptáček, Dvořák, 2004)

	TYP	PŘEPIS ZNAKŮ KOMPOZITA DO ČEŠTINY	POZNÁMKY
ALBUM	sekv.	FOTKA^KNIHA^ZASUNOUT FOTOGRAFIE	
ALERGOLOG	sekv.	ALERGIE^LÉKAŘ	
AMPUTACE	sekv.	URÍZNOUT^PRYČ	
ANTIBIOTIKA 1	sekv.	SNÍSTKLF^INJEKCE	
ANTIBIOTIKA 2	sekv.	KULATÝ TVAR _{SASS} ^SNÍST _{KLF}	
AR	sekv.	1^ ÚZEMÍ/OBDÉLNÍK _{SASS}	
ARCHITEKT	sekv.	PROJEKT^DŮM	
ARCHITEKTURA	sekv.	PROJEKT^DŮM	
ASFALT	sekv.	BETON^ČERNÝ^PLOCHA	
ASIE	sekv.	ŠIKMÉ OČI^OBLAST	
AUTOBUS	sekv.	CVAKNOUT JÍZDENKU^KVÁDR _{SASS}	
AUTOKLEMPÍŘ	sekv.	AUTO^KLEMPÍŘ	KALK
AUTOKROS	sekv.	AUTO^AUTO _{KLF}	
AUTOOPRAVÁŘ	sekv.	AUTO^OPRAVOVAT	KALK
BALÓN	sekv.	KULATÝ TVAR _{SASS} ^VZNÁŠET SE _{KLF}	
BANKET	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^JÍDLO	
BAROMETR	sekv.	MĚŘIČ^POČASÍ	
BARVY	sekv.	ČERVENÝ^ROZTÍRAT ŠTETCEM _{KLF}	
BÁSNĚ	sekv.	POEZIE^VYPRÁVĚNÍ	
BAVLNA	sekv.	VLNA^PRÁT	
BAZÉN	sekv.	KOUPAT SE^MÍSTNOST/OBDÉLNÍK _{SASS}	
BEDNA	sekv.	ZATLOUCT/OBÍT^KVÁDR _{SASS}	
BEZOHLEDNÝ	sekv.	BEZ^PEČOVAT	KALK
BEZVĚDOMÍ	sekv.	BEZ^VĚDĚT	KALK
BÍLEK	sekv.	BÍLÝ^VEJCE	
BISEXUÁL	sekv.	OBOJETNÝ^SEX	
BLEDÝ	sekv.	BÍLÝ^OBLIČEJ	
BOHUŽEL	sekv.	BŮH^ŽEL	KALK
BOJLER	sekv.	VODA^VÁLEC _{SASS}	
BONBON	sekv.	SLADKÝ^ROZBALIT	

BRAMBORÁK	sekv.	BRAMBOR^KULATÝ TVAR _{SASS}	
BRATR	sekv.	CHLAPEC^STEJNÝ	
BRATRANEC	sekv.	CHLAPEC^C	užití prstové abecedy
BRONZOVÁ	sekv.	?^ŽLUTÝ	
BROSKEV	sekv.	MERUŇKA^KUTATÝ TVAR _{SASS}	
BŘEH	sekv.	HRANICE^VODA	
BŘEZEN	sekv.	?^?	
BŘITVA	sekv.	HOLIT SE^ROZEVÍRAT BŘITVU _{KLF}	
BYDLENÍ, BYDLET	sekv.	SPÁT^V/UVNITŘ	
BYT	sekv.	SPÁT^?	
CELODENNÍ	sekv.	CELÝ^DEN	KALK
CELOROČNÍ	sekv.	CELÝ^ROK	KALK
CEMENT	sekv.	BETON^PRÁŠEK	
CIRKULÁRKA	sekv.	KULATÝ TVAR _{SASS} /TOČIT SE^ŘEZAT _{KLF}	
CITRON	sekv.	?^ZMÁČKNOUT	
CUKR	sekv.	SLADKÝ^?	
CUKROVKA	sekv.	SLADKÝ^?	
CYKLOKROS	sekv.	KOLO^KOLO _{KLF}	
ČASOPIS	sekv.	NOVINY^LISTOVAT	
ČERPADLO	sekv.	VODA^ČERPAT ZE ZEMĚ	
ČERVEN	sekv.	ČERVENÝ^JAHODA	
ČERVENEC	sekv.	ČERVENÝ^TŘEŠNĚ	
DABING	sekv.	PŘEKLAD^MLUVIT	
DCERA	sekv.	DÍVKA^?	
DECIMETR	sekv.	D^CENTIMETR	užití prstové abecedy
DĚJEPIS	sekv.	?^MINULOST	
DENÍK	sekv.	KNIHA^ZAPISOVAT	
DĚTSKÝ LÉKAŘ	sekv.	DĚTI^LÉKAŘ	
DIAPOZITIV	sekv.	FOTIT^VYMĚŇOVAT SNÍMKY	
DIETA	sekv.	JÍST^ŽALUDEK	
DIPLOM	sekv.	OCENĚNÍ^OBDELNÍK _{SASS}	
DISKŽOKEJ	sekv.	DISKO^HÝBAT (KNOFLÍKY)	
DLÁTO	sekv.	TESAT^RÝT DLÁTEM	
DLAŽDIČ	sekv.	OBDELNÍK _{SASS} ^POKLÁDAT (DLAŽDICE)	
DOBROVOLNÝ	sekv.	DOBŘÝ^VOLNÝ	KALK
DOPIS	sekv.	TRUBKA^RAZÍTKO	

DOPLATEK	sekv.	VYNDAT Z KAPSY^DODAT	
DOPORUCENĚ	sekv.	DOPIS^NÁLEPKA	
DOPORUČIT (mně)	sekv.	VIDĚT^DÁT (mně)	
DOPORUČIT (někomu)	sekv.	VIDĚT^DÁT (někomu)	
DOZVĚDĚT SE	sekv.	SLYŠET^DOSTAT	
DRUŽICE	sekv.	KRUHOVÁ DRÁHA^KOULE _{SASS}	
DŮVĚŘOVAT	sekv.	HLAVA^?	
EKOLOGIE	sekv.	VZDUCH^ČISTÝ	
ELEKTRINA	sekv.	?^ZÁSUVKA	
ELEKTROMĚR	sekv.	?^ZÁSUVKA^KRUHOVÝ POHYB (RUČÍČKY)	
ELEKTROMOTOR	sekv.	?^ZÁSUVKA^MOTOR (ELEKTRINA^MOTOR)	KALK
EPILEPSIE	sekv.	SLINÝ^POHYB	
EROTIKA	sekv.	SEX^SVLÉKAT SE	
EVROPA	sekv.	BÍLÝ^OBLAST	
EXHIBICE	sekv.	DÍVAT SE (NA)^ZÁPAS	
FAIR-PLAY	sekv.	SLUŠNÝ^HRÁT	
FAKT	sekv.	PRAVDA^?	
FERNET	sekv.	?^ŽALUDEK	
FILE	sekv.	RYBA^OBALOVAT	
FIX	sekv.	X^PSÁT	užití prstové abecedy
FONIATR	sekv.	SLUCHADLO^LÉKAŘ	
FORMA	sekv.	TVAR^OBDÉLNÍK _{SASS}	
FORMULÁŘ	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^PSÁT	klasif. Tvaru
GARSONIÉRA	sekv.	1^MÍSTNOST/OBDÉLNÍK _{SASS}	užití číslovky
GRAMOFON	sekv.	KULATÝ TVAR _{SASS} ^DÁT (JEHLU NA DESKU)	
GREPFRUIT	sekv.	ORANŽOVÝ^KUTATÝ TVAR _{SASS}	klasif. Tvaru
GUMA	sekv.	GUMOVÝ^MAZAT	
GYNEKOLOG	sekv.	ŽENA^LÉKAŘ	
HADR	sekv.	LÁTKA^UTÍRAT	
HASIČ	sekv.	ČEPICE^HASIT	
HEKTAR	sekv.	H^POLE	užití prstové abecedy
HEREC	sekv.	HRÁT^DIVADLO	
HISTORIE	sekv.	?^MINULOST	
HLAVNĚ	sekv.	HLAVA^1	užití číslovky
HODINÁŘ	sekv.	HODINA^OPRAVIT	
HODINKY	sekv.	HODINA^ KUTATÝ TVAR _{SASS}	

HODINY (1)	sekv.	HODINA^OBDÉLNÍK _{SASS}	
HODINY (2)	sekv.	HODINA^OBRYŠ TVARU	mimetické zobrazení
HOLÍNKY	sekv.	GUMA^DÉLKA BOT _{KLF}	
HOSTINA	sekv.	JÍDLO^ROZDAT	
HOTEL	sekv.	SPÁT^OBJEDNAT	
HROM	sekv.	SLYŠET^?^BLESKY	
HŘBITOV	sekv.	MRTVÝ^POLE	
HŮL	sekv.	DLOUHÝ VÁLEC^DRŽET (HŮL)	
CHALUPA	sekv.	CHATA^DŮM	
CHATA	sekv.	CHATA^DŮM	
CHIRURG	sekv.	OPEROVAT^CELÉKAŘ	
CHODNÍK	sekv.	CHODIT^DLOUHÝ TVAR _{SASS}	
CHOLERA	sekv.	NEMOC^NAKAŽLIVÝ	
CHRÁNIC	sekv.	CHRÁNIT^PAŽE	
CHYTRÝ	sekv.	HLAVA^UMĚT DOBŘE	
INKASO	sekv.	POŠTA^NÁJEM^PLATIT	
INSTRUKTOR	sekv.	TECHNIKA^LEKTOR	
INTERNISTA	sekv.	V/UVNITŘ^LÉKAŘ	
INZERÁT	sekv.	NOVINY^INZERÁT _{KLF}	
ISLAND	sekv.	I^OSTROV	užití prstové abecedy
JAHOY	sekv.	ČERVENÝ^JAHODA	
JASNO	sekv.	JASNÝ^?	
JÁTRA	sekv.	ORGÁN^?	
JEZERO	sekv.	VODA^KULATÝ TVAR/OBRYŠ _{SASS}	
JKRY	sekv.	RYBA^VEJCE	
KABELKA	sekv.	NOSIT V RUCE^MÍT PŘES RAMENO	
KALUŽ	sekv.	VODA^KULATÝ TVAR/OBRYŠ _{SASS}	
KAMNA	sekv.	?^KVÁDR _{SASS}	
KANOE	sekv.	PÁDLOVAT^PODLOUHLÝ TVAR _{SASS}	
KAPESNÍK	sekv.	SMRKAT^OBDÉLNÍK _{SASS}	
KARNEVAL	sekv.	MASKA^TANEC	
KARTÁČ	sekv.	JEHLICE^KARTÁČOVAT	
KATALOG	sekv.	KNIHA^POSTUP	
KAVÁRNA	sekv.	KÁVA^ČOKOLÁDA	
KBELÍK	sekv.	DRŽET KBELÍK _{KLF} DRŽENÍ^ROVNÝ/OBRYŠ _{SASS}	
KDYKOLI	sekv.	KDY^LIBOVOLNÝ/UNIVERZÁLNÍ	KALK

KERAMIKA	sekv.	KERAMIKA^OBRYŠ KERAMIKY	
KEŘ	sekv.	STROM^KULATÝ TVAR _{SASS}	
KIWI	sekv.	ZELENÝ^KUTATÝ TVAR _{SASS}	
KLEC	sekv.	MŘÍŽ^TVAR KLECE _{SASS}	
KLEMPÍŘ 1	sekv.	?^KLADÍVKO	
KLÍŠTĚ	sekv.	KLEPÍTKA^VYTÁČET (KLÍŠTĚ)	
KMÍN	sekv.	KUŇ^?	
KNIHAŘ	sekv.	KNIHA^ŠÍT	
KNIHKUPECTVÍ	sekv.	KNIHA^NAKUPOVAT	
KOBEREC	sekv.	ROLOVAT^PODLAHA	
KOMÍN	sekv.	?^KVÁDR _{SASS}	
KOMORA	sekv.	POTRAVINY^MÍSTNOST/OBDÉLNÍK _{SASS}	
KONDOM	sekv.	GUMA^NASADIT	
KONZerva	sekv.	VÁLEC _{SASS} ^OTEVÍRAT (KONZERVU)	
KOŘENÍ	sekv.	KOŘENY^KOŘENIT	KALK
KOST	sekv.	KOST^TVRDÝ^ÚZKÝ DLOUHÝ TVAR _{SASS}	
KOSTEL	sekv.	MODLIT SE^DŮM	
KOŠILE 1	sekv.	LÍMEC^KNOFLÍKYKLF	
KOTEL	sekv.	TOPIT^KVÁDR _{SASS}	
KOZA	sekv.	ROHY^LALOKY	
KOZAČKY	sekv.	BOTY^DĚLKA BOT _{KLF}	
KOŽICH	sekv.	CHLUPATÝ^KABÁT	
KOŽNÍ LÉKAŘ	sekv.	KUŽE^LÉKAŘ	
KRAJ	sekv.	OBLAST^ROVINA/PLOCHA	
KREMATORIUM	sekv.	OHEŇ^PEC	
KREV	sekv.	ČERVENÝ^PROUDIT	
KRUMPÁČ	sekv.	TVAR KRUMPÁČE^KOPAT	mimetické zobrazení
KŘÍDA	sekv.	BÍLÝ^PSÁT	
KVALITNÍ	sekv.	PERFEKTNÍ^DOBŘÝ	
KVĚTÁK	sekv.	KVĚTINA^KULATÝ TVAR _{SASS}	
KVĚTEN	sekv.	KVĚTINA^JARO	
KVĚTINÁŘSTVÍ	sekv.	KVĚTINY^PRODÁVAT	
LAVIČKA	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^SEDĚT	
LAVINA	sekv.	SNÍH^SPADNOUT	
LEDNIČKA	sekv.	LED^SKŘÍŇ	
LEHKOMYSLNÝ	sekv.	LEHKÝ^MYSLET	KALK

LIBOVÝ	sekv.	PERFEKTNÍ^DOBRÝ	
LIJÁK	sekv.	PRŠET^LÍT	
LIMIT	sekv.	UTNOUT^ČASOVÝ ÚSEK	
LINOLEUM	sekv.	?^ROLOVAT^PODLAHA	
LITOVAT 1	sekv.	?^?	
LOGOPED	sekv.	ÚSTA^DOKTOR	
LOGOPED	sekv.	ÚSTA^LÉKAŘ	
LOUKA	sekv.	ZELENÝ^PLOCHA	
LOUNY	sekv.	ZELENÝ^PLOCHA	KALK
LUSTR	sekv.	SVĚTLO^TVAR LUSTRU	mimetické zobrazení
LYŽOVÁNÍ	sekv.	ODAZIT SE (HŮLKAMI)^SJEZD _{KLF}	
MAJONÉZA	sekv.	M^J	užití prstové abecedy
MANDARINKA	sekv.	ORANŽOVÝ^KULATÝ TVAR _{SASS}	
MÁRNICE	sekv.	MRTVÝ^LEŽET VEDLE SEBE _{KLF}	
MATICE	sekv.	MÁMA^ŠROUBOVAT	KALK
MATURITA	sekv.	STUDOVAT^DIPLOM	
MENSTRAUCE	sekv.	ČERVENÝ^MĚSÍCE	
MĚSÍC	sekv.	?^PŮLMĚSÍC _{SASS}	
METEOR	sekv.	VESMÍR^?	
MILIMETR	sekv.	M^M	užití prstové abecedy
MINUTKA	sekv.	MINUTA^SMAŽIT	
MOBIL	sekv.	KLÁVESNICE (MOBILU)^TELEFON	
MODEL	sekv.	MÓDA^POPIS^ŠATY	
MODŘINA	sekv.	MODRÝ^SKVRNA (NA PAŽI)	
MOTOKROS	sekv.	MOTOCYKL^MOTOCYKL _{KLF}	
MOTORISMUS	sekv.	MOTOCYKL^AUTO	
MOUKA	sekv.	BÍLÝ^SYPAT (PRÁŠEK)	
MRAZÁK	sekv.	MRÁZ^SKRŮŽ	
MUŽSTVO	sekv.	MUŽ^DRUŽSTVO	
MÝDLO	sekv.	MÝT (SI RUCE)^OBDĚLNÍK _{SASS}	
MYSLIVEC	sekv.	MYSLET^NOSIT (PUŠKU)	KALK
NÁBŘEŽÍ	sekv.	VODA^HRANICE^ULICE	
NÁČELNÍK	sekv.	STARŠÍ^ČELENKA	
NÁDOBÍ	sekv.	NÁDOBÍ^RŮZNÝ	
NÁDRAŽÍ	sekv.	VLAK^DŮM	
NÁHRDELNÍK	sekv.	NÁHRDELNÍK^ŘETÍZEK	

NAHÝ	sekv.	PRÁZDNÝ/NAHÝ^POSTAVA	
NÁJEM	sekv.	?^DÁT	
NALAČNO	sekv.	PRÁZDNÝ^ŽALUDEK	
NÁPOJE	sekv.	PÍT^RŮZNÝ	
NÁRADÍ	sekv.	MATERIÁL^RŮZNÝ	
NÁUŠNICE	sekv.	NÁUŠNICE^TVAR NÁUŠNIC _{SASS}	
NÁVOD	sekv.	VYSVĚTLIT^POSTUP	
NEDOSLYCHAVÝ	sekv.	SLYŠET^TROCHU	
NEMOCNICE	sekv.	NEMOC^DŮM	
NENÁVSIT	sekv.	VIDĚT^?	
NESLYŠÍCÍ	sekv.	HLUCHÝ^NĚMÝ	
NEUROLOG	sekv.	NERVY^LÉKAŘ	
NOVOMANŽELÉ	sekv.	NOVÝ^MANŽEL	KALK
OBÁLKA	sekv.	OBDELNÍK _{SASS} ^VLOŽIT	
OBĚD	sekv.	JÍST^POLEDNE	
OBNOŠENÝ	sekv.	NOSIT^OBLEČENÍ	
OBŘAD	sekv.	MODLIT SE^DŮM	
OBUVNÍK	sekv.	BOTY^KLADÍVKO	
OBVODNÍ LÉKAŘ	sekv.	OBLAST^LÉKAŘ	
OČNÍ LÉKAŘ	sekv.	OKO^LÉKAŘ	
ODBORNÍK	sekv.	ODBORNÝ^PERFEKTNÍ	
ODEZÍRAT	sekv.	ÚSTA^VZOR	
ODPUZOVAT	sekv.	NESNÁŠET^BRÁNIT SE	
OHLEDUPLNÝ	sekv.	LIDÉ^DÍVAT SE	
OHŘÁT	sekv.	TEPLO^?	
OKNO	sekv.	SKLO^OBDELNÍK _{SASS}	
OKNO	sekv.	SKLO^OBDELNÍK _{SASS}	
OKOUN	sekv.	OKO^RYBA	KALK
OKURKA	sekv.	ZELENÝ^ZAHNUTÝ VÁLEC _{SASS}	
OMÁČKA	sekv.	KYSELÝ^POLÉVAT	
OMELETA	sekv.	ROLOVAT^VÁLECKF^KULATÝ _{SASS}	
ORAT	sekv.	PLUH^OBRACET	
ORTOPED	sekv.	KOLENO^LÉKAŘ	
OSAMĚLÝ	sekv.	SÁM (VDOVEC)^SÁM _{KLF}	
OVOCE	sekv.	OVOCE^RŮZNÝ	

PALAČINKY	sekv.	KULATÝ TVAR _{SASS} ^OBRACET (NA PÁNVI)	
PANELÁK	sekv.	PANELY^DŮM	
PANTOMIMA	sekv.	NĚMÝ^POHYB	
PÁR	sekv.	BLÍZKO^PÁR	
PARAGON	sekv.	ÚČET^OBDÉLNÍK _{SASS}	
PARFÉM	sekv.	NOS^VŮNĚ^STRÍKAT	
PARK	sekv.	ZAHRADA^VÍKEND	
PARKETY	sekv.	BROUSIT^ÚZKÝ TVAR _{SASS}	
PARKOVIŠTĚ	sekv.	AUTO^STÁT (VEDLE SEBE) _{KLF}	
PARNÍK	sekv.	LOĎ^VÁLEC _{SASS}	
PAŘEZ	sekv.	STROM^UŘÍZNOUT	
PASTELKY	sekv.	BAREVNÝ^PSÁT	
PÁTEŘ	sekv.	VZADU (NA ZÁDECH)^ÚZKÝ DLOUHÝ TVAR _{SASS}	
PAŽITKA	sekv.	ZELENÝ^DLOUHÝ ÚZKÝ TVAR _{KLF}	
PEČOVAT	sekv.	PEČOVAT^VYCHOVÁVAT	
PEKAŘ	sekv.	HNÍST TĚSTO^PÉCT	
PENĚŽENKA	sekv.	PENÍZE^OTVÍRAT PENĚŽENKU	
PEPŘ	sekv.	SŮL^KOŘENIT	
PES	sekv.	VOLAT^K NOZE	
PETRŽEL	sekv.	PETR^PODLOUHLÝ TVAR _{SASS}	KALK (1. znak)
PLESNIVÝ	sekv.	ZÁPACH^?	
PLÉST SE	sekv.	HLAVA^ZAMÍCHAT/ZMATEK	
PLEŠ	sekv.	PRAZDNÝ^“HOLÁ HLAVA“	
PODARIT SE	sekv.	?^?	
PODKOLENKY	sekv.	PONOŽKY^DĚLKA _{KLF}	
PODZIM	sekv.	?^ZIMA	
POHÁDKY	sekv.	?^PŘÍBĚH	
POLÍBIT	sekv.	ÚSTA^POLÍBIT	
POLOLETÍ	sekv.	PŮL^LET	KALK
POLŠTÁŘ	sekv.	HLAVA^OBDÉLNÍK _{SASS}	
POMÁHAT SI	sekv.	NAVZÁJEM^POMÁHAT	
POMERANČ	sekv.	ORANŽOVÝ^KUTATÝ TVAR _{SASS}	
POMNÍK	sekv.	SOCHA^PAMÁTKA^TVAR POMNÍKU _{SASS}	
POPÁLENÍ	sekv.	PÁLIT^POVRCH RUKY	
POPELNÍK	sekv.	POPEL^ODKLEPÁVAT^VÁLEC _{SASS}	
POŠTA	sekv.	TRUBKA^DOPIS	

POTIT SE	sekv.	OTÍRAT (ČELO)^MOKRÝ^ŽDÍMAT	
POTOK	sekv.	VODA^TVAR POTOKA _{SASS}	
POUŠŤ	sekv.	ZRNITÝ^SYPAT^PLOCHA	
POVODEŇ	sekv.	VODA^STOUPAT	
POZVÁNKA	sekv.	POZVAT^OBDÉLNÍK _{SASS} ^OTEVŘÍT	
PRAČKA	sekv.	PRÁT^PRÁDLO	
PRAKTICKÝ LÉKAŘ	sekv.	PRAXE^LÉKAŘ	
PRAMEN	sekv.	VYVĚRAT^ROZLÉVAT SE _{KLF}	
PRÁZDNINY	sekv.	BEZ^VOLNO	
PREMIÉRA	sekv.	PRVNÍ^ÚVOD	
PREVENCE	sekv.	LÉČIT^BRÁNIT	
PRIMÁŘ	sekv.	LÉKAŘ^STARŠÍ	
PRKNO	sekv.	DŘEVO^OBDÉLNÍK _{SASS}	
PROGRAMÁTOR	sekv.	PRORAM^POČÍTAČ	
PROHLÍŽET 1	sekv.	VIDĚT^PROHLÍŽET	
PROMÍTAT	sekv.	FILM^POUŠTĚT	
PROSPEKT	sekv.	PROGRAM^KNIHA	
PROTIKLADY	sekv.	PROTI^OBRÁCENÝ	
PROTIVNÝ	sekv.	OKO^?	
PRŮHLEDNÝ	sekv.	VIDĚT^SKRZ	
PRŮMĚR	sekv.	NORMÁLNÍ^ÚROVEŇ	
PŘEDPRODEJ	sekv.	PŘED^PRODEJ	KALK
PŘEDVOLÁNÍ	sekv.	PŘED^VOLÁNÍ	KALK
PŘEŽÍT	sekv.	PŘES^ŽÍT	KALK
PŘÍBOR	sekv.	VIDLIČKA^RŮZNÝ	
PŘÍRODA	sekv.	RŮST^PLOCHA	
PŘÍRODOPIS	sekv.	PŘÍRODA^?	KALK
PŘÍZEMÍ	sekv.	ZEMĚ^PLOCHA	
PŘIZNAT	sekv.	PRAVDA^PŘIHLÁSIT	
PSTRUH	sekv.	TEČKY NA TĚLE^RYBA	
PSYCHIATR	sekv.	?/BLÁZEN^LÉKAŘ	
PSYCHOLOG	sekv.	DUŠE^LÉKAŘ	
PŮDA	sekv.	ZEMĚ^PLOCHA	
PUDR	sekv.	OTEVŘÍT^PUDROVAT SE	
PYROTECHNIK	sekv.	VÝBUCH^TECHNIK	
PYŽAMO	sekv.	SPÁT^OBLEČENÍ	

RADIÁTOR	sekv.	TVAR RADIÁTORU/ÚZKÝ _{SASS} ^TOPIT	
RAGBY	sekv.	TVAR MÍČE^DRŽET (MÍČ V PODPAŽÍ)	
RAMÍNKO	sekv.	ÚZKÝ TVAR _{SASS} ^ZAVĚSIT	
REHABILITACE	sekv.	LÉČIT^ZMĚNA	
REKLAMACE	sekv.	REKLAMA^?	
REKVALIFIKACE	sekv.	POVOLÁNÍ^ZMĚNA	
REZAVÁ	sekv.	ČERVENÝ^ZRNITÝ	
REZAVÝ	sekv.	ČERVENÝ^ZRNITÝ	
RODIČE	sekv.	TÁTA^MÁMA^DOHROMADY	
ROPA	sekv.	ROPA^VYVĚRAT	
ROPOVOD	sekv.	VYVĚRAT^VÁLEC _{SASS} ^ROPA	
ROZMYSLET	sekv.	HLAVA^ROZVAŽOVAT	
ROZVAŘENÝ	sekv.	PŘES^VAŘIT	KALK
RUČNÍK	sekv.	SUŠIT (SI OBLÍČEJ)^OBDÉLNÍK _{SASS}	
RYBNÍK	sekv.	RYBA^KULATÝ TVAR/OBRYŠ _{SASS}	
ŘEKA	sekv.	VODA^TVAR ŘEKY _{SASS}	
ŘEZNÍK	sekv.	MASO^SEKAT	
ŘEZY	sekv.	KRÁJET^TENKÝ KVÁDR _{SASS}	
ŘÍJEN	sekv.	?^?	
SÁDRA	sekv.	SÁDRA^NASADIT (NA RUKU)	
SAHARA	sekv.	S^PÍSEK^PLOCHA	užití prstové abecedy
SALÁM	sekv.	KRÁJET^VÁLEC _{SASS}	
SAMOOBSLUHA	sekv.	SÁM^SLOUŽIT	KALK
SANITKA	sekv.	KŘÍŽ^MAJÁK	
SARDINKY	sekv.	RYBA^OTVÍRAT KONZERVU	
SEBEVRAŽDA	sekv.	SÁM^ZABÍT (SEBE)	KALK
SEHNAT	sekv.	DÍVAT SE^HLEDAT	
SEMIFINÁLE	sekv.	ČÁST^FINÁLE	
SENO	sekv.	OBILÍ^SUCHÝ	
SESTRA	sekv.	DÍVKA^STEJNÝ	
SESTŘENICE	sekv.	DÍVKA^C	užití prstové abecedy
SEŠIT	sekv.	KNIHA^SEŠIT	
SEXUOLOG	sekv.	SEX^LÉKAŘ	
SEZÓNA	sekv.	OBDOBÍ^(ČASOVÝ) ÚSEK	
SHÁNET	sekv.	DÍVAT SE^HLEDAT	
SILNICE	sekv.	SILNICE^ROVNÝ ŠIROKÝ TVAR _{SASS}	

SÍŤ	sekv.	SÍŤ^DÉLKA (SÍTĚ)KLF	
SKLENICE	sekv.	VELIKOST (SKLENICE) _{SASS} ^SKLO	
SKLENÍK	sekv.	SKLO^STŘECHA	
SKLERÓZA	sekv.	SKLO^NEMOC	KALK
SLEČNA	sekv.	DÍVKA^MLADÝ	
SLOVESA	sekv.	DĚLAT^SLOVO	
SLUŠET	sekv.	PĚKNÝ^?	
SMAŽIT	sekv.	OBALOVAT/OBRACET^SMAŽIT	
SMRDĚT	sekv.	NOS^ZÁPACH/PLÍSEŇ	
SNÍDANĚ	sekv.	JÍST^RÁNO	
SNÍH	sekv.	BÍLÝ^POKRÝVKA	
SOCHAŘ	sekv.	TESAT^OTLOUKAT (KLADÍVKEM)	
SOPKA	sekv.	VYVĚRAT^KOPEC	
SOUČASNĚ	sekv.	DOBA^NYNÍ	
SOUKROMÝ PODNIKATEL	sekv.	SOUKROMÝ^PODNIKAT^OBCHOD^AKTIVNÍ	
SPÁLENINA	sekv.	PÁLIT^POVRCH RUKY	
SPECIÁLNÍ	sekv.	PERFEKTNÍ^SPECIÁLNÍ	
SPEKULACE	sekv.	PODVOD^OBCHOD^UPLATIT	
SPISOVATEL	sekv.	LITERATURA^KNIHA	
SPOLÉHAT	sekv.	HLAVA^DÁT	
SPOLEHLIVÝ	sekv.	HLAVA^DÁT	
SPOLUPRÁCE	sekv.	SPOLU^PRÁCE	KALK
SPRÁVNĚ	sekv.	PERFEKTNÍ^DOBŘÝ	
STAČIT	sekv.	?^?	
STAROŽITNOST	sekv.	?^MINULOST	
STOLETÍ	sekv.	STO^LET	KALK
STULPNY	sekv.	ŠÍT^NATÁHNOUT NA NOHU	
SUD	sekv.	ZATLOUCT/OBÍT^VÁLEC _{SASS}	
SVAL	sekv.	SVAL^TVAR SVALU NA PAŽI	
SVĚŘIT	sekv.	VĚDĚT^JISTÝ	
SVĚTOZNÁMÝ	sekv.	SVĚT^ZNÁT	KALK
SVETR	sekv.	PLĚST^MÍT NA SOBĚ	
SVÍČKA	sekv.	SVÍČKA^ÚZKÝ VÁLEC _{SASS}	
SVÍČKOVÁ	sekv.	SVÍČKA^?	KALK
SYN	sekv.	CHLAPEC^?	
ŠATNA	sekv.	OBLEČENÍ^ZAVĚSIT	

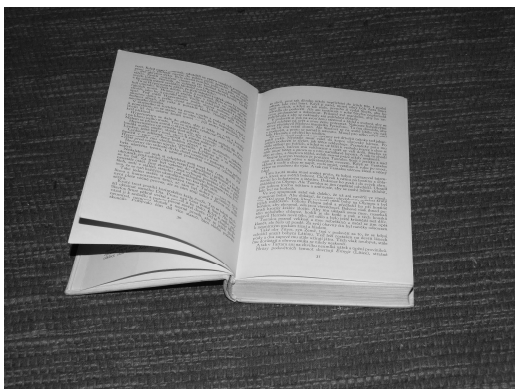
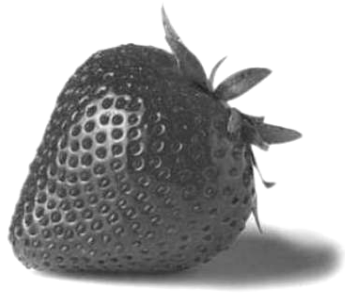
ŠKOLNÍK	sekv.	ŠKOLA^OPRAVA	
ŠKŮDCE	sekv.	VADIT^ČERV	
ŠLE	sekv.	ÚZKÝ DLOUHÝ TVAR _{SASS} ^ZAPNOUT (ŠLE)	
ŠLEHAČKA	sekv.	ŠLEHAT^TVAR ŠLEHAČKY	
ŠPENÁT	sekv.	ZELENÝ^?	
ŠPENDLÍK	sekv.	JEHLA^ZAPÍCHNOUT	
ŠTAFLE	sekv.	SCHODY^TVAR ŠTAFLÍ	
ŠUNKA	sekv.	UZENÝ^SKROJIT	
TÁC	sekv.	OBDÉLNÍK _{SASS} ^DRŽET (TÁC)	
TAJEMNÍK	sekv.	TICHO^V/UVNITŘ^?	
TAJNÝ	sekv.	TICHO^V/UVNITŘ SCHOVAT	
TEMPERAMENTNÍ	sekv.	DIVOKÝ^POVAHA	
TERMÍN	sekv.	TENTO „PŘESNÝ“^DEN	
TESAŘ	sekv.	PODNIK^KONTRUKCE	
TICHO	sekv.	TICHO^KLID	
TKANIČKA	sekv.	BOTY^ZAVÁZAT PROVÁZEK	
TOPINKA	sekv.	CHLÉB^MAZAT (ČESNEKEM)	
TRAKTOR	sekv.	KOLA^VÝFUK	
TUNA	sekv.	1^VÁHA	užití číslovky
TVRDOHLAVÝ	sekv.	HLAVA^TVRDÝ	
UBROUSEK	sekv.	ÚSTA^ČTVEREC _{SASS}	
UČEBNICE	sekv.	UČIT SE^KNIHA	
UHASIT	sekv.	STRÍKAT (VODU)^PŘESTAT	
UMYVADLO	sekv.	MÝT SE^TVAR UMYVADLA/OBLÝ TVAR _{SASS}	
ÚNOR	sekv.	MASKA^TANEC	
UPOZORNIT	sekv.	POZOR^VAROVAT	
URAGÁN	sekv.	VÍTR^SILNÝ^VÁT^VÍR	
ÚRODA	sekv.	RŮST^PLOCHA	
UROLOGIE	sekv.	MOČ^LÉKAŘ	
UTĚRKA	sekv.	NÁDOBÍ^OBDÉLNÍK _{SASS}	
UVAŽOVAT	sekv.	VĚDĚT^ROZMÝŠLET	
UVĚDOMIT	sekv.	POCHOPIT^VĚDĚT	
ÚZEMÍ	sekv.	ZEMĚ^PLOCHA	
UZENINA	sekv.	UZENÝ^RŮZNÝ	
VÁHAVÝ	sekv.	HLAVA^VÁHA	KALK
VÁŽIT SI SEBE	sekv.	JEDEN^DVA^RESPEKTOVAT	

VČELA	sekv.	BODAT^?	
VEČEŘE	sekv.	VEČER^JÍST	
VELIKONOCE 1	sekv.	?^POMLÁZKA	
VELIKONOCE 2	sekv.	?^VEJCE	
VELRYBA	sekv.	VELKÝ^RYBA	KALK
VENTILÁTOR	sekv.	VZDUCH^OTÁČET SE^OTÁČET _{KLF}	
VĚŘIT	sekv.	VĚDET^JISTÝ	
VETERINÁŘ	sekv.	ZVÍŘE^DOKTOR	
VIDLE	sekv.	JEHLICE^OBRACET VIDLEMI	
VICHŘICE	sekv.	VÍTR^SILNÝ	
VILA	sekv.	VÍKEND^DŮM	
VLASTNOSTI	sekv.	VLASTNÍ^POVAHA	
VNUČKA	sekv.	DÍVKA^?	
VNUK	sekv.	CHLAPEC^?	
VODNÍ PÓLO	sekv.	VODA^HODIT (MÍČEM)	
VODOMĚR	sekv.	VODA^KRUHOVÝ POHYB (RUČIČKY)	
VODOPÁD	sekv.	VODA^TÉCI _{KLF}	
VODOVÁHA	sekv.	VODA^VÁHA^KVÁDR _{KLF}	KALK
VONĚT	sekv.	NOS^KAMARÁD	
VOSA	sekv.	BODAT^?	
VRTÁK	sekv.	VRTAT^ÚZKÝ TVAR _{SASS}	
VULGÁRNÍ	sekv.	CHULIGÁN^HRUBÝ	
VŮŇ	sekv.	NOS^?^PŘIJÍMAT	
VYCHOVATEL	sekv.	POZOR^VYCHOVÁVAT	
VYMLOUVAT	sekv.	ŘÍCT^?	
VYSVĚDČENÍ	sekv.	ZNÁMKY^PAPÍR _{KLF}	
VZTEKLINA	sekv.	VZTEK^SLINÝ	
ZABĚLÝ	sekv.	?^BÁT SE	
ZABLOUDIT	sekv.	HLAVA^ZMATEK	
ZÁJMENA	sekv.	JMÉNO^ZA	KALK
ZÁLIBY	sekv.	LÍBIT^MÍT RÁD/ZÁLIBA	
ZAMĚSTNÁNÍ	sekv.	PRACOVAT^ZAMĚSTNANÝ	
ZÁPOČET	sekv.	POČÍTAT^ZAZNAMENAT/ZAPSAT	
ZÁVAŽÍ	sekv.	VÁHA^ZÁVAŽÍ _{KLF}	
ZDROJ	sekv.	ZÁSOBA^PŘÍRODA	
ZELENINA	sekv.	ZELENÝ^RŮZNÝ	

ZEMĚPIS	sekv.	ZEMĚ^?	KALK ?
ZEMĚTŘESENÍ	sekv.	ZEMĚ^TRÁST SE	KALK
ZHASNOUT	sekv.	VYPÍNAČ^PŘESTAT SVÍTIT	
ZLOMEK	sekv.	ZLOMIT^LOMÍTKO	KALK
ZNÁMKA	sekv.	OLÍZNOUT^NALEPIT (ZNÁMKU)	
ZODPOVĚDNÝ	sekv.	ODPOVÍDAT^?	
ZUBAŘ	sekv.	ZUB^DOKTOR	
ŽÁKOVSKÁ KNÍŽKA	sekv.	ŠKOLA^KNIHA	
ŽILETKA	sekv.	HOLIT SE^OBDÉLNÍK _{SASS}	
ŽÍNKA	sekv.	NASADIT SI NA RUKU^MÝT SE	
ŽIVOTOSPRÁVA	sekv.	ŽIVOT^POŘÁDEK	
ŽLOUTEK	sekv.	ŽLUTÝ^VEJCE	
ŽLOUTENKA	sekv.	ŽLUTÝ^OBLÍČEJ	
ŽRALOK	sekv.	ČELISTI^RYBA _{KLF}	
VSTÁVAT 1	simult.	ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF}	
FAUL	simult.	NOHA _{KLF} ^NOHA _{KLF}	
GÓL	simult.	ZAHNUTÁ PLOCHA _{KLF} ^DRÁHA (PUKU) _{KLF}	
GYMNASTIKA	simult.	ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF}	
HONIT SE	simult.	OSOBA/ZVÍŘE _{KLF} ^OSOBA/ZVÍŘE _{KLF}	
KANÁL	simult.	PLOCHA _{KLF} ^ÚZKÝ PŘEDMĚT _{KLF}	
METRO	simult.	ZAHNUTÁ PLOCHA _{KLF} ^ÚZKÝ PŘEDMĚT _{KLF}	
NASTOUPIT	simult.	ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF}	
PARAŠUTISMUS	simult.	KULATÝ PŘEDMĚT _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF}	
PLACHETNICE	simult.	PLOCHA _{KLF} ^PLOCHÝ PŘEDMĚT _{KLF}	
PŘEDBÍHAT	simult.	OSOBA/ZVÍŘE _{KLF} ^OSOBA/ZVÍŘE _{KLF}	
SKÁKAT	simult.	ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF}	
TUNEL	simult.	ZAHNUTÁ PLOCHA _{KLF} ^ÚZKÝ PŘEDMĚT _{KLF}	
VYSTOUPIT 1	simult.	ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF}	
VYSTOUPIT 2	simult.	ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF}	
VYŠPLHAT 2	simult.	ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF}	
VSTÁVAT 1	simult.	ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF}	
NÁSTUP	sekv.-simult.	(ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF})^LIDÉ _{KLF}	
SAMOSTATNÝ	sekv.-simult.	SÁM^(ROVNÁ PLOCHA _{KLF} ^OSOBA (NOHY) _{KLF})	
SKOKY DO VODY	sekv.-simult.	(ÚZKÝ PŘEDMĚT _{KLF} ^NOHY _{KLF})^VODA	
SKOKY NA LYŽÍCH	sekv.-simult.	(ÚZKÝ PŘEDMĚT _{KLF} ^ ÚZKÝ PŘEDMĚT _{KLF} /LYŽE)^LYŽOVAT	

Příloha 2

Příloha 3

Skupina	a) °	b) 1	c) ^	d) "	e) "	f) =	g) "	h)	
A									Zavřená ruka
O									
C									Skrčená ruka
B									
5									Ruka s prsty u sebe
Y									
D									Prsty vztyčené ze zavřené dlaně
V									
P									
I									
Y									
R									